

Ο ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΝΟΜΟΣ ΤΟΥ 2022

Αυτεπάγγελτη έρευνα εναντίον της Αρχής Ηλεκτρισμού Κύπρου και της θυγατρικής της εταιρείας ESCO AHK LTD για πιθανολογούμενες παραβάσεις του άρθρου 6(1) των περί της Προστασίας του Ανταγωνισμού Νόμων του 2008 και του 2014 καθώς και του άρθρου 102 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα της αλλαγής, εγκατάστασης και/ή συντήρησης λαμπτήρων οδικού φωτισμού LED

Επιτροπή Προστασίας του Ανταγωνισμού:

κα Λουκία Χριστοδούλου	Πρόεδρος
κ. Ανδρέας Καρύδης	Μέλος
κ. Παναγιώτης Ουστάς	Μέλος
κ. Άριστος Αριστείδου Παλούζας	Μέλος
κ. Πολυνείκης-Παναγιώτης Χαραλαμπίδης	Μέλος

Ημερομηνία απόφασης: 5 Σεπτεμβρίου 2022

ΑΠΟΦΑΣΗ

Αντικείμενο της παρούσας αυτεπάγγελτης έρευνας είναι η ενδεχόμενη παράβαση των προνοιών του άρθρου 6(1) των περί της Προστασίας του Ανταγωνισμού Νόμων του 2008 και 2014, καθώς και του άρθρου 102 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εφεξής η «ΣΛΕΕ») σε σχέση με πρακτικές, ενέργειες και συμπεριφορές της Αρχής Ηλεκτρισμού Κύπρου και της θυγατρικής της εταιρείας ESCO AHK στον τομέα της αλλαγής, εγκατάστασης και συντήρησης λαμπτήρων οδικού φωτισμού LED.

A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Επιτροπή Προστασίας του Ανταγωνισμού (εφεξής η «Επιτροπή»), κατά τη συνεδρία της που πραγματοποιήθηκε στις 13/3/2020, εξέτασε επιστολή του Συνδέσμου Ηλεκτρολόγων Μηχανικών Κύπρου (εφεξής ο «ΣΗΜΚ») ημερομηνίας 20/1/2020, επιστολές Συνδέσμου Αδειούχων Εργοληπτών Ηλεκτρολόγων Κύπρου (εφεξής ο «ΣΕΗΚ») ημερομηνίας 1/11/2019, 28/3/2019 και 18/5/2018, επιστολές Ελεγκτικής Υπηρεσίας ημερομηνίας 24/6/2019, 11/11/2019 και 2/12/2019, επιστολή Αρχής Ηλεκτρισμού Κύπρου (εφεξής η «ΑΗΚ») ημερομηνίας 29/8/2019 και επιστολή Παγκύπριου Συνδέσμου Επιχειρήσεων Εξοικονόμησης Ενέργειας (εφεξής ο «ΠΑΣΕΕΞΕ») ημερομηνίας 17/1/2019 που αφορούν πρακτικές της ΑΗΚ και της θυγατρικής της εταιρείας ESCO ΑΗΚ LTD (εφεξής η «ESCO ΑΗΚ») στον τομέα της αλλαγής/ εγκατάστασης λαμπτήρων οδικού φωτισμού LED. Η Επιτροπή, ενεργώντας στη βάση των διατάξεων του άρθρου 23(2)(α) των περί της Προστασίας του Ανταγωνισμού Νόμων του 2008 και 2014, ομόφωνα αποφάσισε την έναρξη αυτεπάγγελτης έρευνας αναφορικά με ενδεχόμενη παράβαση των προνοιών του άρθρου 6(1) των περί της Προστασίας του Ανταγωνισμού Νόμων του 2008 και 2014, καθώς και του άρθρου 102 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εφεξής η «ΣΛΕΕ») σε σχέση με πρακτικές, ενέργειες και συμπεριφορές της Αρχής Ηλεκτρισμού Κύπρου και της θυγατρικής της εταιρείας ESCO ΑΗΚ στον τομέα της αλλαγής, εγκατάστασης και συντήρησης λαμπτήρων οδικού φωτισμού LED.

Η Υπηρεσία της Επιτροπής (εφεξής η «Υπηρεσία»), στη βάση των οδηγιών που της δόθηκαν από την Επιτροπή, προχώρησε στην προκαταρκτική της έρευνα, αποστέλλοντας σχετικά ερωτηματολόγια προς τις υπό διερεύνηση επιχειρήσεις και προς διάφορους δήμους.

Η Υπηρεσία με την ολοκλήρωση της δέουσας προκαταρκτικής έρευνας υπέβαλε Έκθεση Ευρημάτων στην Επιτροπή ημερομηνίας 1/7/2022.

Επισημαίνεται ότι η παρούσα διαδικασία λαμβάνει χώρα σε χρόνο κατά τον οποίο ισχύει ο περί της Προστασίας του Ανταγωνισμού Νόμος του 2022, Αρ. 13(Ι)/2022, με τον οποίο καταργούνται οι προαναφερόμενοι νόμοι περί της Προστασίας του Ανταγωνισμού του 2008 και 2014. Ως εκ τούτου, εφαρμόζεται πλέον ο περί της Προστασίας του Ανταγωνισμού Νόμος του 2022, Αρ. 13(Ι)/2022 (εφεξής ο «Νόμος»).

Η Επιτροπή περαιτέρω σημειώνει ότι σύμφωνα με τις μεταβατικές διατάξεις και τις σχετικές πρόνοιες του άρθρου 72(3) του Νόμου: «(3) Με την επιφύλαξη των διατάξεων του εδαφίου (4), διαδικασία διεκπεραίωσης υποθέσεων, εξέτασης καταγγελιών και διενέργειας αυτεπάγγελτων ερευνών, περιλαμβανομένης της διαδικασίας λήψης

προσωρινών μέτρων οι οποίες κατά την ημερομηνία έναρξης της ισχύος του παρόντος Νόμου εκκρεμούν ενώπιον της Επιτροπής Προστασίας του Ανταγωνισμού που είχε ιδρυθεί δυνάμει των διατάξεων του άρθρου 8 των περί της Προστασίας του Ανταγωνισμού Νόμων του 2008 και 2014 θεωρούνται εκκρεμούσες ενώπιον της Επιτροπής και εξετάζονται με βάση τις διατάξεις του παρόντος Νόμου.».

B. ΥΠΟ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΜΕΡΗ

1. Αρχή Ηλεκτρισμού Κύπρου

Η Αρχή Ηλεκτρισμού Κύπρου είναι ανεξάρτητος Οργανισμός Δημοσίου Δικαίου, που ιδρύθηκε σύμφωνα με τον περί Αναπτύξεως Ηλεκτρισμού Νόμο Κεφ. 171 του 1952. Οι δραστηριότητες¹ της ΑΗΚ διαχωρίζονται σε τέσσερις Βασικές Ρυθμιζόμενες Δραστηριότητες κάτω από αντίστοιχες ανεξάρτητες Διευθύνσεις, ήτοι παραγωγή, προμήθεια, μεταφορά και διανομή ηλεκτρικής ενέργειας και σε μία λειτουργικά χωριστή Διεύθυνση για τις Μη Ρυθμιζόμενες Δραστηριότητες. Οι Μη Ρυθμιζόμενες Δραστηριότητες περιλαμβάνουν τη συντήρηση/αντικατάσταση Οδικού Φωτισμού.

2. ESCO ΑΗΚ LTD

Η εταιρεία ESCO ΑΗΚ LTD, θυγατρική εταιρεία της ΑΗΚ, έχει συσταθεί σύμφωνα με τον περί Εταιρειών Νόμο, Κεφ. 113 και αποτελεί ξεχωριστό νομικό πρόσωπο, διοικείται από Διοικητικό Συμβούλιο, το οποίο αποτελούν τα Μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου της ΑΗΚ και η Διεύθυνσή της έχει ανατεθεί σε ένα Διευθυντή της ΑΗΚ, ο οποίος είναι ο Εκτελεστικός Διευθυντής ESCO ΑΗΚ. Η εν λόγω εταιρεία έχει ιδρυθεί ειδικά για την παροχή Ενεργειακών Υπηρεσιών και μεταξύ άλλων, αναφέρεται ότι προβαίνει στην εγκατάσταση, συντήρηση, αντικατάσταση ή άλλη συναφή εργασία, λαμπτήρων/φωτιστικών οδικού φωτισμού σε δήμους και κοινότητες με οποιαδήποτε τεχνολογία, προβαίνει σε μετρήσεις και επαληθεύσεις της εξοικονομούμενης ενέργειας καθώς και σε ανάλυση των ενεργειακών δεδομένων από καιρό σε καιρό.

Γ. ΓΕΓΟΝΟΤΑ/ΕΡΕΥΝΑ ΤΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

1. Αντικείμενο Αυτεπάγγελτης Έρευνας

Η Επιτροπή, σε συνεδρία της ημερομηνίας 13/3/2020, εξέτασε τις προαναφερόμενες επιστολές που αφορούν πρακτικές της ΑΗΚ και της ESCO ΑΗΚ στον τομέα της αλλαγής/εγκατάστασης λαμπτήρων οδικού φωτισμού LED και σημείωσε τα ακόλουθα:

¹ Ρυθμιστική Απόφαση της Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας Κύπρου 04/2014 για τον Λειτουργικό Διαχωρισμό των Δραστηριοτήτων της Αρχής Ηλεκτρισμού Κύπρου.

- Στις 18/05/2018, ο ΣΕΗΚ κοινοποίησε στην Επιτροπή επιστολή του προς τον Δήμο Ιδαλίου με θέμα: «Αντικατάσταση των φωτιστικών σωμάτων οδικού φωτισμού με LED στον Δήμο Ιδαλίου». Με την εν λόγω επιστολή ο ΣΕΗΚ σημείωσε, μεταξύ άλλων ότι, η σύμβαση που υπογράφηκε μεταξύ του Δήμου Ιδαλίου και της ΑΗΚ για την αντικατάσταση όλων των ενεργοβόρων φωτιστικών του οδικού φωτισμού του Δήμου με φωτιστικά LED παραβιάζει τη νομοθεσία για τις διαδικασίες σύναψης Δημοσίων Συμβάσεων από μη κεντρικές αναθέτουσες αρχές. Περαιτέρω, σημείωσε ότι η ESCO δεν κατέχει την απαραίτητη άδεια ενάσκησης της επιχείρησης από την Ηλεκτρομηχανολογική Υπηρεσία για να εκτελεί οποιοσδήποτε ηλεκτρολογικές εργασίες ούτε η ΑΗΚ κατέχει την ειδική άδεια που προβλέπεται στους περί Ηλεκτρισμού Κανονισμούς για να ασκεί την επιχείρηση του Εργολήπτη Ηλεκτρικών Εγκαταστάσεων. Ο ΣΕΗΚ επισημαίνει πέρα των πιο πάνω ότι η ΑΗΚ είναι την ίδια ώρα ο ιδιοκτήτης του συστήματος διανομής του ηλεκτρικού ρεύματος, ο προμηθευτής και εγκαταστάτης των φωτιστικών LED, ο συντηρητής των φωτιστικών και της εγκατάστασης και ο ελεγκτής των εργασιών εγκατάστασης των φωτιστικών και καταλήγει ότι περιορίζεται ο ανταγωνισμός.

- Στις 17/01/2019, ο ΠΑΣΕΕΞΕ απέστειλε επιστολή προς την Επιτροπή με θέμα: «Απευθείας αναθέσεις συμβάσεων από Τοπικές Αρχές ως αναθέτουσες αρχές στην ΑΗΚ για αντικατάσταση των φωτιστικών σωμάτων του οδικού φωτισμού». Στην εν λόγω επιστολή, ο ΠΑΣΕΕΞΕ σημείωσε τα ακόλουθα:

«Ο ΠΑΣΕΕΞΕ με την παρούσα επιστολή, θα ήθελε να θίξει ένα πολύ σημαντικό θέμα που αφορά τις απευθείας αναθέσεις δημοσίων συμβάσεων από τοπικές αρχές στην ΑΗΚ.

Αναφερόμαστε συγκεκριμένα, σε πληροφορίες που έχει ο Σύνδεσμος για την πρόθεση ορισμένων Τοπικών Αρχών και ορισμένων άλλων που έχουν ήδη προβεί σε απευθείας ανάθεση στην ΑΗΚ, σύμβασης προμήθειας ή σύμβασης παροχής ενεργειακής υπηρεσίας, για αντικατάσταση των φωτιστικών σωμάτων οδικού φωτισμού.

Ο ΠΑΣΕΕΞΕ θεωρεί ότι τέτοια έργα, όπως αυτά του οδικού φωτισμού, με πολλαπλά οφέλη για την οικονομία και το περιβάλλον, θα πρέπει να προκηρύσσονται με δημόσιο διαγωνισμό για σύναψη Σύμβασης Ενεργειακής Απόδοσης και αγοράς υπηρεσιών από Πάροχο Ενεργειακών Υπηρεσιών (ESCO) ή σύμβασης προμήθειας σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία.

Η διενέργεια δημόσιων διαγωνισμών από πλευράς των τοπικών αρχών θα έχει πολλαπλά οφέλη στον Κύπριο φορολογούμενο μιας και μπορεί να εξασφαλισθούν καλύτερες από οικονομικής άποψης προσφορές, μιας και διασφαλίζεται η συμμετοχή πολλών προσφοροδοτών και θα εξασφαλίζεται ανταγωνισμός.

Πέραν τούτου, ο ΠΑΣΕΕΞΕ θεωρεί πως τέτοιες ενέργειες είναι παράτυπες, καθώς εμποδίζουν τη διατήρηση του αποτελεσματικού ανταγωνισμού, με αρνητικό αντίκτυπο στην οικονομία και τον επιχειρηματικό κόσμο. Στην προκείμενη περίπτωση η ΑΗΚ εκμεταλλεύεται τη θέση ισχύος που κατέχει στην αγορά με αποτέλεσμα να υπάρχει κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης, όπως αυτό ορίζεται στον Περί της Προστασίας του Ανταγωνισμού Νόμο.

Θερμή παράκληση όπως λάβετε υπόψη τα παραπάνω και αναμένουμε επίσημη ενημέρωση και τη θέση σας για το συγκεκριμένο θέμα.».

- Στη συνέχεια, ο ΣΕΗΚ απέστειλε στην Επιτροπή επιστολή που παρελήφθη στις 28/03/2019 στην οποία ανέφερε τα εξής:

«Απευθυνόμαστε σε εσάς για το μέγα θέμα της δημιουργίας θυγατρικής εταιρείας της Α.Η.Κ. με όνομα ESCO ΑΗΚ LTD.

Η εν λόγω θυγατρική έχει ήδη προχωρήσει σε συνεργασία με το Δήμο Αγίου Δομετίου χωρίς να προσφοροδοτήσει αφού ως Ημικρατικός Οργανισμός είχε το δικαίωμα να κερδίσει τη δουλειά με αυτόν τον τρόπο ενώ όπως μπορείτε να πληροφορηθείτε και από τις επιστολές-δημοσιεύματα που σας παραθέτουμε, η ESCO ΑΗΚ LTD έχει αναλάβει την τοποθέτηση λαμπτήρων Led και στο Δήμο Αγ. Ιδαλίου.

Αντιλαμβάνεστε πως κάτι τέτοιο δεν είναι μόνο άδικο αλλά και επιζήμιο απέναντι στους επαγγελματίες του κλάδου μας. Ο κόσμος έξω δεν έχει δουλειές και πολλές φορές πεινά και η Α.Η.Κ. έχει το δικαίωμα να βάζει τους υπαλλήλους της να εργάζονται υπερωρίες και Σαββατοκύριακα.

Εξάλλου όπως ορίζουν και οι περί Ηλεκτρισμού Κανονισμοί, κανείς δεν μπορεί να προχωρήσει σε τέτοιες εργασίες χωρίς την άδεια της καθ' ύλην αρμόδιας υπηρεσίας που είναι το Τμήμα Ηλεκτρομηχανολογικών Υπηρεσιών, που υπάγεται στο Υπ. Μεταφορών Επικοινωνιών και Έργων. Η θυγατρική Εταιρεία της Α.Η.Κ. έκανε αίτηση η οποία όμως απορρίφθηκε και παρόλα αυτά, λειτουργούν ως εγκαταστάτες και επιθεωρητές των δουλειών τους.

Ο αγώνας είναι άνισος. Τα ποσά που δε χρεώνει η ΑΗΚ και που θα λάβει αργότερα μέσω της εξοικονόμησης των Δήμων δεν είναι δικά της αλλά κεφάλαια που λαμβάνει από εμάς, τους πολίτες.

Εάν αυτό δεν είναι ο ορισμός του αθέμιτου ανταγωνισμού τί είναι;

Επισυνάπτεται η πιο πρόσφατη συνεργασία της Α.Η.Κ. ESCO LTD με το Δήμο Λακατάμιας που δημοσιεύτηκε πριν μόλις 20 ώρες.

<https://www.facebook.com/DemosLakatamias/>

Στηριζόμαστε πάνω σας για να μελετήσετε το πρόβλημα που αντιμετωπίζουμε με τη σοβαρότητα που του αναλογεί.».

- Πέραν της πιο πάνω επιστολής, υπάρχουν επισυνημμένες επιστολές του ΣΕΗΚ προς την Υπουργό Μεταφορών Επικοινωνιών και Έργων με τίτλο: «Αθέμιτος Ανταγωνισμός από ΑΗΚ», ανακοινώσεις του ΣΕΗΚ με τίτλο: «η ΑΗΚ δρα ανταγωνιστικά προς τα μέλη του ΣΕΗΚ» και «η ESCO ΑΗΚ LTD ανταγωνίζεται τον ιδιωτικό τομέα σε προσφορές» και δημοσιεύματα στον Φιλελεύθερο ημερομηνίας 9/5/2018, που αναφέρεται στον Νέο φωτισμό στον Δήμο Ιδαίου και στην ύπαρξη αντιπαράθεσης των αδειούχων ηλεκτρολόγων με την θυγατρική εταιρεία της ΑΗΚ που ανέλαβε το όλο εγχείρημα και στον Πολίτη, ημερομηνίας 2/4/2018, που αναφέρεται στην Κόντρα ΑΗΚ-Δήμου Λευκωσίας και στο ότι ο Δήμος Λευκωσίας απέρριψε την προσφορά της ΑΗΚ επειδή κρίθηκε ότι δεν έχει πιστοποιητικό ενάσκησης επαγγέλματος, ενώ η ΑΗΚ κατέφυγε στην Αναθεωρητική Αρχή Προσφορών.

Όσον αφορά την επιστολή του ΣΕΗΚ προς την Υπουργό Μεταφορών, Επικοινωνιών και Έργων, σε αυτήν επισημαίνεται ότι η ΑΗΚ προσφοροδοτεί και κερδίζει έργα, τα οποία αφορούν σε ηλεκτρικές εγκαταστάσεις στον ιδιωτικό τομέα χωρίς να έχει την άδεια που εκδίδει το Τμήμα Ηλεκτρομηχανολογικών Υπηρεσιών (εφεξής το «ΗΜΥ»), την οποία όμως στην πορεία, κατόπιν απόρριψής της από δουλειές, αποτάθηκε στο ΗΜΥ για την έκδοσή της. Στην εν λόγω επιστολή τίθεται το ερώτημα, «[...] πώς μπορεί ένας Ημικρατικός Οργανισμός, του οποίου οι υπάλληλοι πληρώνονται από τους φορολογούμενους πολίτες να εργάζεται και να ανταγωνίζεται τον ιδιωτικό τομέα; Οι εγγυητικές που ζητούνται για κατάθεση σε δουλειές τέτοιου μεγέθους είναι τεράστιες. Για την ΑΗΚ είναι χρήματα του φορολογούμενου πολίτη (εγγυημένο ταμείο) ενώ για τον ιδιώτη είναι χρήματα της εταιρείας. Από την άλλη, η ΑΗΚ χρησιμοποιεί μηχανήματα, αναβατόρια και όργανα μετρήσεων χιλιάδων ευρώ, τα οποία διαθέτει σε μεγάλους

αριθμούς και μπορεί να χρησιμοποιεί ανά πάσα στιγμή, ενώ ο ιδιώτης λόγω κόστους αδυνατεί να κατέχει.»

- Την 1/7/2019 παρελήφθη επιστολή ημερομηνίας 24/06/2019 από την Ελεγκτική Υπηρεσία της Κυπριακής Δημοκρατίας, η οποία απευθυνόταν προς τον Γενικό Διευθυντή της ΑΗΚ, με κοινοποίηση προς Επιτροπή, με θέμα: «Οι περί Ηλεκτρισμού Κανονισμοί 1941-2012 Αίτηση για Έκδοση «Άδειας Ενάσκησης της Επιχείρησης» της Αρχής Ηλεκτρισμού Κύπρου (ΑΗΚ)». Στην εν λόγω επιστολή, η Ελεγκτική Υπηρεσία σημείωσε ότι ο Αν. Διευθυντής του ΗΜΥ ενημέρωσε την ΑΗΚ για την απόφασή του περί έκδοσης Άδειας Εκτέλεσης Εργοληπτικών έργων με τους εξής περιορισμούς: «[...] την υποχρέωση της ΑΗΚ να ασκεί τις δραστηριότητές της με τρόπο που να συνάδουν με το ενωσιακό δίκαιο και τις διατάξεις του Συντάγματος και στα πλαίσια της εν λόγω αδειοδότησης η ΑΗΚ να διασφαλίζει ότι η λειτουργία της θα είναι συμβατή με τους κανόνες του δικαίου του ανταγωνισμού, συμπεριλαμβανομένου του δικαίου που διέπει τις κρατικές ενισχύσεις.[...].». Επίσης ανέφερε ότι, σύμφωνα με την εν λόγω επιστολή του Αν. Διευθυντή του ΗΜΥ, για την εκτέλεση ηλεκτρολογικών εργασιών απαιτείτο η εν λόγω άδεια. Επιπλέον, ενημέρωσε την ΑΗΚ ότι σύμφωνα με σχετική αλληλογραφία που της κοινοποιήθηκε, η ΑΗΚ, πριν την έκδοση της σχετικής Άδειας, είτε απευθείας είτε μέσω της θυγατρικής της ESCO σύναψε συμβάσεις για την προμήθεια και αντικατάσταση φωτιστικών σωμάτων οδικού φωτισμού (σε διάφορους Δήμους κυρίως) στις οποίες περιλαμβάνεται και η δεκαετής συντήρησή τους. Για τα εν λόγω θέματα υποβλήθηκε και παράπονο/καταγγελία από τον ΣΕΗΚ, στο οποίο θίγονται τα πιο πάνω θέματα της νομιμότητας ανάθεσης καθώς και του αθέμιτου ανταγωνισμού που ενδεχομένως προκαλείται από την ΑΗΚ κατά την εκτέλεση τέτοιων εργασιών. Με βάση τα πιο πάνω, η Ελεγκτική Υπηρεσία ζήτησε από την ΑΗΚ να υποβάλει τις απόψεις της και να ενημερώσει με ποιο τρόπο προτίθεται να εκτελέσει τις προαναφερθείσες συμβάσεις, εφόσον η υπό αναφορά άδεια δεν καλύπτει και συντήρηση εγκαταστάσεων. Περαιτέρω, η Ελεγκτική Υπηρεσία ζήτησε από την ΑΗΚ τα σχόλιά της για τη νομιμότητα των εν λόγω συμβάσεων, οι οποίες της είχαν ανατεθεί πριν την έκδοση της σχετικής άδειας του ΗΜΥ.

Σημειώνεται ότι η ΑΗΚ κοινοποίησε στην Επιτροπή την απάντησή της προς την Ελεγκτική Υπηρεσία ημερομηνίας 29/08/2019.

- Στις 11/09/2019, η Ελεγκτική Υπηρεσία απέστειλε επιστολή προς την Επιτροπή με θέμα: «Οι περί Ηλεκτρισμού Κανονισμοί 1941-2012 Αίτηση για Έκδοση «Άδειας Ενάσκησης της Επιχείρησης» Της Αρχής Ηλεκτρισμού Κύπρου (ΑΗΚ)».
- Ο ΣΕΗΚ απέστειλε επιστολή ημερομηνίας 01/11/2019 προς την Επιτροπή με θέμα: «ΕΠΙΒΑΡΥΝΣΗ ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΩΝ ΓΙΑ ΠΑΡΟΧΗ ΜΕΣΩΝ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ». Στην εν λόγω επιστολή ο ΣΕΗΚ σημείωσε:

«Σε πρόσφατη επικοινωνία μας με το Τμήμα Ηλεκτρομηχανολογικών Υπηρεσιών σχετικά με την προσφοροδότηση από τα μέλη μας για αλλαγή λαμπτήρων οδικού φωτισμού σε LED, ρωτήσαμε εάν με την αντικατάσταση όλου του «body» και του τύπου σύνδεσης του νέου λαμπτήρα, χρειάζεται έλεγχος και έκδοση Πιστοποιητικού Καταλληλότητας για Μικρής Κλίμακας Εργασία. Η απάντηση που λάβαμε είναι ότι, αυτού του είδους εργασία εντάσσεται στην κατηγορία Μικρής Κλίμακας Εργασία και τα μέλη μας είναι υπόχρεα να συμπληρώνουν το σχετικό Έντυπο (Έντυπο Η.Μ.Υ. 59,18-1) και να το υποβάλλουν στον Διαχειριστή Συστήματος Διανομής για Επιθεώρηση. Η Α.Η.Κ. δεν κάνει ελέγχους, δε συμπληρώνει το έντυπο του Η.Μ.Υ. και δεν εκδίδει το απαραίτητο Πιστοποιητικό Καταλληλότητας όπως ορίζει η νομοθεσία (Φωτογραφίες αρ. 2-6).

Την 1^η Αυγούστου 2018, η Α.Η.Κ. ανακοίνωσε τις αναθεωρημένες χρεώσεις των επανελέγχων, ορίζοντας τις στο ποσό των 50,46 ευρώ/ανά ώρα + Φ.Π.Α (Εργάσιμες Ωρες). Σύμφωνα δε με την Περί Ηλεκτρισμού Νομοθεσία: «Οι δε κάτοχοι άδειας οφείλουν να παρέχουν κάθε προσήκουσα διευκόλυνση για οποιαδήποτε τέτοια εξέταση και έλεγχο». Όπως πολύ καλά γνωρίζετε, διευκολύνσεις τέτοιου τύπου μπορεί να περιλαμβάνουν ανυψωτικά μηχανήματα, κάτι που αμέσως αυξάνει τα έξοδα για τα μέλη μας. Το ίδιο όμως δεν ισχύει στην περίπτωση της Α.Η.Κ. η οποία έχει πρόσβαση σε κάθε απαραίτητη διευκόλυνση, τόσο σε επίπεδο βοηθητικών μέσων όσο και διαδικασίες ελέγχου και όλα αυτά με τα χρήματα του Κύπριου πολίτη.

Εμείς, όχι μόνον επιβαρυνόμαστε οικονομικά (κόστος λαμπτήρων + έλεγχου + βοηθητικών μέσων) αλλά βρισκόμαστε και μονίμως σε κατάσταση αναμονής αφού οι έλεγχοι ορίζονται στους δύο μήνες από την ημερομηνία εγγραφής της δουλειάς μας στην Α.Η.Κ. Για να μπορέσουμε να παραδώσουμε τις δουλειές μας έγκαιρα, πολλές φορές χρειάζεται να προχωρήσουμε σε επίσπευση, το οποίο σημαίνει αύξηση του κόστους επανελέγχου γύρω στα 70,00-80,00 ευρώ την ώρα + Φ.Π.Α. Άξιο αναφοράς είναι ότι, οι αντίστοιχοι επανελέγχοι που πραγματοποιεί

το Η.Μ.Υ. σε υποστατικά δημόσιας χρήσης όπως ορίζει ο περί Δήμων Νόμος, στοιχίζουν μόνον 30,00 ευρώ ανεξαρτήτως του μεγέθους της ηλεκτρολογικής εγκατάστασης.

Μια σύντομη αναφορά της μέχρι σήμερα δραστηριοποίησης της ESCO Α.Η.Κ. θα βοηθήσει στην δημιουργία ολοκληρωμένης αντίληψης επί του θέματος:

1. Αρχικά υπέγραφαν συμβόλαια εγκατάστασης λαμπτήρων LED, χωρίς να έχουν λάβει τη σχετική άδεια εργασίας από το Η.Μ.Υ.
2. Αφού απέκτησαν την άδεια εργοληψίας, άρχισαν να υπογράφουν συμβόλαια συντήρηση για τα οποία δεν έχουν σχετική άδεια
3. Το Η.Μ.Υ. στους κανονισμούς του μιλά για έλεγχο κάθε αντικατάστασης και έκδοση Πιστοποιητικού Καταλληλότητας, η ESCO Α.Η.Κ. δεν το πράττει (φωτογραφία αρ.7 & 8). Δεν είναι όμως δυνατόν κανείς να είναι εγκαταστάτης και επιθεωρητής εργασίας του...

Αναλύοντας τα πιο πάνω, γεννιέται το εύλογο ερώτημα εάν οι υπάλληλοι που προσλαμβάνει η Α.Η.Κ. για τις δουλειές αυτές είναι αδειούχοι εργολήπτες ή/και συντηρητές συντηρητές ή υπάρχει παρανομία και σε αυτό το επίπεδο.

Η επιθεώρηση χρειάζεται γιατί όπως ανέφεραν μέλη μας που εργάζονται στην {...}* η οποία εγκαθιστά δικά της καλώδια οδικού φωτισμού, υπήρξαν δύο περιστατικά κατά τα οποία συνάντησαν φθαρμένα καλώδια. Ο ηλεκτρισμός πέρασε μέσα από αυτά στο φρεάτιό τους και αυτό παρουσίασε πρόβλημα στο δίκτυό τους κατά τις βραδινές ώρες. Όπως διαπίστωσαν κατά τον έλεγχό τους, το φορτίο έβγαζε σπινθήρες λόγω του ηλεκτρισμού που πέρασε από τα καλώδια επικοινωνίας.

Συνοψίζοντας, από τις μέχρι σήμερα πράξεις της ESCO Α.Η.Κ. προκύπτουν ένα σωρό κατάφωρες αδικίες ή/και παρανομίες. Εάν ένας ιδιώτης μη αδειούχος ηλεκτρολόγος έπραττε το αντίστοιχο, θα ερχόταν αντιμέτωπος με βαρύτατη ποινή αφού η καταγγελία είναι η έκθεση σε κίνδυνο ανθρώπινης ζωής. Στην περίπτωση της ESCO Α.Η.Κ. γιατί δεν ισχύει αφού ο κίνδυνος είναι ίδιος; Η περί Ηλεκτρισμού Νομοθεσία είναι ξεκάθαρη: δεν υπάρχει καμία διάκριση ανάμεσα σε ιδιώτες, δημόσιες υπηρεσίες και Ημικρατικούς Οργανισμούς όταν πρόκειται για παρανομία-κίνδυνο. Μπροστά στο νόμο είναι όλοι υπόλογοι και ίσοι!

---

* Οι αριθμοί και/ή τα στοιχεία που παραλείπονται και δεν εμφανίζονται τόσο σε αυτό το σημείο όσο και στην συνέχεια αποτελούν στοιχεία εμπιστευτικής φύσεως και/ή επιχειρηματικό απόρρητο και/ή προσωπικά δεδομένα. Ενδεικτικό της παράληψης είναι το σύμβολο {...}.

*Επισυνάπτονται:

- 1. Η απαντητική επιστολή του Η.Μ.Υ.*
  - 2. Το ενημερωτικό δελτίο της Α.Η.Κ. 001/2008 ημερομηνίας 1^{ης} Αυγούστου 2018, για τους επανελέγχους ηλεκτρολογικών εγκαταστάσεων*
  - 3. Το απόσπασμα της περί Ηλεκτρισμού Νομοθεσίας για την παροχή διευκόλυνσης στους επιθεωρητές.*
  - 4. Η αδειοδότηση της Α.Η.Κ. να λειτουργεί ως Εργολήπτης Ηλεκτρικών Εγκαταστάσεων και*
  - 5. Το δημοσίευμα που ανακοινώνει τη συμφωνία της για εγκατάσταση και συντήρηση των λαμπτήρων LED του Δήμου Λατσιών*
  - 6. Φωτογραφίες των Λαμπτήρων.».*
- Ακολούθως, η Ελεγκτική Υπηρεσία κοινοποίησε στην Επιτροπή επιστολή προς τον ΣΕΗΚ ημερομηνίας 02/12/2019 με θέμα «*Επιβάρυνση ηλεκτρολόγων για παροχή μέσων επιθεώρησης εγκαταστάσεων*», στην οποία σημείωσε, μεταξύ άλλων, ότι όσον αφορά στη νομιμότητα της συμμετοχής σε δημόσιους διαγωνισμούς είτε της ΑΗΚ είτε της ESCO ΑΗΚ LTD, αρμόδιο είναι το Διοικητικό Δικαστήριο και η Αναθεωρητική Αρχή Προσφορών, κάτι το οποίο έχει ήδη γίνει σε αριθμό διαγωνισμών οδικού φωτισμού Δήμων.
  - Επίσης, ο ΣΗΜΚ κοινοποίησε στην Επιτροπή επιστολή προς το Γενικό Διευθυντή του Υπουργείου Μεταφορών, Επικοινωνιών και Έργων ημερομηνίας 20/01/2020 με θέμα: «*Παροχή Υπηρεσιών από θυγατρική εταιρεία της Αρχής Ηλεκτρισμού Κύπρου*». Συγκεκριμένα, ο ΣΗΜΚ ανέφερε τα εξής:
«Επιθυμώ να αναφερθώ στο πιο πάνω θέμα και σε συνέχεια καταγγελιών που έχουμε λάβει από μέλη μας, να σας ενημερώσω για το εταιρικό προφίλ και τις υπηρεσίες που προσφέρει η θυγατρική εταιρεία της Αρχής Ηλεκτρισμού Κύπρου ESCO ΑΗΚ LTD, όπως αυτές είναι δημοσιευμένες στην ιστοσελίδα της ΑΗΚ (επισυνάπτεται το δημοσιευμένο προφίλ της εταιρείας), με βάση το οποίο έχουμε την άποψη ότι παρέχονται από την ESCO ΑΗΚ LTD υπηρεσίες που πιθανόν δεν είναι αδειοδοτημένα από τις αρμόδιες υπηρεσίες του κράτους και το ΕΤΕΚ για να προσφέρει.
Πιο συγκεκριμένα, με βάση το δημοσιευμένο προφίλ της ESCO ΑΗΚ LTD, η συγκεκριμένη εταιρεία παρέχει μεταξύ άλλων τις πιο κάτω υπηρεσίες Μελετών:

- Την εκπόνηση ενεργειακών μελετών, τεχνοοικονομικών μελετών και άλλων μελετών που απαιτούνται για όλο το εύρος δραστηριοτήτων της Διεύθυνσης.
- Τον αρχιτεκτονικό και μηχανολογικό σχεδιασμό των έργων
- Τη σύνταξη τεχνικών προδιαγραφών για υλικά και εξοπλισμό των έργων και προδιαγραφών για τις εργασίες εγκατάστασής του
- Την παροχή τεχνικών συμβουλευτικών υπηρεσιών σε θέματα ενέργειας, ασφάλειας και ποιότητας κτιριακών εγκαταστάσεων και υποδομών
- Την παροχή τεχνικής υποστήριξης για την επίβλεψη των έργων κατά την εκτέλεσή τους
- Την εκτέλεση των διαδικασιών για την εξασφάλιση/έκδοση των αδειών που απαιτούνται για την υλοποίηση των έργων που αναλαμβάνει
- Την παροχή υπηρεσιών εκπαίδευσης σε θέματα ορθολογικής χρήσης της ενέργειας και ενεργειακής διαχείρισης.

Θα θέλαμε να τονίσουμε ότι με βάση την περί Επιστημονικού Επιμελητηρίου Κύπρου νομοθεσία σε σχέση με την άσκηση επαγγέλματος (παροχή μελετητικών ή και άλλων υπηρεσιών σε κλάδο ή κλάδους της μηχανικής επιστήμης) από νομικά πρόσωπα (εταιρείες περιορισμένης ευθύνης, ομόρρυθμες και ετερόρρυθμες εταιρείες), μπορεί να γίνεται εφόσον πληρούνται συγκεκριμένες προϋποθέσεις και εγγραφούν προηγούμενα στο μητρώο εταιρειών μελών του ΕΤΕΚ. Βασική προϋπόθεση αποτελεί και η ικανοποίηση του άρθρου 6(B)8 του περί ΕΤΕΚ νόμου με το οποίο δεν δύναται να εγγραφεί ως Εταιρεία Μελετών εταιρεία στην οποία στο μετοχικό κεφάλαιο ή στο διοικητικό της συμβούλιο μετέχει πρόσωπο το οποίο είναι τεχνικός διευθυντής ή μέτοχος ή υπάλληλος εργοληπτικής εταιρείας ή εταιρείας ανάπτυξης γη. Σημειώνεται, ότι στην παράγραφο 1 του προφίλ της συγκεκριμένης εταιρείας αναφέρεται ξεκάθαρα ότι στα πλαίσια των συμβάσεων ενεργειακής απόδοσης και των ενεργειακών υπηρεσιών της ESCO AHK LTD, περιλαμβάνεται και η εργοληψία. Άρα πιθανόν να προκύπτουν επιπρόσθετα και θέματα σχετικής αδειοδότησης από το Τμήμα ΗΜΥ για την ανάληψη εργασιών ηλεκτρολογικών εγκαταστάσεων από την συγκεκριμένη εταιρεία.

Επιπρόσθετα θα θέλαμε να επιστήσουμε την προσοχή σας στο γεγονός ότι ένας οργανισμός που έχει δεσπόζουσα θέση στην κυπριακή αγορά στα θέματα ενέργειας και ο οποίος χρηματοδοτείται από τον κύπριο πολίτη, να λειτουργεί ανταγωνιστικά προς τους Κύπριους Μηχανικούς, οι οποίοι αντιμετωπίζουν ακόμη

τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης που είχε περάσει ο τόπος μας τα προηγούμενα χρόνια.

Θα θέλαμε συνεπώς να παρακαλέσουμε για την άμεση παρέμβασή σας, ώστε να διευρυνθεί η νομιμότητα των υπηρεσιών που προσφέρει η συγκεκριμένη εταιρεία, αλλά και η δεοντολογία των εν λόγω υπηρεσιών, καθότι αποτελεί θυγατρική εταιρεία ενός οργανισμού του ευρύτερου δημόσιου τομέα που χρηματοδοτείται από τον Κύπριο φορολογούμενο. [...].»

Η Επιτροπή σημείωσε σχετικά ότι στην προκείμενη περίπτωση από τα ενώπιον της στοιχεία ότι η ΑΗΚ ενδεχομένως να χρησιμοποιεί τη θέση οικονομικής ισχύος που διαθέτει στην ευρύτερη αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και ως αποτέλεσμα αυτής και του σχετικού εξοπλισμού και υποδομής που διαθέτει για να εμπεδώσει τη δραστηριοποίησή της και στον τομέα της αλλαγής, εγκατάστασης και/ή συντήρησης λαμπτήρων οδικού φωτισμού LED, είτε από την ίδια είτε μέσω της θυγατρικής της εταιρείας ESCO ΑΗΚ LTD. Το εν λόγω ζήτημα κυρίως θίχτηκε από τον ΣΕΗΚ, όπως προκύπτει και από τις ως άνω επιστολές και ως εκ τούτου, πρέπει να διερευνηθεί περαιτέρω στο πλαίσιο αυτεπάγγελτης έρευνας κατά πόσο από την εν λόγω πιθανολογούμενη πρακτική της ΑΗΚ προκύπτουν παραβάσεις των προνοιών των άρθρου 6(1) των περί της Προστασίας του Ανταγωνισμού Νόμων του 2008 και του 2014.

Επίσης, η Επιτροπή σημείωσε ότι, όπως προκύπτει από τις πιο πάνω επιστολές, η ΑΗΚ ενδεχομένως να χρησιμοποιεί τη θέση οικονομικής ισχύος και την πιθανή δεσπόζουσα θέση, που διαφαίνεται ότι κατέχει στην ευρύτερη αγορά ηλεκτρικής ενέργειας με σκοπό τον αποκλεισμό των ανταγωνιστών της στον τομέα της αλλαγής, εγκατάστασης και/ή συντήρησης λαμπτήρων οδικού φωτισμού. Μέσα από τα ενώπιον της Επιτροπής στοιχεία, διαφαίνεται ότι η ΑΗΚ ενδεχομένως να είχε τη δυνατότητα να χρεώνει/τιμολογεί διαφορετικά ποσά προς την ίδια είτε και προς την θυγατρική της εταιρεία ESCO ΑΗΚ LTD, από αυτά που θα μπορούσαν να χρεώσουν τα μέλη του ΣΕΗΚ. Όπως χαρακτηριστικά ανέφερε ο ΣΕΗΚ στην επιστολή του ημερομηνίας 28/03/2019: «Ο αγώνας είναι άνισος. Τα ποσά που δε χρεώνει η ΑΗΚ και που θα λάβει αργότερα μέσω της εξοικονόμησης των Δήμων δεν είναι δικά της αλλά κεφάλαια που λαμβάνει από εμάς, τους πολίτες. Εάν αυτό δεν είναι ο ορισμός του αθέμιτου ανταγωνισμού τί είναι;».

Η Επιτροπή, πέραν των πιο πάνω που θα πρέπει να διερευνηθούν και αφορούν πιθανολογούμενη καταχρηστική εκμετάλλευση της πιθανής δεσπόζουσας θέσης της ΑΗΚ στη σχετική αγορά κατά παράβαση του άρθρου 6(1) των περί της Προστασίας

του Ανταγωνισμού Νόμων του 2008 και 2014 μέσω πρακτικών αποκλεισμού των ανταγωνιστών της, έκρινε περαιτέρω σκόπιμο βάσει των ενώπιόν της στοιχείων να διερευνήσει και κατά πόσο οι πρακτικές της ΑΗΚ αποτελούν ενδεχομένως παράβαση του άρθρου 6(1) και ιδιαίτερα της πρόνοιας (α) του άρθρου 6(1) των περί της Προστασίας του Ανταγωνισμού Νόμων του 2008 και 2014 ως παράνομη διεπιδότηση των δραστηριοτήτων της στον τομέα της αλλαγής, εγκατάστασης και συντήρησης λαμπτήρων οδικού φωτισμού LED.

Περαιτέρω, η Επιτροπή έκρινε επίσης σκόπιμο βάσει των ενώπιόν της στοιχείων και πληροφοριών, όπως διερευνηθεί κατά πόσον οι συμβάσεις απευθείας αναθέσεις έργων αλλαγής, εγκατάστασης και/ή συντήρησης λαμπτήρων οδικού φωτισμού LED σε διάφορους κυρίως Δήμους αποτελούν προϊόν της οικονομικής ισχύος, αλλά και της φήμης του σήματος της ΑΗΚ και κατ' επέκταση, κατά πόσον αποτελεί κατάχρηση της δεσπόζουσας θέσης της κατά παράβαση του άρθρου 6(1)(β) των περί της Προστασίας του Ανταγωνισμού Νόμων του 2008 και 2014 ως αποτέλεσμα του περιορισμού της διάθεσης/παραγωγής στον τομέα της αλλαγής/εγκατάστασης λαμπτήρων οδικού φωτισμού LED.

Επίσης, αποφασίσθηκε ότι πρέπει να διερευνηθεί κατά πόσον η ΑΗΚ ενεργεί ενδεχομένως καταχρώμενη τη δεσπόζουσα θέση της, καθώς, όπως διαφαίνεται, σύναπτε συμβάσεις εγκατάστασης λαμπτήρων LED πριν λάβει σχετική άδεια από το ΗΜΥ. Περαιτέρω, προκύπτει ότι, αφού η ΑΗΚ και/ή η ESCO Α.Η.Κ. απέκτησαν την εν λόγω άδεια, σύναπταν συμβάσεις συντήρησης για την οποία δεν κατείχαν σχετική άδεια. Όπως αναφέρει ο ΣΕΗΚ, το ΗΜΥ αναφέρεται σε έλεγχο κάθε αντικατάστασης και έκδοση Πιστοποιητικού Καταλληλότητας και άρα δεν είναι δυνατόν κανείς να είναι εγκαταστάτης και επιθεωρητής εργασίας του. Ως εκ τούτου, πρέπει να διερευνηθεί κατά πόσον οι ενέργειες της ΑΗΚ αποτελούν επιβολή αθέμιτων όρων και/ή πρακτικών κατά παράβαση του άρθρου 6(1)(α) των περί της Προστασίας του Ανταγωνισμού Νόμων του 2008 και 2014.

Η Επιτροπή θεώρησε πως πρέπει επίσης να διερευνηθεί, βάσει των ενώπιόν της στοιχείων, κατά πόσο η ΑΗΚ, χρησιμοποιώντας τη θέση ισχύος που κατέχει στην αγορά παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, δεσμεύει την παροχή των υπηρεσιών της για αλλαγή και/ή εγκατάσταση λαμπτήρων οδικού φωτισμού LED με τη συντήρηση και/ή επιθεώρηση ή/και έλεγχο εγκατάστασης αυτών με σκοπό την απόσπαση πελατών από μικρούς ανταγωνιστές της και την προτίμηση προς αυτήν και την θυγατρική της και τον αποκλεισμό των ανταγωνιστών της. Η πιθανότητα αντι-ανταγωνιστικού αποκλεισμού

είναι μεγαλύτερη όταν οι ανταγωνιστές δεν είναι σε θέση να ανταγωνίζονται υπό ίσους όρους για το σύνολο της ζήτησης κάθε μεμονωμένου πελάτη.

Η Επιτροπή, συνεκτιμώντας τα ενώπιον της στοιχεία και ενεργώντας στη βάση των διατάξεων του άρθρου 23(2)(α) των περί της Προστασίας του Ανταγωνισμού Νόμων του 2008 και 2014, ομόφωνα αποφάσισε την έναρξη αυτεπάγγελτης έρευνας αναφορικά με ενδεχόμενη παράβαση των προνοιών του άρθρου 6(1) των περί της Προστασίας του Ανταγωνισμού Νόμων του 2008 και 2014, καθώς και του άρθρου 102 ΣΛΕΕ σε σχέση με πρακτικές, ενέργειες και συμπεριφορές της Αρχής Ηλεκτρισμού Κύπρου και της θυγατρικής της εταιρείας ESCO στον τομέα της αλλαγής, εγκατάστασης και συντήρησης λαμπτήρων οδικού φωτισμού LED.

2. Στοιχεία του διοικητικού φακέλου της υπόθεσης

Κατά την προκαταρκτική έρευνα απεστάλη ερωτηματολόγιο προς τις υπό διερεύνηση επιχειρήσεις και τους Δήμους Λευκωσίας, Πάφου, Λάρνακας, Αθηνού, Παραλιμνίου, Ύψωνα και Αγλαντζιάς, οι απαντήσεις των οποίων καταγράφονται συνοπτικά πιο κάτω:

2.1 Στοιχεία από Αρχή Ηλεκτρισμού Κύπρου και ESCO AHK LTD

Κατά την προκαταρκτική έρευνα απεστάλη ερωτηματολόγιο προς τις υπό διερεύνηση επιχειρήσεις στις 12/6/2020, οι απαντήσεις των οποίων λήφθηκαν στις 28/8/2020. Η AHK και ESCO AHK, πριν απαντήσουν το ερωτηματολόγιο της Υπηρεσίας, παρέθεσαν τις θέσεις τους αναφορικά με όσα καταγγέλλουν στις επιστολές τους οι ΣΕΗΚ, ΠΑΣΕΕΔΕ και ΣΗΜΚ για καταχρηστική εκμετάλλευση της δεσπίζουσας θέσης στον τομέα της αλλαγής, εγκατάστασης, συντήρησης και ελέγχου φωτιστικών οδικού φωτισμού LED, οι οποίες καταγράφονται συνοπτικά πιο κάτω:

- Δεν είναι η πρώτη φορά που η AHK κατηγορείται για τις υπηρεσίες που παρέχει στον τομέα των φωτιστικών οδικού φωτισμού LED. Θεωρείται σημαντικό να τεκμηριωθεί κατά πόσο η AHK ή η ESCO AHK κατέχουν δεσπίζουσα θέση στους τομείς της αλλαγής, εγκατάστασης, συντήρησης και ελέγχου φωτιστικών οδικού φωτισμού LED. Η AHK και όχι η θυγατρική της ESCO AHK, ασχολείται σε μεγάλο βαθμό με τους πιο πάνω τομείς. Με βάση τον περί Ανάπτυξης Ηλεκτρισμού Νόμο, Κεφ. 171, η AHK ασχολείται με την εγκατάσταση, αλλαγή και συντήρηση φωτιστικών οδικού φωτισμού, σύμφωνα με τις πρόνοιες του περί Ηλεκτρισμού Νόμου, Κεφ. 170 και των εκάστοτε εκδιδόμενων περί Ηλεκτρισμού Κανονισμών. Μετά την έκδοση της Ρυθμιστικής Απόφασης της ΡΑΕΚ 04/2014, ως έχει τροποποιηθεί, η AHK προχώρησε στη δημιουργία τεσσάρων Βασικών

Ρυθμιζόμενων Δραστηριοτήτων και ακόμη μιας λειτουργικά χωριστής διεύθυνσης για τις Μη-Ρυθμιζόμενες Δραστηριότητες. Ως αποτέλεσμα, από το 2014 η συντήρηση οδικού φωτισμού μπορεί να προσφέρεται και από ιδιώτες και να προσφέρεται σε τρίτους, από τη Διεύθυνση Μη-Ρυθμιζόμενων Δραστηριοτήτων της ΑΗΚ.

- Η Διεύθυνση Διανομής της ΑΗΚ, η οποία έχει την αρμοδιότητα για την ιδιοκτησία και τη διαχείριση της συστήματος διανομής, έχει υποχρέωση να μεταχειρίζεται όλους τους πελάτες χωρίς διακρίσεις με διαφάνεια. Ως εκ τούτου, η Διεύθυνση Διανομής της ΑΗΚ δεν δύναται να χρησιμοποιεί τη θέση ισχύος που της παρέχει η μονοπωλιακή της φύση, διαθέτοντας τον εξοπλισμό και τις υπηρεσίες της με διαφορετικό τρόπο στους ιδιώτες και στη Διεύθυνση Μη-Ρυθμιζόμενων Δραστηριοτήτων της ΑΗΚ. Οι εσωτερικές χρεώσεις του Ιδιοκτήτη Συστήματος Διανομής προς τη Διεύθυνση Μη-Ρυθμιζόμενων Δραστηριοτήτων της ΑΗΚ διενεργούνται, τεκμηριώνονται και ελέγχονται στο πλαίσιο του λογιστικού και λειτουργικού διαχωρισμού, σύμφωνα με την παράγραφο 2, «*Συμφωνίες Παροχής Υπηρεσιών*» της Ρυθμιστικής Απόφασης 04/2014. Περαιτέρω, η αποφυγή διασταυρούμενων διεπιδοτήσεων, ήταν και είναι ένας από τους βασικούς και πρωταρχικούς στόχους της ΡΑΕΚ, η οποία εξέδωσε τις Ρυθμιστικές Αποφάσεις 02/2014, 03/2014 και 04/2014 για τον Λογιστικό και Λειτουργικό Διαχωρισμό των Δραστηριοτήτων της ΑΗΚ. Από τον σχεδιασμό και την εφαρμογή της συμμόρφωσης με τις πιο πάνω Αποφάσεις, η ΑΗΚ έχει δεχθεί τρεις προγραμματισμένους ελέγχους συμμόρφωσης από τη ΡΑΕΚ, καθώς επίσης υπάρχει συνεχής αλληλογραφία σε σχέση με τις εσωτερικές χρεώσεις της ΑΗΚ και τον τρόπο τεκμηρίωσης της μη ύπαρξης διεπιδοτήσεων. Επιπλέον, στο παρόν στάδιο, διενεργείται η πρώτη φάση της Επιθεώρησης του λειτουργικού διαχωρισμού, η οποία προγραμματίστηκε εντός του 2020 και 2021.
- Περαιτέρω, η ΑΗΚ ανέφερε ότι σε σχέση με τη δεύτερη παράγραφο του άρθρου 6(1) των περί της Προστασίας του Ανταγωνισμού Νόμων του 2008 και 2014, όλες οι ενέργειες της ΑΗΚ προάγουν τη διάθεση της τεχνολογικής ανάπτυξης προς όφελος των καταναλωτών και παράλληλα προσφέρουν εξοικονομήσεις ενέργειας, οι οποίες είναι επίσης ωφέλιμες για τους καταναλωτές. Περαιτέρω, οι συμβάσεις απευθείας ανάθεσης έργων που αφορούν την αλλαγή, εγκατάσταση και/ή συντήρηση φωτιστικών οδικού φωτισμού, δεν αποτελούν προϊόν οικονομικής ισχύος, εφόσον έχουν γίνει μετά από διαβούλευση με την Αρμόδια Αρχή Δημοσίων Συμβάσεων, σύμφωνα με το άρθρο 30(4) του περί της Ρύθμισης των Διαδικασιών Σύναψης Συμβάσεων Φορέων που δραστηριοποιούνται στους

Τομείς του Ύδατος, της Ενέργειας, των Μεταφορών και των Ταχυδρομικών Υπηρεσιών και για Συναφή Θέματα Νόμου του 2016 (Ν.140(Ι)/2016). Οι εν λόγω συμβάσεις, καθιερώνουν και υλοποιούν συνεργασία, η οποία (α) αποσκοπεί να διασφαλίσει ότι οι δημόσιες δαπάνες και οι υπηρεσίες που πρέπει να εκτελούν οι εν λόγω Αρχές παρέχονται για την επιδίωξη των κοινών τους στόχων και (β) εξυπηρετεί αποκλειστικά σκοπούς δημοσίου συμφέροντος, δηλαδή βελτίωση των υπηρεσιών που αφορούν τον οδικό φωτισμό, βελτίωση της νυκτερινής εικόνας, εξοικονομήσεις στον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας με μείωση των ρύπων, καθώς και μείωση της κατανάλωσης ενέργειας κατά την τελική χρήση για την οποία η ΑΗΚ κατέστη από το κράτος «υπόχρεο μέρος». Οι συνεργασίες αυτές, είναι προς όφελος των Δήμων και των Κοινοτήτων, όπως και των δημοτών και καταναλωτών, εφόσον οι τιμές που προσφέρονται είναι πολύ χαμηλές και προάγουν τη διάθεση/παραγωγή στον τομέα της αλλαγής και εγκατάστασης φωτιστικών οδικού φωτισμού. Αυτό τεκμηριώνεται από το γεγονός ότι υπάρχουν συμβατικές υποχρεώσεις, οι οποίες προνοούνται σε Συμφωνίες που είναι αποτέλεσμα διαπραγματεύσεως, ώστε να εξυπηρετούνται οι ανάγκες των καταναλωτών (Δήμων και Κοινοτήτων).

- Όσον αφορά τον αποκλεισμό ανταγωνιστών στον τομέα της αλλαγής, εγκατάστασης και/ή συντήρησης φωτιστικών οδικού φωτισμού, η ΑΗΚ ανέφερε ότι δεν χρεώνει/τιμολογεί την ESCO ΑΗΚ, λόγω του ότι η εταιρεία αυτή δεν ασχολείται με τις πιο πάνω δραστηριότητες. Οι δραστηριότητες της ESCO ΑΗΚ περιορίζονται σε συμβουλευτικού χαρακτήρα υπηρεσίες προς την ΑΗΚ και διέπονται από εσωτερική συμφωνία που τεκμηριώνει τη σχέση ΑΗΚ και ESCO ΑΗΚ. Ως εκ τούτου, δεν υπάρχει η δυνατότητα διαφορετικής χρέωσης/τιμολόγησης της ΑΗΚ προς την ESCO ΑΗΚ, από την τιμολόγηση που θα μπορούσε να προσφερθεί σε μέλη του ΣΕΗΚ, εάν ενδιαφερθούν να συνεργαστούν με την ΑΗΚ. Περαιτέρω, όπως έχει αναφερθεί πιο πάνω, η ΑΗΚ δεν επιβάλλει αθέμιτους όρους και/ή πρακτικές σε σχέση με τον έλεγχο κάθε εγκατάστασης/αντικατάστασης, διότι στην πράξη δεν γίνεται έλεγχος εγκατάστασης/αντικατάστασης φωτιστικών σύμφωνα με τους περί Ηλεκτρισμού Κανονισμούς. Ο έλεγχος ηλεκτρολογικής εγκατάστασης γίνεται μόνο σε ιδιωτικά δίκτυα μετά από αίτηση του πελάτη και δεν έχει σχέση με την προσφορά υπηρεσιών αλλαγής, εγκατάστασης και συντήρησης οδικού φωτισμού.
- Σχετικά με το άρθρο 6(1)(δ) των περί της Προστασίας του Ανταγωνισμού Νόμων του 2008 και 2014, η ΑΗΚ απορρίπτει κατηγορηματικά τον ισχυρισμό ότι χρησιμοποιεί τη θέση ισχύος της για να δεσμεύσει την παροχή υπηρεσιών για

αλλαγή και εγκατάσταση φωτιστικών οδικού φωτισμού μέσω της συντήρησης και/ή επιθεώρησης και/ή έλεγχο εγκατάστασής τους, με σκοπό την απόσπαση πελατών από μικρούς ανταγωνιστές. Όπως αναφέρθηκε, σύμφωνα με τη συνήθη πρακτική, οι Συμφωνίες παροχής υπηρεσιών αντικατάστασης φωτιστικών οδικού φωτισμού LED συνδέονται με την προσφορά συντήρησης και εγγύησης της απόδοσης και της λειτουργίας των φωτιστικών. Η εγγύηση των φωτιστικών άλλωστε, προσφέρεται από τον ίδιο τον κατασκευαστή τους. Η συνήθης διάρκεια της προσφοράς εγγύησης και συντήρησης είναι 8 χρόνια. Σε μερικές περιπτώσεις, Δήμοι και Κοινότητες ζητούν περισσότερα χρόνια συντήρησης, λόγω έλλειψης τεχνογνωσίας και εξειδίκευσης από πλευράς τους να εκδώσουν διαγωνισμούς και/ή να εξεύρουν καλύτερη και οικονομικότερη λύση. Όσον αφορά στο συσχετισμό της δέσμευσης της παροχής υπηρεσιών αλλαγής και εγκατάστασης με τον έλεγχο της εγκατάστασης, στην πράξη δεν υφίσταται, με εξαίρεση τα ιδιωτικά δίκτυα όπου ο έλεγχος γίνεται από τη Διεύθυνση Διανομής, μετά από αίτηση του πελάτη. Εξάλλου, η συντήρηση και η εγγύηση ενός προϊόντος δεν είναι πρόσθετη υποχρέωση, η οποία εκ της φύσεως της ή σύμφωνα με τις εμπορικές συνήθειες, δεν έχει σχέση με το αντικείμενο των συμφωνιών. Αντιθέτως, είναι η συνήθης εμπορική πρακτική και έχει άμεση σχέση με το αντικείμενο των συμφωνιών. Ως εκ των πιο πάνω, δεν θεωρείται ότι η πρακτική προσφοράς εγγύησης και συντήρησης αποτελεί τεχνητό εμπόδιο πρόσβασης άλλων επιχειρήσεων στον τομέα της αλλαγής και εγκατάστασης φωτιστικών οδικού φωτισμού.

Επιπρόσθετα, οι υπό διερεύνηση επιχειρήσεις στις απαντήσεις τους στο ερωτηματολόγιο της Υπηρεσίας ανέφεραν τα εξής:

- Οι δραστηριότητες και ο τρόπος λειτουργίας της ΑΗΚ, καταγράφονται λεπτομερώς στον Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης της ΑΗΚ (Ο-Γ-065), στον Κώδικα Δεοντολογίας (Ο-Γ-64) και στον Κανόνα Λειτουργίας Μη Ρυθμιζόμενων Δραστηριοτήτων (Ο-Γ-067). Τα εν λόγω έγγραφα αποτελούν μέρος του Συστήματος Διαχείρισης Ποιότητας της ΑΗΚ, έχουν δημιουργηθεί για σκοπούς συμμόρφωσης της ΑΗΚ με τις Ρυθμιστικές Αποφάσεις της Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας Κύπρου (εφεξής η «ΡΑΕΚ») και επιθεωρούνται σε τακτά χρονικά διαστήματα, από Εσωτερικούς και Εξωτερικούς Επιθεωρητές, περιλαμβανομένης της ΡΑΕΚ.
- Μετά τη Ρυθμιστική Απόφαση 04/2014 της ΡΑΕΚ για τον Λειτουργικό Διαχωρισμό των Δραστηριοτήτων της Αρχής Ηλεκτρισμού Κύπρου. Η ΑΗΚ

προχώρησε στη δημιουργία τεσσάρων Βασικών Ρυθμιζόμενων Δραστηριοτήτων και ακόμη μιας λειτουργικά χωριστής διεύθυνσης για τις Μη Ρυθμιζόμενες Δραστηριότητες. Οι τέσσερεις Βασικές Ρυθμιζόμενες Δραστηριότητες είναι οι ακόλουθες:

α) Παραγωγή

Η Διεύθυνση Παραγωγής είναι υπεύθυνη, μεταξύ άλλων, για την ασφαλή, αξιόπιστη και αποδοτική λειτουργία των Μονάδων Παραγωγής της και τη διαχείριση της παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας με στόχο τη βέλτιστη εμπορική εκμετάλλευση των ηλεκτροπαραγωγών σταθμών.

β) Προμήθεια

Η Διεύθυνση Προμήθειας είναι υπεύθυνη, μεταξύ άλλων, για την παροχή υπηρεσιών προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας και τη συμμετοχή στην αγορά και πώληση ηλεκτρικής ενέργειας.

γ) Διανομή

Η Διανομή χωρίζεται σε δύο διευθύνσεις:

- Τη Διεύθυνση Διαχειριστή Συστήματος Διανομής η οποία έχει ευθύνες, αρμοδιότητες και υποχρεώσεις που απορρέουν από την Κυπριακή Νομοθεσία. Ο Διευθυντής Διαχειριστή Συστήματος Διανομής (εφεξής ο «ΔΣΔ»), σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Οδηγία 2009/72/ΕΕ έχει τον ρόλο του ουδέτερου διευκολυντή στη λειτουργία της Αγοράς Ηλεκτρισμού και καταλύτη στην εφαρμογή της τεχνολογίας. Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της Δραστηριότητας αυτής, είναι ότι ασχολείται με το εκ φύσεως μονοπωλιακό μέρος της εργασίας της ΑΗΚ, δηλαδή το δίκτυο διανομής, δημιουργώντας την ανάγκη για αυστηρή ρύθμιση για να επιτυγχάνονται οι στόχοι που θέτει η Ευρωπαϊκή Ένωση και το Κυπριακό Κράτος.

- Τη Διεύθυνση Ιδιοκτήτη Συστήματος Διανομής, η οποία έχει την ευθύνη της κατασκευής και συντήρησης του Συστήματος Διανομής (Δίκτυο Χαμηλής και Μέσης Τάσης).

δ) Μεταφορά

Η Διεύθυνση Ιδιοκτήτη Μεταφοράς είναι ο ιδιοκτήτης του Συστήματος Μεταφοράς (Δίκτυο Ψηλής Τάσης) (εφεξής ο «ΙΣΜ») και είναι υπεύθυνη για τις μελέτες, τις προδιαγραφές και την τεχνολογία, για το Δίκτυο Μεταφοράς και τη συντήρηση του Δικτύου Μεταφοράς

- Η Μονάδα Μη Ρυθμιζόμενων Δραστηριοτήτων είναι υπεύθυνη για όλες τις δραστηριότητες της ΑΗΚ που δεν εμπίπτουν στη ρύθμιση της ΡΑΕΚ. Η ΡΑΕΚ ρυθμίζει τους τομείς (δραστηριότητες) παραγωγής, μεταφοράς, διανομής και προμήθειας ενέργειας. Η Διεύθυνση Μη Ρυθμιζόμενων Δραστηριοτήτων διαχωρίζεται λειτουργικά και λογιστικά από τις προαναφερθείσες Ρυθμιζόμενες Δραστηριότητες προκειμένου να προωθήσει τη δίκαιη και διαφανή τιμολόγηση, καθώς και να εξαλείψει την πιθανότητα διασταυρούμενων επιδοτήσεων.

Η Διεύθυνση Μη-Ρυθμιζόμενων Δραστηριοτήτων της ΑΗΚ, ασχολείται με ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων, μεταξύ των οποίων, τη Συντήρηση Οδικού Φωτισμού.

- Δραστηριότητες της ESCO ΑΗΚ:

Ενόψει του ότι οι δραστηριότητες της εν λόγω εταιρείας δεν αποτελούν βασικές ρυθμιζόμενες δραστηριότητες της ΑΗΚ, στα πλαίσια του άρθρου 12(3) του περί Ανάπτυξης Ηλεκτρισμού Νόμου, Κεφ. 171, στις 15/3/2016 έχει ληφθεί σχετική άδεια από το Υπουργείο Ενέργειας, Εμπορίου και Βιομηχανίας (εφεξής το «Υπουργείο Ενέργειας») για τη δραστηριοποίηση της ως Παροχέας Ενεργειακών Υπηρεσιών.

Σύμφωνα με το Ιδρυτικό Έγγραφο και Καταστατικό της εν λόγω εταιρείας, μπορεί να ασχολείται, μεταξύ άλλων, με θέματα που σχετίζονται με τις δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών σε τρίτους για δραστηριότητες, όπως συμβουλευτικές υπηρεσίες για ηλεκτρολογικά και ενεργειακά θέματα με στόχο την εξοικονόμηση ενέργειας και συντήρηση Οδικού Φωτισμού σε Δήμους και Κοινότητες μετά την εγκατάσταση λαμπτήρων οδικού φωτισμού με τεχνολογία LED, με τις δαπάνες αγοράς και εγκατάστασης να καλύπτονται από την Εταιρεία.

- Σχέση ΑΗΚ και ESCO ΑΗΚ:

Αναφορικά με τον Οδικό Φωτισμό, για σκοπούς διασφάλισης όσων αναφέρονται στον Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης της ΑΗΚ, στον Κώδικα Δεοντολογίας και στον Κανόνα Λειτουργίας Μη Ρυθμιζόμενων Δραστηριοτήτων, έχει υπογραφεί στις 2/1/2018 «*Σύμβαση Παροχής Υπηρεσιών Οδικού Φωτισμού από την ESCO ΑΗΚ LTD στην Αρχή Ηλεκτρισμού Κύπρου*» της οποίας η ημερομηνία έναρξης είναι η 1/1/2018. Η εν λόγω Σύμβαση «*αφορά στην πώληση και παράδοση όλων των φωτιστικών οδικού φωτισμού και/ή των φωτιστικών και των εξαρτημάτων τους που καλύπτονται από οκταετή εγγύηση, καθώς και στην παροχή υπηρεσιών για την ετοιμασία και προώθηση προτάσεων προς ενδιαφερόμενες Τοπικές*

Αρχές, την ετοιμασία των σχετικών προς τούτο Συμβάσεων Προμήθειας, αναβάθμισης και συντήρησης οδικού φωτισμού μεταξύ ΑΗΚ και Τοπικής Αρχής, τον έλεγχο και τη διαχείριση των παραγγελιών της συγκεκριμένης Σύμβασης, την επικαιροποίηση του τελικού κόστους μετά την ολοκλήρωση των εργασιών αντικατάστασης, από την ESCO ΑΗΚ LTD στην ΑΗΚ». Η ΡΑΕΚ, έχει αρμοδιότητα να ελέγχει ότι διασφαλίζεται, μέσα από τις διαδικασίες και την πολιτική συμμόρφωσης της ΑΗΚ, ότι η ESCO ΑΗΚ δεν θα έχει οποιοδήποτε ανταγωνιστικό πλεονέκτημα έναντι άλλων ενεργειακών παρόχων. Περαιτέρω, η ΑΗΚ έχει εντάξει στο Σύστημα Διαχείρισης Ποιότητας της (ISO), Διαδικασία Διαχείρισης των Εμπιστευτικών Πληροφοριών Λειτουργικού Διαχωρισμού, μέρος των οποίων αποτελούν το πελατολόγιο της ΑΗΚ Προμήθειας. Έχει επίσης, γίνει διαχωρισμός προσβάσεων των Λογισμικών συστημάτων της ΑΗΚ με αποτέλεσμα να έχουν πρόσβαση σε στοιχεία πελατών, μόνο εξουσιοδοτημένοι υπάλληλοι, οι οποίοι υπογράφουν επίσης, σχετική Δήλωση Εμπιστευτικότητας, με την οποία δεσμεύονται προσωπικά. Πέραν των πιο πάνω, όλοι οι υπάλληλοι της ΑΗΚ, περιλαμβανομένου και του Διευθυντή της εταιρείας ESCO ΑΗΚ, δεσμεύονται από τον Κώδικα Δεοντολογίας της ΑΗΚ, σύμφωνα με τον οποίο δεν δύνανται να κοινοποιούν πληροφορίες εμπιστευτικής φύσεως, καθώς και προσωπικά δεδομένα σε τρίτους. Τυχόν παράβαση της εν λόγω πρόνοιας επιφέρει πειθαρχική ευθύνη. Επιπλέον, ως εταιρεία περιορισμένης ευθύνης, η ESCO ΑΗΚ είναι ξεχωριστό νομικό πρόσωπο το οποίο δεν μπορεί να έχει στην κατοχή του εμπιστευτικές πληροφορίες και δεδομένα πελατών άλλης Διεύθυνσης της ΑΗΚ. Αυτό διασφαλίζεται και από τον Κανονισμό 52 «Θεμελιώδη καθήκοντα υπαλλήλων», των περί ΑΗΚ (Όροι Υπηρεσίας) Κανονισμών, ο οποίος προνοεί ότι οι υπάλληλοι της ΑΗΚ δεν μπορούν να παρεκκλίνουν από τις οδηγίες των ανωτέρων τους και δη όταν αυτές αποτελούν απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου, όπως η υιοθέτηση του Κώδικα Δεοντολογίας. Επιπρόσθετα, η Διεύθυνση Προμήθειας εφαρμόζει τον Κώδικα Ισότιμης Μεταχείρισης Πελατών Προμήθειας, στον οποίο περιλαμβάνονται σχετικές διαδικασίες διασφάλισης της εμπιστευτικότητας των στοιχείων των πελατών και της ισότιμης αντιμετώπισης συνεργατών. Τέλος, επισημαίνεται ότι τόσο η ΑΗΚ όσο και άλλοι οργανισμοί και εταιρείες που διατηρούν στοιχεία πελατών, προσωπικού και συνεργατών (φυσικών προσώπων) δεσμεύονται από τον περί της Προστασίας των Φυσικών Προσώπων Έναντι της Επεξεργασίας των Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα και της Ελεύθερης Κυκλοφορίας των Δεδομένων αυτών Νόμο του 2018 (Ν. 125(Ι)/2018), καθώς επίσης και από τον

Ευρωπαϊκό Κανονισμό 2016/679, οι οποίοι προνοούν αυστηρές κυρώσεις για οποιαδήποτε παράβαση της ασφάλειας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Δεδομένης της δέσμευσης της ΑΗΚ για τήρηση της Νομοθεσίας, καθώς επίσης και όλης της μέχρι σήμερα δράσης της σε σχέση με τη συμμόρφωση της με τη Ρυθμιστική Απόφαση 04/2014 για τον Λειτουργικό Διαχωρισμό των Δραστηριοτήτων της, θεωρείται ότι οι διαδικασίες και οι πολιτικές που ακολουθεί η ΑΗΚ, όπως περιγράφονται πιο πάνω, καθώς επίσης και το γεγονός ότι η ESCO ΑΗΚ έχει διαχωριστεί νομικά από την ΑΗΚ, διασφαλίζουν στον μέγιστο δυνατό βαθμό την ισότιμη μεταχείριση άλλων εταιρειών ενεργειακών υπηρεσιών έναντι της ESCO ΑΗΚ.

- Οδικός Φωτισμός

- (i) Ιστορικό

Η Διατίμηση Οδικού Φωτισμού Κώδικας 35, εφαρμοζόταν κυρίως για παροχή ηλεκτρικού ρεύματος για σκοπούς δημόσιου φωτισμού ή άλλους σκοπούς της εγκρίσεως της ΑΗΚ και παραχωρείτο σε δήμους ή κοινότητες ή άλλους δημόσιους οργανισμούς. Η επιβάρυνση για κάθε συνδεδεμένη λυχνία, που περιλαμβάνονταν στη διατίμηση αυτή, αντιπροσώπευε το κόστος των εργατικών για την αντικατάσταση των λυχνιών των φανών οδικού φωτισμού και τη συντήρησή τους. Η πιο πάνω διατίμηση ήταν σε ισχύ μέχρι τις 31/10/2017. Από την 1/11/2017, ισχύει η νέα διατίμηση (Κώδικας 36) του Οδικού Φωτισμού, στην οποία δεν συμπεριλαμβάνεται η συντήρηση. Σημειώνεται ότι, πριν από το 2004 οι διατιμήσεις εγκρίνονταν από τη Βουλή των Αντιπροσώπων και μετά το 2004 εγκρίνονται με αποφάσεις της ΡΑΕΚ σύμφωνα με την ισχύουσα Νομοθεσία. Με βάση τα πιο πάνω, από την ίδρυση της, μόνο η ΑΗΚ εγκαθιστούσε και συντηρούσε τον οδικό φωτισμό (εγκατάσταση, αντικατάσταση καμένων λαμπτήρων και επιδιόρθωση φωτιστικών οδικού φωτισμού).

- (ii) Υφιστάμενο καθεστώς

- Λειτουργικός Διαχωρισμός

Η ΡΑΕΚ, με μια σειρά από Ρυθμιστικές Αποφάσεις της (αρ. 02/2014, 03/2014 και 04/2014) αποφάσισε τον Λειτουργικό και Λογιστικό Διαχωρισμό της ΑΗΚ, σύμφωνα με τις πρόνοιες των περί Ρύθμισης της Αγοράς Ηλεκτρισμού Νόμων του 2003 έως 2018, στα πλαίσια της προετοιμασίας της χώρας μας για το άνοιγμα Αγοράς Ηλεκτρισμού. Σύμφωνα με τις αποφάσεις αυτές οι δραστηριότητες της ΑΗΚ, διαχωρίστηκαν λειτουργικά και λογιστικά κατά τρόπο

που τα πραγματικά κόστη να αποδίδονται στις δραστηριότητες αυτές, με αποτέλεσμα η χρέωση που μετακυλιέται στον καταναλωτή να είναι δίκαιη και να σέβεται τις αρχές του ανταγωνισμού, αποφεύγοντας σταυροειδείς επιδοτήσεις. Η ΡΑΕΚ αποφάσισε τη δημιουργία τεσσάρων βασικών και λειτουργικά χωριστών ρυθμιζόμενων δραστηριοτήτων και μιας λειτουργικά χωριστής επιχειρησιακής μονάδας για τις «άλλες δραστηριότητες». Η ΑΗΚ προχώρησε στη δημιουργία της Διεύθυνσης Μη Ρυθμιζόμενων Δραστηριοτήτων για τις «άλλες δραστηριότητες». Στη Ρυθμιστική Απόφαση 04/2014 σημείο 1.6 αναφέρονται τα ακόλουθα:

«1.6 Όσον αφορά την επιχειρησιακή μονάδα Άλλων Δραστηριοτήτων, αυτή θα περιλαμβάνει όλες τις μη-ρυθμιζόμενες δραστηριότητες της ΑΗΚ, ήτοι:

- *Επιθεωρήσεις ηλεκτρολογικών εγκαταστάσεων*
- *Μονάδα Αφαλάτωσης*
- *Συντήρηση του Οδικού Φωτισμού...»*

Η ΡΑΕΚ καθόρισε τη συντήρηση του οδικού φωτισμού ως μη ρυθμιζόμενη δραστηριότητα, δηλαδή μια δραστηριότητα όπου μπορεί οποιαδήποτε άλλη ιδιωτική εταιρεία να διεξάγει.

- Ενέργειες ΑΗΚ σχετικά με τη συντήρηση του Οδικού Φωτισμού

Ειδικότερα σε ότι αφορά το θέμα του οδικού φωτισμού, η ΑΗΚ ουδέποτε, τόσο πριν όσο και μετά την έκδοση των αποφάσεων αυτών, έπαψε να συντηρεί, να επεκτείνει το δίκτυο του οδικού φωτισμού και γενικά να πραγματοποιεί οποιαδήποτε εργασία που σχετίζεται με αυτό. Στα πλαίσια λοιπόν αυτά, ως μια ενεργός επιχείρηση που δραστηριοποιείται στον τομέα, η ΑΗΚ ενημέρωσε όλες τις Τοπικές Αρχές για το νέο καθεστώς και τη Ρυθμιστική Απόφαση της ΡΑΕΚ 04/2014, καθορίζοντας μοναδιαίες τιμές για τη συντήρηση των φωτιστικών του οδικού φωτισμού.

- Σύμφωνα με το άρθρο 52 του περί Ρύθμισης της Αγοράς Ηλεκτρισμού Νόμοι του 2003 έως 2018, για οποιαδήποτε εργασία στο δίκτυο απαιτείται η έγκριση του Διαχειριστή Συστήματος Διανομής. Κατά συνέπεια ο ΔΣΔ έχει καθορίσει τη διαδικασία που κάποιος θα μπορούσε να εκτελέσει εργασίες στο δίκτυο διανομής (συντήρηση οδικού φωτισμού) και ο ίδιος παραχωρεί εκεί όπου απαιτείται τη σχετική άδεια, κατόπιν εκπαίδευσης και αξιολόγησης του προσωπικού της εταιρείας. Κατά τη διάρκεια των εργασιών παρέχεται επίβλεψη από προσωπικό της ΑΗΚ.

- Μόνο η ΑΗΚ δραστηριοποιείται στον τομέα του οδικού φωτισμού και συνεργάζεται με την ESCO ΑΗΚ. Συγκεκριμένα, η ΑΗΚ και η ESCO ΑΗΚ έχουν υπογράψει «*Σύμβαση Παροχής Υπηρεσιών Οδικού Φωτισμού από την ESCO ΑΗΚ LTD στην Αρχή Ηλεκτρισμού Κύπρου*», η οποία αφορά στην πώληση και παράδοση όλων των φωτιστικών οδικού φωτισμού και/ή των φωτιστικών και των εξαρτημάτων τους που καλύπτονται από οκταετή εγγύηση, καθώς και στην παροχή υπηρεσιών για την ετοιμασία και προώθηση προτάσεων προς ενδιαφερόμενες Τοπικές Αρχές, την ετοιμασία των σχετικών προς τούτο Συμβάσεων Προμήθειας, αναβάθμισης και συντήρησης οδικού φωτισμού μεταξύ ΑΗΚ και Τοπικής Αρχής, τον έλεγχο και τη διαχείριση των παραγγελιών της συγκεκριμένης Σύμβασης, την επικαιροποίηση του τελικού κόστους μετά την ολοκλήρωση των εργασιών αντικατάστασης, από την ESCO ΑΗΚ στην ΑΗΚ. Σημειώνεται ότι, πέραν των πιο πάνω, η ΑΗΚ στις 1/2/2018 είχε συνάντηση με το Γενικό Λογιστήριο, σχετικά με το θέμα της συντήρησης του οδικού φωτισμού και της αντικατάστασης των ενεργοβόρων φωτιστικών με φωτιστικά LED, όπου ανταλλάχθηκαν διάφορες σκέψεις/απόψεις/εισηγήσεις για το συγκεκριμένο θέμα.
- Η ΑΗΚ δεν παρέχει οποιονδήποτε εξοπλισμό υποδομές, εργατικό δυναμικό και/ή οποιαδήποτε άλλη διευκόλυνση στην εταιρεία ESCO ΑΗΚ αναφορικά με τις δραστηριότητες στον τομέα του οδικού φωτισμού.
- Η ESCO ΑΗΚ LTD δεν συμμετείχε σε κανένα διαγωνισμό αναφορικά με τα έργα αντικατάστασης οδικού φωτισμού με φωτιστικά LED. Η ΑΗΚ συμμετείχε στους πιο κάτω διαγωνισμούς:

Δήμος/Κοινότητα/Υπηρεσία	Ημερ.	Ποσό προσφοράς (€)	Εργασίες	Συντήρηση (Έτη)	Επιχείρηση που ανέλαβε το Έργο
<u>Διαγωνισμός Δήμου Αγλαντζιάς 32/2018</u> Προμήθεια και αντικατάσταση φωτιστικών σωμάτων οδικού φωτισμού στην επικράτεια του Δήμου Αγλαντζιάς, με νέα φωτιστικά σώματα τύπου LED συμπεριλαμβανομένης δεκαετούς συντήρησης Διαγ. 32/2018	7/2018	€979.379,74	Προμήθεια, Εγκατάσταση και Συντήρηση	10	ΑΗΚ
<u>Διαγωνισμός Ηλεκτρομηχανολογικής Υπηρεσίας - 18.069.Π.ΗΜΥ</u> Διαγωνισμός για την αντικατάσταση του οδικού φωτισμού με φωτιστικά τύπου	9/2018	€639.722,00	Προμήθεια και Εγκατάσταση	12	{...} για το συνολικό ποσό €743.999 συν ΦΠΑ
		€113.528,00	Εργασίες Συντήρησης		

LED, του αυτοκινητόδρομου Λεμεσού - Πάφου (από τον κόμβο Παρεκκλησίας μέχρι και την σήραγγα Λεμεσού - Πάφου), και 12 ετούς συντήρησης		Συνολικό ποσό προσφοράς €753.250,00	
---	--	-------------------------------------	--

- Δεν έχει γίνει ανάθεση έργων αντικατάστασης οδικού φωτισμού με φωτιστικά LED στην ESCO ΑΗΚ. Στον πιο κάτω πίνακα φαίνονται όλες οι αναθέσεις που έχουν γίνει από τις Τοπικές Αρχές προς την ΑΗΚ. Όλες οι αναθέσεις περιλαμβάνουν την αντικατάσταση των παλιών φωτιστικών οδικού φωτισμού με το αντίστοιχο σε φωτεινότητα φωτιστικών LED, την 8-ετή ή 10-ετή δωρεάν συντήρηση και την 8-ετή ή 10-ετή εγγύηση των φωτιστικών.

A/A	Δήμος/Κοινότητα	Αξία Έργου Ποσό προσφοράς (€)	Ημερομηνία Ανάθεσης	Συντήρηση (Έτη)
ΛΕΥΚΩΣΙΑ				
1	Αγ. Δομέτιος	€313.259	15/02/2019	8
2	Δάλι	€701.176	18/04/2018	8
3	Λακατάμια	€982.502	28/02/2019	8
4	Γέρι	€277.287	16/11/2018	8
5	Λατσιά	€616.976	22/08/2019	8
6	Έγκωμη	€482.930	25/04/2019	8
7	Στρόβολος	€1.545.357	10/07/2019	8
8	Τσέρι	€253.878	06/06/2019	8
ΛΑΡΝΑΚΑ – ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΣ				
9	Αγ. Νάπα	€645.710	21/02/2020	8
10	Δερύνεια	€238.562	04/07/2018	8
11	Αραδίππου	€735.389	22/10/2018	8
12	Λιβάδια	€297.689	18/03/2019	8
13	Δρομολαζιά-Μενεού	€264.240	25/08/2019	8
14	Λεύκαρα	€73.416	14/11/2019	8
15	Λάρνακα	€1.377.499	18/06/2019	8
16	Σωτήρα-Αμμοχώστου	€170.577	20/05/2019	8
17	Αθηνένου	€231.353	12/06/2019	8
ΠΑΦΟΣ				
18	Γεροσκήπου	€268.674	22/01/2020	8
19	Δήμος Πάφου	€2.800.317	02/10/2019	8
20	Πένεια	€413.683	11/02/2019	8
21	Πόλης Χρυσοχούς	€162.175	12/02/2019	8
ΛΕΜΕΣΟΣ				
22	Κ. Πολεμίδα	€538.663	13/09/2019	8
23	Ύψωνας	€414.989	20/08/2018	10
24	Γερμασόγεια	€545.846	04/12/2018	10
25	Αγ. Αθανάσιος	€595.767	14/11/2019	8
26	Μέσα Γειτονιά	€290.821	13/09/2019	8
	ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ ΠΑΓΚΥΠΡΙΑ	€15.305.859,56	04/09/2019 Αρ. Αποφασής Υπουργικού Συμβουλίου 88.083*	8
	Ποταμιά	€39.654	14/11/2018	8
	Κλαυδιά	€27.909	29/12/2017	8
	Ξυλοτύμπου	€170.000	23/07/2018	8

	Τρούλλοι	€45.059	10/10/2018	8
	Τάλα	€89.706	23/11/2019	8
	Μανδριά	€35.526	23/11/2018	8
	Μοσφιλωτή	€69.614	08/06/2018	8
* Όλες οι πιο πάνω αναθέσεις έγιναν πριν τη λήψη της Απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου, όμως καλύπτονται αναδρομικά από αυτή.				

- Σχετικά με τις συμβάσεις/αναθέσεις, η ΑΗΚ παρέχει τις πιο κάτω υπηρεσίες:
  - την προμήθεια και εγκατάσταση όλων των φωτιστικών LED μέγιστης ισχύος 30 Watt για την αντικατάσταση ισάριθμων παλαιών φωτιστικών Υψηλής Πίεσης Νατρίου του Πελάτη, ισχύος 70 Watt
  - την προμήθεια και εγκατάσταση όλων των φωτιστικών LED μέγιστης ισχύος 50 Watt για την αντικατάσταση ισάριθμων παλαιών φωτιστικών Υψηλής Πίεσης Νατρίου του Πελάτη, ισχύος 150 Watt
  - την προμήθεια και εγκατάσταση όλων των φωτιστικών LED μέγιστης ισχύος 100 Watt για την αντικατάσταση ισάριθμων παλαιών φωτιστικών Υψηλής Πίεσης Νατρίου του Πελάτη, ισχύος 250 Watt
  - την αντικατάσταση οποιαδήποτε φθαρμένων καλωδίων ή και μεταλλικών βραχιόνων στήριξης τους
  - τη διαχείριση όλων των παλαιών φωτιστικών Υψηλής Πίεσης Νατρίου του Πελάτη, σύμφωνα με τις περιβαλλοντικές απαιτήσεις και την ισχύουσα Νομοθεσία
  - την οκταετή ή και δεκαετή συντήρηση των νέων φωτιστικών LED, χωρίς οποιαδήποτε επιπρόσθετη χρέωση, περιλαμβανομένης της αντικατάστασης οποιασδήποτε βλάβης του φωτιστικού, εξαιρουμένης βλάβης και/ή ζημιάς η οποία προκλήθηκε από κακόβουλη ενέργεια και/ή ατύχημα και/ή άλλη αιτία η οποία δεν καλύπτεται από την εγγύηση του κατασκευαστή
  - την εγγύηση της εξοικονόμησης ανάλογα με το μείγμα των φωτιστικών το οποίο κυμαίνεται πέραν του 60% με τη χρήση των νέων φωτιστικών LED
  - ο Ανάδοχος του Έργου εγγυάται επίσης ότι η φωτεινότητα των φωτιστικών LED σε καμία περίπτωση δεν θα μειώνεται πέραν του 15% της αρχικής φωτεινότητας τους (L85B10 στις 50,000 ώρες λειτουργίας)
  - χρονοδιάγραμμα υλοποίησης του έργου
  - μετρήσεις της αρχικής φωτεινότητας και της μελλοντικής φωτεινότητας με ειδικό ιδιόκτητο εξοπλισμό που αγοράστηκε για τον σκοπό αυτό.

- Οι προσφορές προς τις Τοπικές Αρχές γίνονταν με αναφορά σε κατ' αποκοπή ποσό (lump sum) για όλες τις προσφερόμενες υπηρεσίες μαζί και όχι για κάθε υπηρεσία ξεχωριστά. Οι προσφορές εστίαζαν στην εξοικονόμηση που θα είχαν οι Τοπικές Αρχές λόγω της αντικατάστασης των ενεργοβόρων φωτιστικών με φωτιστικά LED οδικού φωτισμού, στην ηλεκτρική ενέργεια, στη συντήρηση καθώς στη μείωση του ΦΠΑ. Παρατίθεται ενδεικτικά ένας πίνακας των τιμών κόστους εγκατάστασης και κόστους συντήρησης των φωτιστικών σε Τοπικές Αρχές. Τα εν λόγω ποσά υπολογίζονται περίπου με τον ίδιο τρόπο, ανάλογα με τον τύπο των φωτιστικών που θα εγκαθίσταντο.

A/A	Τοπική Αρχή	Κόστος Εγκατάστασης / αλλαγής	% Κόστους Εγκατάστασης/ αλλαγής σε σχέση με το συνολικό κόστος της προσφοράς	Κόστος Συντήρησης	% Κόστους Συντήρησης σε σχέση με το συνολικό κόστος της προσφοράς
1	Δήμος Ιδαίου	€143.908	21%	€24.829	4%
2	Δήμος Δερύνειας	€53.912	23%	€9.883	4%
3	Δήμος Αγίου Αθανασίου	€53.912	22%	€9.883	5%
4	Κοινότητα Ποταμιάς	€8.911	22%	€1.578	4%
5	Κοινότητα Κλαυδιών	€5.787	21%	€1.087	4%

- Η ESCO ΑΗΚ δεν παρείχε υπηρεσίες σε τρίτες εταιρείες που αναλαμβάνουν έργα αντικατάστασης οδικού φωτισμού με φωτιστικά LED. Η εταιρεία {...} (εφεξής η {...}) έχει αναλάβει το Έργο της αντικατάστασης οδικού φωτισμού με φωτιστικά LED των Κοινοτήτων Άλωνας και Πολύστυπου το 2016. Η ΑΗΚ ανέλαβε ως υπεργολάβος της εταιρείας {...} για την αντικατάσταση των φωτιστικών. Η εταιρεία {...} καλεί την ΑΗΚ στις περιπτώσεις βλαβών των φωτιστικών για επιδιόρθωση τους. Η ΑΗΚ κλήθηκε από την εταιρεία {...} για συντήρηση τα έτη 2018 και 2019, ενώ για το έτος 2020 δεν κλήθηκε.

- Η ESCO ΑΗΚ δεν κατέχει μερίδιο αγοράς στον τομέα του οδικού φωτισμού. Οι Τοπικές Αρχές καθώς και το Υπουργικό Συμβούλιο μετά από εισήγηση του Υπουργού Εσωτερικών έχουν εμπιστευθεί την ΑΗΚ για την αντικατάσταση των ενεργοβόρων φωτιστικών τους (παλαιάς τεχνολογίας) με τελευταίας τεχνολογίας

φωτιστικά LED, που επιλέγηκαν μετά από ανοικτό δημόσιο διαγωνισμό. Σε όσον αφορά τις Τοπικές Αρχές, η ΑΗΚ έχει συνάψει συμβάσεις αντικατάστασης και διαχείρισης των παλαιών φωτιστικών καθώς και 8-ετούς δωρεάν συντήρησης τους σε 27 Δήμους με απευθείας αναθέσεις και σε δυο δήμους κατόπιν διαγωνιστικής διαδικασίας, στον Δήμο Αγλαντζιάς και Δήμο Λευκωσίας (ο διαγωνισμός παρόλο που κατακυρώθηκε στην ΑΗΚ ως ο οικονομικότερος φορέας τελικά ακυρώθηκε). Συνεπώς όλοι οι δήμοι με εξαίρεση τους Δήμους Λευκωσίας και Παραλιμνίου έχουν συνάψει σχετικές συμβάσεις. Σημειώνεται ότι στους Δήμους Λευκωσίας και Παραλιμνίου η ΑΗΚ συνεχίζει τη συντήρηση των φωτιστικών οδικού φωτισμού. Σύμφωνα με την απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου με αριθμό 88.083 ημερομηνίας 4/9/2019, όπως προαναφέρθηκε, έχει ανατεθεί στην ΑΗΚ η αντικατάσταση, διαχείριση των παλαιών φωτιστικών καθώς και η 8-ετής δωρεάν συντήρηση σε όλες τις Κοινότητες της Κύπρου. Εξαίρεση αποτελούν, ως προαναφέρθηκε, οι Κοινότητες Άλωνα και Πολύστυπου για τις οποίες όμως η ΑΗΚ εξακολουθεί να συντηρεί ως υπεργολάβος. Σημειώνεται ότι την ευθύνη για τη συντήρηση του οδικού φωτισμού των υπεραστικών δρόμων έχει το Τμήμα Ηλεκτρομηχανολογικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Μεταφορών, Επικοινωνιών και Έργων.

- Η ESCO ΑΗΚ δεν έχει κανένα ανταγωνιστή σε καμία από τις παρεχόμενες υπηρεσίες εγκατάστασης, αλλαγής, συντήρησης και/ή ελέγχου λαμπτήρων οδικού φωτισμού. Στις περιπτώσεις επέκτασης του δικτύου όπου προβλέπεται επίσης και επέκταση του οδικού φωτισμού, η εγκατάσταση των φωτιστικών αποτελεί αποκλειστική υπηρεσία η οποία προσφέρεται από την ΑΗΚ, υπό την ιδιότητά της ως Ιδιοκτήτης Συστήματος Διανομής και ως Διαχειριστής συστήματος Διανομής, όπως επεξηγήθηκε πιο πάνω, στη βάση του άρθρου 52 των περί Ρύθμισης της Αγοράς Ηλεκτρισμού Νόμων του 2003 έως 2018. Η ΑΗΚ δεν προσφέρει οποιεσδήποτε υπηρεσίες συντήρησης κ.λπ. στον οδικό φωτισμό των υπεραστικών δρόμων. Από τη συμμετοχή της ΑΗΚ σε διαγωνισμούς που αφορούν τον οδικό φωτισμό δραστηριοποιούνται στον τομέα αυτό, οι εταιρείες, {...}, {...}, {...} κ.α. σημειώνεται ότι, όπως και η ΑΗΚ, οι πιο πάνω εταιρείες δεν ασχολούνται αποκλειστικά με τον οδικό φωτισμό. Περαιτέρω, η εταιρεία {...} είναι επίσης συνεργάτης της ΑΗΚ, όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, άρα το γεγονός ότι η ΑΗΚ και κάποια εταιρεία προσφοροδοτεί για τον ίδιο Διαγωνισμό, δεν αποκλείει και ούτε περιορίζει την οποιαδήποτε συνεργασία. Τα πιο πάνω αναφέρονται με επιφύλαξη, λόγω του ότι δεν είναι γνωστοί όλοι οι δυνητικοί ανταγωνιστές της

ΑΗΚ στον τομέα του οδικού φωτισμού, πόσο μάλλον όταν ο Διαγωνισμός είναι ανοικτός και προς προσφοροδότες εκτός Κύπρου.

- Η ESCO ΑΗΚ δεν έχει οποιαδήποτε σύμβαση στην περίοδο 2018-2020, που αφορά υπηρεσίες στον τομέα του οδικού φωτισμού και συνεπώς δεν υπάρχει οποιαδήποτε περίπτωση όπου δόθηκαν σε αυτή τιμές. Η ΑΗΚ έχει δώσει τιμές στην εταιρεία {...} για τη συντήρηση του οδικού φωτισμού για τις Κοινότητες Άλωνας και Πολύστυπου όπως αναφέρεται πιο πάνω.
- Η ESCO ΑΗΚ δεν έχει προβεί σε σύναψη συμβάσεων και εκτέλεση εργασιών πριν λάβει την απαραίτητη άδεια από ΗΜΥ. Η ΑΗΚ, σύμφωνα με το άρθρο 12 του περί Ανάπτυξης Ηλεκτρισμού Νόμου, Κεφ. 171, όπως αναφέρεται πιο πάνω, δεν χρειάζεται Άδεια Ενάσκησης της Επιχείρησης, η οποία εκδίδεται από το ΗΜΥ.

2.2 Στοιχεία από Δήμους

Κατά τη διεξαγωγή της προκαταρκτικής έρευνας, απεστάλη στις 28/5/2021 ερωτηματολόγιο σε διάφορους δήμους που πραγματοποίησαν αντικατάσταση φωτιστικών σωμάτων οδικού φωτισμού είτε με απευθείας ανάθεση είτε κατόπιν διαγωνιστικής διαδικασίας. Συγκεκριμένα, ο Δήμος Αγλαντζιάς πραγματοποίησε το έργο κατόπιν διαγωνιστικής διαδικασίας, ενώ ο Δήμος Λευκωσίας προκήρυξε μεν διαγωνισμό που επικυρώθηκε στην ΑΗΚ ως ο οικονομικότερος φορέας, ωστόσο ακυρώθηκε και τελικά προχώρησε με απευθείας ανάθεση. Επιπλέον, στάλθηκαν σε δήμους που υλοποίησαν το έργο με απευθείας ανάθεση δειγματοληπτικά από κάθε επαρχία.

2.2.1 Δήμος Λευκωσίας

Κατόπιν ερωτηματολογίου της Υπηρεσίας, ο Δήμος Λευκωσίας απέστειλε τις απαντήσεις του στις 1/7/2021 στις οποίες αναφέρει τα εξής:

- Το 2016 ανατέθηκε στο Ενεργειακό Γραφείο Κυπρίων Πολιτών υπό την καθοδήγηση της Υπηρεσίας του Δήμου η ετοιμασία όρων για προκήρυξη διαγωνισμού για αντικατάσταση φωτιστικών σωμάτων οδικού φωτισμού. Έτσι ο Διαγωνισμός 43/2016 «Προμήθεια και εγκατάσταση 7.295 φωτιστικών σωμάτων οδικού φωτισμού στην επικράτεια του Δήμου Λευκωσίας με νέα φωτιστικά σώματα τύπου LED συμπεριλαμβανομένης δεκαετούς συντήρησης», δημοσιεύτηκε στο σύστημα e-procurement στις 8/5/2017 με αρχική προθεσμία υποβολής προσφορών 10/7/2017. Κατόπιν παράτασης της προθεσμίας, η νέα ημερομηνία ορίστηκε στην 1/9/2017.

Κριτήριο ανάθεσης αποτελούσε η πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά βάσει τιμής. Η Έκθεση Αξιολόγησης τέθηκε στην Επιτροπή Προσφορών στις 26/2/2018 και στη συνέχεια στο Συμβούλιο Προσφορών στη συνεδρία του ημερομηνίας 1/3/2018. Στο διαγωνισμό υπεβλήθησαν 11 προσφορές από τις οποίες οι 5 ικανοποιούσαν τα δικαιολογητικά συμμετοχής και την τεχνική αξιολόγηση και τελικά η προσφορά κατακυρώθηκε στην {...} Στις 29/3/2018, ο Δήμος ενημερώθηκε για την υποβολή τριών προσφυγών στην Αναθεωρητική Αρχή Προσφορών.

Στις 2/4/2018, ο Δήμος έλαβε κοινοποίηση Απόφασης Προσωρινού Μέτρου από την Αναθεωρητική Αρχή Προσφορών για αναστολή της διαδικασίας ανάθεσης ή της εκτέλεσης πράξης ή απόφασης της Αναθέτουσας Αρχής ή της υπογραφής της σύμβασης μέχρι την έκδοση τελικής απόφασης της Αναθεωρητικής Αρχής Προσφορών. Στη συνέχεια, κατόπιν νομικής συμβουλής από τον δικηγόρο του Δήμου, το Συμβούλιο Προσφορών στη συνεδρία του ημερομηνίας 21/6/2018 αποφάσισε να εγκρίνει την εισήγηση της Επιτροπής Προσφορών για ανάκληση της εν λόγω απόφασης. Παράλληλα, το Συμβούλιο Προσφορών ζήτησε την παράταση ισχύς των προσφορών εκ νέου για έξι ακόμη μήνες και τον διορισμό νέας επιτροπής αξιολόγησης. Στις 3/7/2018, ο Δήμος έλαβε κοινοποίηση Απόφασης Προσφυγής από την Αναθεωρητική Αρχή Προσφορών με την οποία οι πιο πάνω προσφυγές απορρίφθηκαν ως άνευ αντικειμένου.

Το Συμβούλιο Προσφορών, στη συνεδρία του ημερομηνίας 16/5/2019, ενέκρινε την προσφορά της εταιρείας ESCO AHK, η οποία ικανοποίησε τα στάδια της αξιολόγησης: (i) προκαταρκτική εξέταση πληρότητας των προσφορών, (ii) εξέταση των δικαιολογητικών συμμετοχής και τρόπου σύνταξης και (iii) αξιολόγηση της συμμόρφωσης με τις τεχνικές προδιαγραφές του διαγωνισμού και ήταν η προσφορά με τη χαμηλότερη τιμή ως το κριτήριο ανάθεσης του διαγωνισμού. Στη συνέχεια, ο Δήμος ενημερώθηκε ξανά, για την υποβολή δύο νέων προσφυγών στην Αναθεωρητική Αρχή Προσφορών.

Στις 12/6/2019, ο Δήμος έλαβε κοινοποίηση Απόφασης Προσωρινού Μέτρου από την Αναθεωρητική Αρχή Προσφορών για αναστολή της διαδικασίας ανάθεσης ή της εκτέλεσης πράξης ή απόφασης της Αναθέτουσας Αρχής ή της υπογραφής της σύμβασης μέχρι την έκδοση τελικής απόφασης της Αναθεωρητικής Αρχής Προσφορών.

Στις 8/11/2019, ο Δήμος έλαβε κοινοποίηση Απόφασης Προσφυγής από την Αναθεωρητική Αρχή Προσφορών για τις δύο πιο πάνω προσφυγές όπου

αποφασίστηκε ότι και οι δύο προσφυγές επιτυγχάνουν και η προσβαλλόμενη απόφαση ακυρώνεται. Στις 30/1/2020, το Συμβούλιο Προσφορών αποφάσισε την ακύρωση του διαγωνισμού για οικονομικούς παράγοντες και διότι οι τεχνικές προδιαγραφές του διαγωνισμού δεν ανταποκρίνονταν στις σύγχρονες τεχνολογικές εξελίξεις και εφαρμογές και στα τεχνικά χαρακτηριστικά των λαμπτήρων.

Δεν υπήρξε οποιαδήποτε συνεργασία μεταξύ της ΑΗΚ, ΔΣΔ και του Δήμου κατά την προετοιμασία του διαγωνισμού και κατά την εκτέλεσή του.

- Το Δημοτικό Συμβούλιο, σε συνεδρία του στις 4/2/2021 και κατόπιν της λήψης πρότασης συνεργασίας της ΑΗΚ για την παροχή υπηρεσιών αναβάθμισης και συντήρησης οδικού φωτισμού με την εγκατάσταση «Έξυπνων Φωτιστικών» στον Δήμο Λευκωσίας με την άσκηση της δυνατότητας απευθείας ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων μεταξύ αναθετουσών αρχών (άρθρο 16(4) του Ν.73(Ι)2016), ενέκρινε την εισήγηση της Υπηρεσίας για την αξιολόγηση και διαπραγμάτευση της συνολικής πρότασης της ΑΗΚ και των όρων της προτεινόμενης σύμβασης.

Στις 22/4/2021, το Δημοτικό Συμβούλιο εξέτασε την έκθεση αξιολόγησης της επιτροπής αξιολόγησης στην οποία εξετάστηκε η πρόταση της ΑΗΚ βάσει των τεχνικών προδιαγραφών, οικονομικής προσφοράς και της συμβατότητας της με τη στρατηγική για την εφαρμογή συστημάτων/τεχνολογιών «Έξυπνης Πόλης» και αποφάσισε την έγκριση της εισήγησης της επιτροπής αξιολόγησης για την υπογραφή της εν λόγω σύμβασης, με απευθείας ανάθεση, με την ΑΗΚ.

- Η σύμβαση του Δήμου με την ΑΗΚ έχει υπογραφεί την 1/6/2021 και η διάρκεια της είναι από την υπογραφή της σύμβασης μέχρι τη λήξη περιόδου εγγύησης των φωτιστικών LED, δηλαδή 8 χρόνια μετά την ημερομηνία εγκατάστασή τους.
- Η εταιρεία ESCO ΑΗΚ δεν είχε οποιαδήποτε συμμετοχή στις παρεχόμενες υπηρεσίες προς τον Δήμο αναφορικά με την αντικατάσταση του παλαιού φωτισμού ή/και οποιαδήποτε άλλη συνεργασία με αυτόν.

2.2.2 Δήμος Πάφου

Κατόπιν ερωτηματολογίου της Υπηρεσίας κατά την προκαταρκτική έρευνα, ο Δήμος Πάφου απέστειλε τις απαντήσεις του στις 6/7/2021 στις οποίες αναφέρει τα εξής:

- Η απόφαση για τη σύναψη σύμβασης μεταξύ του Δήμου και της ΑΗΚ με αντικείμενο την εγκατάσταση και συντήρηση έξυπνων φωτιστικών σωμάτων

τύπου LED και έξυπνων πασσάλων στη δημαρχούμενη περιοχή, λήφθηκε από το Δημοτικό Συμβούλιο Πάφου στις συνεδρίες του στις 17/12/2020 και 18/2/2021.

- Η σύναψη από το Δήμο απευθείας σύμβασης με την ΑΗΚ βασίστηκε στο άρθρο 16(4) του περί της Ρύθμισης των Διαδικασιών Σύναψης Δημοσίων Συμβάσεων και για Συναφή Θέματα Νόμου (Ν.73(Ι)/2016) και στο αντίστοιχο άρθρο 30(4) του Ν.140(Ι)/2016, τα οποία προνοούν για τη δυνατότητα απευθείας σύναψης σύμβασης μεταξύ φορέων του δημόσιου τομέα.

Ο Δήμος, με βάση την εν λόγω νομική δυνατότητα και μετά από εξέταση των προϋποθέσεων που ορίζονται στα υπό αναφορά άρθρα των εν λόγω Νόμων, διαπίστωσε ότι αυτές πληρούνταν σωρευτικά και έτσι αποφάσισε να προχωρήσει στην απευθείας ανάθεση της σχετικής σύμβασης στην ΑΗΚ χωρίς τη διενέργεια διαγωνιστικής διαδικασίας. Η εν λόγω σύμβαση με το όνομα «Σύμβαση για τη Δημιουργία Υποδομών «Έξυπνης Πόλης» και την παροχή υπηρεσιών αναβάθμισης και συντήρησης οδικού φωτισμού με την εγκατάσταση «έξυπνων φωτιστικών» και «έξυπνων πασσάλων» στον Δήμο Πάφου», συνάφθηκε στις 26/2/2021 και η παράδοσή του προβλέπεται να γίνει εντός δώδεκα μηνών.

Το έργο αντικατάστασης φωτιστικών σωμάτων περιλαμβάνει: (α) προμήθεια και εγκατάσταση νέων έξυπνων φωτιστικών LED, (β) διαχείριση όλων των παλαιών φωτιστικών Υψηλής Πίεσης Νατρίου του Δήμου, τα οποία θα αφαιρεθούν κατά την αντικατάστασή τους και (γ) συντήρηση για περίοδο 8 χρόνων των νέων φωτιστικών σωμάτων LED.

- Για το εν λόγω έργο, η ΑΗΚ διενήργησε ανοικτό Διαγωνισμό με αρ. 115/2020 και εξασφάλισε από την Αρμόδια Αρχή Δημοσίων Συμβάσεων (Γενικό Λογιστήριο της Δημοκρατίας) «Πιστοποιητικό Συμβατότητας Προκήρυξης των Εγγράφων Διαγωνισμού με την Εθνική και Κοινοτική Νομοθεσία για τις Δημόσιες Συμβάσεις» και «Πιστοποιητικό Συμβατότητας Ανάθεσης Σύμβασης με την Εθνική και Κοινοτική Νομοθεσία για τις Δημόσιες Συμβάσεις», ημερομηνίας 23/3/2021. Επομένως, ο Δήμος είναι νομότυπα δικαιούχος, καθώς πρόκειται για τη σύναψη Συμφωνίας Πλαίσιο και Δικαιούχος είναι όλες οι Αναθέτουσες Αρχές που καλύπτονται από τη Συμφωνία αυτή.
- Ο Δήμος συμβλήθηκε αποκλειστικά και μόνο με την ΑΗΚ και η υλοποίηση της Σύμβασης γίνεται από τον εν λόγω Οργανισμό και δεν έχει οποιαδήποτε συνεργασία με την εταιρεία ESCO ΑΗΚ.

2.2.3 Δήμος Λάρνακας

Κατόπιν ερωτηματολογίου της Υπηρεσίας κατά την προκαταρκτική έρευνα, ο Δήμος Λάρνακας απέστειλε τις απαντήσεις του, με ημερομηνία 2/7/2021, στις 7/7/2021 στις οποίες αναφέρει τα εξής:

- Η απόφαση για την απευθείας ανάθεση της αντικατάστασης των παλαιών φωτιστικών σωμάτων με νέα φωτιστικά σώματα τύπου Led στη γεωγραφική περιοχή του Δήμου λήφθηκε από το Δημοτικό Συμβούλιο του Δήμου κατά τη συνεδρία του στις 27/2/2019. Η απόφαση λήφθηκε αφού προηγουμένως ζητήθηκε νομική γνώματευση από τους Νομικούς Συμβούλους του Δήμου, η οποία προσκομίστηκε στις 12/2/2019.
- Η απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου για την απευθείας ανάθεση του έργου στην ΑΗΚ βασίστηκε κατά κύριο λόγο στο γεγονός ότι με βάση όλα τα δεδομένα και στοιχεία που υπήρχαν κατά τον κρίσιμο χρόνο ενώπιον του Δημοτικού Συμβουλίου πληρούνταν όλες οι προϋποθέσεις που έτασσε η σχετική νομοθεσία ήτοι το άρθρο 16 του Ν. 73(Ι)/2016, το οποίο αφορά δημόσιες συμβάσεις μεταξύ φορέων του Δημοσίου Τομέα και στο οποίο προνοούνται οι εξαιρέσεις αναφορικά με την ευχέρεια απευθείας ανάθεσης σε συγκεκριμένο συμβαλλόμενο υπερβαίνοντας τη διαδικασία της προκήρυξης προσφορών.

Παράλληλα, ο διαγωνισμός «Lighthing 1/2015» ακυρώθηκε και στα πρακτικά της συνάντησης που είχε το Ενεργειακό Γραφείο Κυπρίων Πολιτών με Δήμους και Κοινοτικά Συμβούλια, στις 10/2/2016 «για τα αποτελέσματα του διαγωνισμού *Lighthing 1/2015 για εξοικονόμηση ενέργειας στον οδικό φωτισμό σε 20 Τοπικές Αρχές της Κύπρου μέσω της σύναψης Σύμβασης Ενεργειακής Απόδοσης με Πάροχο Ενεργειακών Υπηρεσιών (ESCO)*» αναδεικνύονται οι λόγοι που απορρίφθηκαν οι προσφορές που υποβλήθηκαν. Οι κύριοι από αυτούς είναι η έλλειψη εγγυήσεων πληρωμών από τις Τοπικές Αρχές και η αδυναμία των Ενδιαφερόμενων Φορέων να εξασφαλίσουν τραπεζικά δάνεια για τη χρηματοδότηση του έργου, λόγω απουσίας εμπράγματων εξασφαλίσεων που ζητούνταν από τα τραπεζικά ιδρύματα.

Ο Δήμος με επιστολή του προς τη Γενική Λογίστρια της Δημοκρατίας στις 22/8/2018, ζητούσε τις θέσεις της σε σχέση με το κατά πόσο μπορούσε να προχωρήσει με απευθείας ανάθεση της προσφοράς στην ΑΗΚ ως Οργανισμός Δημοσίου Δικαίου. Η Γενική Λογίστρια, στις 11/9/2018, απάντησε ότι αναφορικά με την αντικατάσταση λαμπτήρων οδικού φωτισμού με led, στους Δήμους της επαρχίας Λάρνακας, «η σχετική σύμβαση δεν θα πρέπει να αφορά τη μέθοδο της

χρηματοδότησης και της αποπληρωμής μέσω εγγυημένων ενεργειακών αποδόσεων του έργου, που παρέχουν οι εταιρείες ESCO, αλλά σύμβαση που η ίδια η ΑΗΚ νομιμοποιείται να παρέχει μέσω της Διεύθυνσης Μη Ρυθμιζόμενων Αγορών».

Στη συνέχεια, ο Δήμος απέστειλε επιστολή στον Γενικό Διευθυντή της ΑΗΚ στις 3/10/2018 και έλαβε απάντηση στις 10/10/2018, όπου και προσφέρθηκε τεκμηρίωση των προϋποθέσεων της σχετικής νομοθεσίας σε σχέση με την απευθείας ανάθεση. Τέλος, υπήρξε επικοινωνία μεταξύ των νομικών συμβούλων του Δήμου Λάρνακας με τον Διευθυντή Μη Ρυθμιζόμενων Δραστηριοτήτων της ΑΗΚ στις 5/2/2019, όπου κοινοποιήθηκε γνωμάτευση του Νομικού Συμβούλου της ΑΗΚ σχετικά με το θέμα της απευθείας ανάθεσης, καθώς και αναλυτικές πληροφορίες σε σχέση με τις εν λόγω υπηρεσίες της ΑΗΚ.

Το όλο θέμα ήταν κατεπείγον, αφορούσε τη δημόσια ασφάλεια αλλά και το δημόσιο συμφέρον να υπάρξει όσο το δυνατό πιο ταχεία διεκπεραίωση της αντικατάστασης των λαμπτήρων. Επίσης, το ότι παράλληλα την εν λόγω χρονική περίοδο και άλλες Τοπικές Αρχές προχώρησαν με την αντικατάσταση των υφιστάμενων λαμπτήρων με λαμπτήρες τύπου LED με απευθείας ανάθεση των συμβάσεων, οδήγησε στην προαναφερθείσα απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου.

- Η σύμβαση με την ΑΗΚ καταρτίστηκε στις 18/6/2019. Στις 23/7/2019, ο Δήμος Λάρνακας ενημέρωσε τα Υπουργεία Εσωτερικών και Οικονομικών με σχετική επιστολή για την απόφασή να προχωρήσει με απευθείας ανάθεση της σύμβασης στην ΑΗΚ.
- Η εν λόγω Σύμβαση περιλαμβάνει τα ακόλουθα στάδια:
  - α. Προμήθεια και εγκατάσταση αριθμού φωτιστικών LED ανάλογη με την ισχύ τους για την αντικατάσταση ισάριθμων παλαιών φωτιστικών υψηλής πίεσης νατρίου συγκεκριμένης επίσης ισχύος.
  - β. Τη διαχείριση όλων των παλαιών φωτιστικών υψηλής πίεσης νατρίου σύμφωνα με τις περιβαλλοντικές απαιτήσεις και την ισχύουσα νομοθεσία.
  - γ. Οκταετή συντήρηση των νέων φωτιστικών LED, χωρίς οποιαδήποτε επιπρόσθετη χρέωση, περιλαμβανομένης της αντικατάστασης οποιασδήποτε βλάβης του φωτιστικού, εξαιρουμένης βλάβης και/ή ζημιάς η οποία θα προκληθεί από κακόβουλη ενέργεια και/ή ατύχημα και/ή άλλη αιτία η οποία δεν καλύπτεται από την εγγύηση του κατασκευαστή.

- Από τους φακέλους στο Αρχείο του Δήμου, προκύπτει ότι λαμβάνονταν επιστολές από εταιρείες οι οποίες και ανέφεραν ότι ασχολούνται με την αντικατάσταση λαμπτήρων παλαιού τύπου με λαμπτήρες LED.

Σημειώνεται ότι η αρχική πρόθεση του Δήμου ήταν η προκήρυξη διαδικασίας προσφορών για ανάθεση της σύμβασης και κατά αντίστοιχο τρόπο ενημέρωνε τις εταιρείες που επικοινωνούσαν εκφράζοντας ενδιαφέρον για συνεργασία για το ότι σε περίπτωση που ο Δήμος Λάρνακας θα προχωρήσει με ανάλογη ενέργεια αντικατάστασης, θα προκηρυχθούν προσφορές.

- Οι όροι της απευθείας ανάθεσης τηρήθηκαν και το έργο ολοκληρώθηκε τον Μάιο του 2020. Στη βάση αυτή, η περίοδος της οκταετούς συντήρησης καθορίστηκε από τον Ιούνιο του έτους 2020 μέχρι τον Μάιο του 2028. Μετά τη συμπλήρωση των εργασιών αντικατάστασης στον Δήμο Λάρνακας, η ΑΗΚ προέβη σε επανακοστολόγηση με βάση τις πραγματικές ποσότητες και τους τύπους των φωτιστικών που είχαν αντικατασταθεί με αποτέλεσμα το αρχικό ποσό της σύμβασης να αναπροσαρμοσθεί και να μειωθεί.
- Με βάση τα στοιχεία του Διοικητικού Φακέλου του Δήμου δεν προκύπτει η εταιρεία ESCO ΑΗΚ να είχε οποιαδήποτε συμμετοχή στις παρεχόμενες υπηρεσίες προς το Δήμο αναφορικά με την αντικατάσταση του παλαιού φωτισμού ή και οποιαδήποτε άλλη συνεργασία με αυτόν.

2.2.4 Δήμος Αγλαντζιάς

Κατόπιν ερωτηματολογίου της Υπηρεσίας κατά την προκαταρκτική έρευνα, ο Δήμος Αγλαντζιάς απέστειλε τις απαντήσεις του, με ημερομηνία 11/6/2021, στις 16/6/2021 στις οποίες αναφέρει τα εξής:

- Ο διαγωνισμός 32/2018 για «*Προμήθεια και αντικατάσταση φωτιστικών σωμάτων οδικού φωτισμού στην επικράτεια του Δήμου, με νέα φωτιστικά σώματα τύπου LED συμπεριλαμβανομένης δεκαετούς συντήρησης*» προκηρύχθηκε στις 18/7/2018 και η τελευταία ημερομηνία υποβολής των προσφορών ήταν στις 28/9/2018. Στις 7/9/2018 εκδόθηκε επιπρόσθετο έγγραφο στα έντυπα του Διαγωνισμού που αναφέρεται σε τροποποιήσεις όρων του Διαγωνισμού. Ο ένας εξ αυτών είναι σχετικός με το δικαίωμα συμμετοχής, ο οποίος δίνει τη δυνατότητα στην ΑΗΚ να λάβει μέρος στον Διαγωνισμό και ο άλλος αφορά την πιστοποίηση καταλληλότητας του προσωπικού και αναφέρει ότι οργανισμός που χρησιμοποιεί δικό του προσωπικό κατάλληλα καταρτισμένο δεν απαιτείται άδεια ή εγγραφή σε μητρώο. Το όργανο που έλαβε την απόφαση για προκήρυξη του

Διαγωνισμού είναι το Συμβούλιο Προσφορών του Δήμου στη συνεδρία του στις 28/6/2018.

- Η ημερομηνία έναρξης του έργου είναι δύο μήνες μετά την υπογραφή της Σύμβασης. Τα στάδια που περιλαμβάνει το συγκεκριμένο έργο της αντικατάστασης φωτιστικών σωμάτων είναι τα εξής: (α) προμήθεια και αντικατάσταση και εγκατάσταση όλων των φωτιστικών σωμάτων με φωτιστικά νέας τεχνολογίας τύπου LED, (β) διαχείριση παλαιών φωτιστικών σύμφωνα με την ισχύουσα περιβαλλοντική νομοθεσία και (γ) συντήρηση των φωτιστικών LED (προληπτική και θεραπευτική).
- Στον εν λόγω Διαγωνισμό δεν υπήρξε οποιαδήποτε συνεργασία μεταξύ της ΑΗΚ, του ΔΣΔ και του Δήμου, κατά την προετοιμασία του Διαγωνισμού όσο και κατά την εκτέλεσή του.
- Δεν έχει υπογραφεί σύμβαση μεταξύ του Δήμου και της ΑΗΚ για αντικατάσταση των παλαιών φωτιστικών με νέα φωτιστικά σώματα τύπου LED.
- Ο Δήμος επέλεξε την προσφορά που υποβλήθηκε από την ΑΗΚ διότι είχε το χαμηλότερο κόστος κύκλου ζωής αφού είναι η πιο συμφέρουσα από οικονομικής άποψης προσφορά βάσει της κοστολόγησης του κόστους κύκλου ζωής που πληροί τους όρους των εγγράφων του Διαγωνισμού.
- Ο Δήμος δεν γνωρίζει εταιρείες που ήταν και είναι σε θέση να πραγματοποιήσουν έργα αντικατάστασης φωτιστικών σωμάτων οδικού φωτισμού με νέα φωτιστικά σώματα τύπου LED, πέραν από αυτές που υπέβαλαν προσφορά. Για τον λόγο αυτό προκηρύχθηκε ανοιχτός διαγωνισμός μέσω του συστήματος e-procurement του Γενικού Λογιστηρίου.
- Το αντικείμενο του διαγωνισμού δεν έχει υλοποιηθεί καθώς προσφοροδότες έχουν προσφύγει δύο φορές στην Αναθεωρητική Αρχή Προσφορών, έπειτα από την ανακοίνωση των αποτελεσμάτων του Διαγωνισμού για κατακύρωση στην ΑΗΚ. Η Αναθεωρητική Αρχή Προσφορών αποφάσισε να ακυρώσει την απόφαση κατακύρωσης της εν λόγω προσφοράς στην ΑΗΚ (πρώτη απόφαση της Αναθεωρητικής Αρχής Προσφορών ημερομηνίας 19/11/2019 και η δεύτερη ημερομηνίας 18/5/2021). Η υπόθεση αναμένεται να επανεξεταστεί από το Συμβούλιο Προσφορών του Δήμου.
- Η εταιρεία ESCO ΑΗΚ δεν είχε οποιαδήποτε συμμετοχή στις παρεχόμενες υπηρεσίες προς τον Δήμο αναφορικά με την αντικατάσταση του παλαιού φωτισμού και/ή οποιαδήποτε άλλη συνεργασία.

2.2.5 Δήμος Αθηνών

Οι απαντήσεις του Δήμου Αθηνών στο ερωτηματολόγιο της Υπηρεσίας, με ημερομηνία 16/6/2021 λήφθηκαν στις 22/6/2021:

- Η απόφαση για την απευθείας σύμβαση του Δήμου με την ΑΗΚ για αντικατάσταση των παλαιών φωτιστικών σωμάτων με νέα φωτιστικά σώματα τύπου LED, λήφθηκε στις 14/3/2019 από το Δημοτικό Συμβούλιο Αθηνών. Η απόφαση βασίστηκε στη σύμφωνη γνώμη του Γενικού Λογιστηρίου ημερομηνίας 11/9/2018, η οποία διαβιβάστηκε στον Δήμαρχο Λάρνακας και κοινοποιήθηκε στον Δήμαρχο Αθηνών, καθώς και σε σχετική νομική γνωμάτευση προς τον Δήμο Λάρνακας, από δικό του νομικό σύμβουλο, αναφορικά με τη δυνατότητα των δήμων να αναθέσουν στην ΑΗΚ σύμβαση αντικατάστασης των φωτιστικών λαμπτήρων.
- Η ΑΗΚ έχει διαβεβαιώσει το Δημοτικό Συμβούλιο Αθηνών ότι το αντικείμενο Σύμβασης για την αντικατάσταση και συντήρηση των λαμπτήρων οδικού φωτισμού εμπίπτει στις εξαιρέσεις των άρθρων 16(4) του Ν.73(Ι)/2016 και ότι σύμφωνα με το άρθρο 30(4) του Ν.140(Ι)/2016, εφόσον σωρευτικά πληρούνται οι τρεις προβλεπόμενες προϋποθέσεις για τη σύναψη Σύμβασης Συνεργασίας απευθείας μεταξύ δύο Αναθετουσών Αρχών, αφού,

(α) Το Δημοτικό Συμβούλιο Αθηνών συμμερίζεται και υιοθετεί ότι οι δύο Αναθέτουσες Αρχές θεωρούν ως κοινό στόχο, απόλυτα αποδεκτό και πρωταρχικής σημασίας, τη βελτίωση των υπηρεσιών που αφορούν τον οδικό φωτισμό (λειτουργία και συντήρηση) και ότι θα αποκομίσουν σημαντικές εξοικονομήσεις στον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας, τόσο για την ίδια την ΑΗΚ (οικονομικότερη λειτουργία γεννητριών, μείωση των ρύπων για τους οποίους η ΑΗΚ κατέστη από το Κράτος «υπόχρεο μέρος») αφενός, αφετέρου δε, βελτιώνει την οικονομική κατάσταση του Δήμου, γεγονός που αντανακλάται άμεσα στους δημότες του. Επιπλέον, το Δημοτικό Συμβούλιο Αθηνών, θεωρεί ότι η αντικατάσταση των φωτιστικών με φωτιστικά LED θα βελτιώσει τη νυκτερινή εικόνα της πόλης και θα αυξήσει τον βαθμό οδικής ασφάλειας, αφού τα επίπεδα φωτισμού με το τέλος της εγκατάστασης, θα είναι σαφώς βελτιωμένα. Επίσης, το Δημοτικό Συμβούλιο Αθηνών θεωρεί ως δεδομένο ότι οι σημαντικά μειωμένες καταναλώσεις των φωτιστικών LED θα περιορίσουν κατ' αναλογία και τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα, γεγονός που και οι δύο Αναθέτουσες Αρχές επιδιώκουν για ένα καλύτερο περιβάλλον.

(β) Η υλοποίηση της συνεργασίας αυτής εξυπηρετεί αποκλειστικά σκοπούς δημοσίου συμφέροντος. Σημειώνεται ότι οι λόγοι που αναφέρονται στην παράγραφο (α) πιο πάνω είναι στην ολότητά τους και λόγοι που εξυπηρετούν αποκλειστικά το δημόσιο συμφέρον. Επιπλέον, το Δημοτικό Συμβούλιο Αθηνών, στη λήψη της απόφασης του για να προχωρήσει με απ' ευθείας ανάθεση Σύμβαση για την αντικατάσταση των φωτιστικών του έλαβε σοβαρά υπόψη ότι η ΑΗΚ και η Διεύθυνση Μη Ρυθμιζόμενων Δραστηριοτήτων είναι γνωστό πως λειτουργούν ως ένας μη κερδοσκοπικός Οργανισμός και ότι οι ενεργειακοί ελεγκτές που την πλαισιώνουν έχουν μια πολύπλευρη εμπειρία δεκαετιών σε θέματα ενεργειακών αποδόσεων/ εξοικονομήσεων και διαθέτουν την τεχνογνωσία για την ασφαλή και χωρίς πειραματισμούς εκτέλεση της σκοπούμενης συνεργασίας. Επιπρόσθετα, η λειτουργία της ΑΗΚ είναι σε 24ωρη βάση καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου και οι Συμφωνίες Παροχής Υπηρεσιών (ΣΠΥ), με το ειδικά καταρτισμένο προσωπικό του Ιδιοκτήτη Συστήματος Διανομής (ΙΣΔ) και της Διεύθυνσης Μη Ρυθμιζόμενων Δραστηριοτήτων, συνάπτονται με γνώμονα την 24ωρη εξυπηρέτηση των δημοτών και δεν περιορίζονται σε συγκεκριμένα ωράρια, κάτι που στο παρόν στάδιο κάτι αντίστοιχο και οικονομικότερο δεν φαίνεται να προσφέρεται από τον ιδιωτικό τομέα. Με αυτό τον τρόπο αυξάνεται η αξιοπιστία μεταξύ των συμβαλλομένων και ελαχιστοποιούνται οι κίνδυνοι σε περίπτωση αστοχιών/βλαβών. Τέλος, το Δημοτικό Συμβούλιο Αθηνών έλαβε επίσης υπόψη ότι δεν κατέχει τη σχετική πείρα πάνω σε ένα τόσο εξειδικευμένο θέμα και θα αντιμετώπιζε τεράστιες δυσκολίες, πρακτικές αλλά και νομικές ενδεχομένως, στο να προκηρύξει και να αξιολογήσει διαγωνισμό για τέτοιο σημαντικό έργο, που απαιτεί πρώτιστα τεχνικές γνώσεις μιας τεχνολογίας που συνεχώς εξελίσσεται και γι' αυτό τον λόγο αποφάσισε ομόφωνα ότι η ολοκληρωμένη πρόταση της ΑΗΚ για αντικατάσταση και οκταετή συντήρηση βασιζόμενη στο άρτια καταρτισμένο προσωπικό της ΑΗΚ, είναι προς το συμφέρον των δημοτών του, αφού η διαγωνιστική διαδικασία έχει ήδη ολοκληρωθεί από την ίδια με την εφαρμογή των διαδικασιών του Νόμου Περί Δημοσίων Συμβάσεων (Ν.140(Ι)/2016), από την οποία έχουν επιλεγεί οι τρεις οικονομικότερες ανάμεσα σε 17 προτάσεις.

(γ) Το Δημοτικό Συμβούλιο Αθηνών αφού ενημερώθηκε από την ΑΗΚ ότι σε σχέση με το εδάφιο (5) του άρθρου 16 του Ν.73(Ι)/2016, ουδέποτε θα ξεπεράσει το 20% του μέσου όρου συνολικού κύκλου εργασιών της αφενός (από τις ετήσιες 4 αναφορές της το ποσοστό αυτό ποτέ δεν ξεπέρασε το 2-3% σύμφωνα με νομική γνωμάτευση που η ΑΗΚ έχει αποστείλει), αφ' ετέρου δε, το Δημοτικό

Συμβούλιο Αθηνών είναι πεπεισμένο ότι όχι μόνο την τελευταία τριετία, όπως ο σχετικός νόμος προβλέπει, αλλά ποτέ δεν έχει ξεπεράσει το 20% του κόστους που δαπανήθηκε σε υπηρεσίες, προμήθειες και έργα που προηγήθηκαν αυτής της Σύμβασης στην οποία θα εμπλακεί. Τέλος, το Δημοτικό Συμβούλιο έλαβε σοβαρά υπόψη το γεγονός ότι ως αποτέλεσμα της υλοποίησης του συγκεκριμένου έργου θα εξοικονομεί κάθε μήνα ποσό €4.850,00 περίπου από μειωμένους λογαριασμούς σε σχέση με τις σημερινές του δαπάνες για Οδικό Φωτισμό, ενώ στις εξοικονομήσεις αυτές θα πρέπει να υπολογισθεί και το ποσό του ΦΠΑ που δεν ανακτάται και υπολογίζεται σε €11.058,00 περίπου ετήσια.

- Η Σύμβαση έχει υπογραφεί στις 12/6/2019 μεταξύ της ΑΗΚ (Διεύθυνση Μη Ρυθμιζόμενων Δραστηριοτήτων) και του Δήμου Αθηνών, με τίτλο «Σύμβαση για την Παροχή Υπηρεσιών Αναβάθμισης και Συντήρησης Οδικού Φωτισμού στον Δήμο Αθηνών».
- Σύμφωνα με το Άρθρο 4 της Σύμβασης – «Υποχρεώσεις Ανάδοχου του Έργου», που υπογράφηκε μεταξύ των δύο μερών, προνοούνται τα πιο κάτω:
  - Η προμήθεια και εγκατάσταση 1238 φωτιστικών LED μέγιστης ισχύος 30Watt για την αντικατάσταση ισάριθμων παλαιών φωτιστικών Υψηλής Πίεσης Νατρίου του Πελάτη, ισχύος 70Watt.
  - Η προμήθεια και εγκατάσταση 170 φωτιστικών LED μέγιστης ισχύος 50Watt για την αντικατάσταση ισάριθμων παλαιών φωτιστικών Υψηλής Πίεσης Νατρίου του Πελάτη, ισχύος 150Watt.
  - Η προμήθεια και εγκατάσταση 63 φωτιστικών LED μέγιστης ισχύος 100Watt για την αντικατάσταση ισάριθμων παλαιών φωτιστικών Υψηλής Πίεσης Νατρίου του Πελάτη, ισχύος 250Watt.
  - Η διαχείριση όλων των παλαιών φωτιστικών Υψηλής Πίεσης Νατρίου του Πελάτη, σύμφωνα με τις περιβαλλοντικές απαιτήσεις και την ισχύουσα Νομοθεσία.
  - Η οκταετής συντήρηση των νέων φωτιστικών LED, χωρίς οποιαδήποτε επιπρόσθετη χρέωση, περιλαμβανομένης της αντικατάστασης οποιασδήποτε βλάβης του φωτιστικού, εξαιρουμένης βλάβης και/ή ζημιάς, η οποία προκλήθηκε από κακόβουλη ενέργεια και/ή ατύχημα και/ή άλλη αιτία η οποία δεν καλύπτεται από την εγγύηση του κατασκευαστή.
- Ο Δήμος δεν διερεύνησε και δεν έχει στοιχεία αναφορικά με τις εταιρείες, εκτός από την ΑΗΚ, που ήταν και είναι σε θέση να πραγματοποιήσουν έργα

αντικατάστασης φωτιστικών σωμάτων οδικού φωτισμού με νέα φωτιστικά σώματα τύπου LED, σε όλα τα στάδια συμπεριλαμβανομένης και της συντήρησης.

- Οι όροι της Συμφωνίας έχουν τηρηθεί και δεν παρουσιάστηκε οποιοδήποτε πρόβλημα συνεργασίας. Οι εργασίες αντικατάστασης ξεκίνησαν περί τα τέλη Αυγούστου 2019 και ολοκληρώθηκαν τον Νοέμβριο 2019. Η περίοδος οκταετούς συντήρησης καθορίζεται από τον Νοέμβριο 2019 μέχρι τον Οκτώβριο 2027.
- Παρόλο που η επί τόπου παρουσίαση και επεξήγηση της πρότασης αντικατάστασης λαμπτήρων οδικού φωτισμού έγινε από τον Γενικό Διευθυντή της Εταιρείας ESCO ΑΗΚ στο Δημοτικό Συμβούλιο Αθηνών, εντούτοις η σχετική Σύμβαση υπογράφηκε με την ΑΗΚ. Ο Δήμος δεν γνωρίζει αν η ΑΗΚ κατά την παροχή υπηρεσιών της προς τον Δήμο, στο πλαίσιο υλοποίησης της εν λόγω Σύμβασης, συνεργάστηκε με την αναφερόμενη εταιρεία.
- Από την τοποθέτηση των νέων λαμπτήρων, διεφάνη σημαντική μείωση στο κόστος κατανάλωσης του οδικού φωτισμού από τον Δήμο.

2.2.6 Δήμος Παραλιμνίου

Κατόπιν ερωτηματολογίου της Υπηρεσίας κατά την προκαταρκτική έρευνα, ο Δήμος Παραλιμνίου απέστειλε την απάντηση του στις 29/7/2021 στην οποία αναφέρει ότι ο Δήμος δεν έχει προχωρήσει σε αλλαγή των λαμπτήρων οδικού φωτισμού, δεν έχει προκηρύξει οποιοδήποτε διαγωνισμό για αντικατάσταση λαμπτήρων και ούτε έχει συνάψει συμφωνία με την ΑΗΚ ή την ESCO ΑΗΚ.

2.2.7 Δήμος Ύψωνα

Οι απαντήσεις του Δήμου Ύψωνα με ημερομηνία 30/6/2021, παρελήφθησαν στις 12/7/2021 και αναφέρουν τα εξής:

- Η απόφαση για σύναψη αμοιβαίας σύμβασης του Δήμου με την ΑΗΚ για αντικατάσταση των παλαιών φωτιστικών σωμάτων με νέα φωτιστικά σώματα τύπου LED, λήφθηκε από το Δημοτικό Συμβούλιο Ύψωνα και ήταν θέμα που προωθήθηκε μέσω των κοινών αποφάσεων του Συμβουλίου Δημάρχων Μείζονος Λεμεσού. Οι σχετικές με το εν λόγω θέμα συνεδρίες του Συμβουλίου Δημάρχων Μείζονος Λεμεσού πραγματοποιήθηκαν στις 5/4/2017, 3/8/2017, 11/9/2017 και 1/11/2017, ενώ του Δημοτικού Συμβουλίου Ύψωνα πραγματοποιήθηκαν στις 22/3/2018, 25/5/2018 και 8/8/2018.

- Ο Δήμος επέλεξε να κατέλθει σε απευθείας ανάθεση με την ΑΗΚ με βάση τις εξαιρέσεις με τις οποίες δεν εφαρμόζονται οι πρόνοιες του άρθρου 16(4) του Περί Ρύθμισης των Διαδικασιών Σύναψης Δημοσίων Συμβάσεων και για Συναφή Θέματα Νόμος του 2016 (Ν. 73(Ι)/2016), αφού πληρούνται όλες οι σωρευτικές προϋποθέσεις που προνοεί το εν λόγω άρθρο. Επιπλέον, ο Δήμος ενήργησε στα πλαίσια των υποχρεώσεων του για εξεύρεση τρόπων και πρακτικών για άμεση εξοικονόμηση σε χρήμα και χρόνο έτσι ώστε να γίνεται καλύτερη διαχείριση του δημόσιου χρήματος.
- Το έργο της αντικατάστασης φωτιστικών σωμάτων περιλαμβάνει την προμήθεια φωτιστικών σωμάτων τύπου LED, την αντικατάσταση και τη διαχείριση των παλαιών φωτιστικών καθώς και την περίοδο εγγύησης 10 χρόνων.
- Με βάση το άρθρο 16(4) του Ν.73(Ι)/2016 που αφορά τον Δήμο, καθώς και το αντίστοιχο άρθρο 30(4) του Ν.140(Ι)/2016 που αφορά την ΑΗΚ, προνοείται η δυνατότητα απευθείας σύναψης σύμβασης μεταξύ των φορέων του δημόσιου τομέα. Σημειώνεται ότι πληρούνται όλες οι σωρευτικές προϋποθέσεις που προνοούνται στα εν λόγω άρθρα για την απευθείας σύναψη σύμβασης. Η ημερομηνία έναρξης της σύμβασης είναι η ημερομηνία υπογραφής της, Αύγουστο 2018 και ολοκληρώθηκε τον Σεπτέμβριο 2019. Επίσης, έχουν τηρηθεί όλοι οι όροι της σύμβασης.
- Η εταιρεία ESCO ΑΗΚ δεν είχε οποιαδήποτε συμμετοχή στις παρεχόμενες υπηρεσίες προς τον Δήμο Ύψωνα αναφορικά με την αντικατάσταση του παλαιού φωτισμού. Επίσης, ο Δήμος Ύψωνα δεν είχε οποιαδήποτε συνεργασία με την ESCO ΑΗΚ, καθώς έχει υπογράψει Σύμβαση για το εν λόγω έργο μόνο με την ΑΗΚ.
- Οι οποιοσδήποτε πράξεις/ενέργειες του Δήμου αποσκοπούσαν στο να μειωθούν οι δαπάνες για τον οδικό φωτισμό και οι ρύποι του διοξειδίου του άνθρακα όπως προβλέπεται στο Σύμφωνο των Δημάρχων. Η συμφωνία με την ΑΗΚ ήταν αποτέλεσμα των προσπάθειών του Συμβουλίου των Δημάρχων, η οποία οδήγησε τον Δήμο σε εξοικονόμηση σεβαστού χρηματικού ποσού που χρησιμοποιείται σε άλλα πρωτοποριακά και καινοτόμα έργα στον τομέα της τεχνολογίας και του περιβάλλοντος.

2.3 Νομοθετικό Πλαίσιο

2.3.1 Ο περί Αναπτύξεως Ηλεκτρισμού Νόμος (ΚΕΦ.171)

Ο περί Αναπτύξεως Ηλεκτρισμού Νόμος (ΚΕΦ.171) στο άρθρο 3 ορίζει ότι «ιδρύεται σώμα το οποίο καλείται η Αρχή Ηλεκτρισμού Κύπρου το οποίο είναι νομικό πρόσωπο».

Σύμφωνα με το άρθρο 5(1), η Αρχή αποτελείται από όχι περισσότερα από επτά μέλη που διορίζονται από το Υπουργικό Συμβούλιο, εκ των οποίων το ένα διορίζεται από το Υπουργικό Συμβούλιο ως Πρόεδρος και το άλλο ως Αντιπρόεδρος. Επιπρόσθετα, το άρθρο 5(2) ορίζει ότι τα μέλη υπηρετούν για περίοδο τουλάχιστο πέντε ετών.

Περαιτέρω, «Η Αρχή μπορεί, υπό τους όρους και τις προϋποθέσεις που ορίζει, να μεταβιβάζει την άσκηση οποιωνδήποτε από τις αρμοδιότητες ή τις διοικητικές εξουσίες της δυνάμει τους παρόντος ή οποιουδήποτε άλλου Νόμου σε οποιοδήποτε από τα μέλη της ή στο Γενικό Διευθυντή ή στον Αναπληρωτή του ή σε επιτροπή από μέλος ή μέλη της και το Γενικό Διευθυντή ή άλλους αξιωματούχους ή υπαλλήλους της Αρχής» (Άρθρο 8Α).

Το άρθρο 12(1) προβλέπει ότι:

« 12.-(1) Τηρουμένων των διατάξεων του Νόμου αυτού και του περί Ρύθμισης της Αγοράς Ηλεκτρισμού Νόμου του 2003 αποτελεί καθήκον της Αρχής-

(α) Να παράγει, μεταφέρει, διανέμει και προμηθεύει ηλεκτρισμό·

(β) να συντηρεί και να λειτουργεί οποιαδήποτε εγκατάσταση ή επιχείρηση της Αρχής·

(γ) να διεξάγει οποιαδήποτε εργασία που συνήθως σχετίζεται με επιχείρηση ηλεκτρισμού·...».

Το δε άρθρο 17(1) προνοεί ότι «η Αρχή δύναται να προμηθεύει, πωλεί ή διαθέτει με ενοίκιο, ηλεκτρικά εξαρτήματα, συσκευές και όργανα για φωτισμό, θέρμανση και κινητήρια δύναμη, και για όλους τους άλλους σκοπούς για τους οποίους ο ηλεκτρισμός μπορεί ή δυνατό να χρησιμοποιηθεί (στο άρθρο αυτό αναφερόμενα ως "ηλεκτρικά εξαρτήματα") και δύναται να εγκαθιστά, συνδέει, επισκευάζει, συντηρεί και απομακρύνει αυτά και σε σχέση με αυτά δύναται να απαιτεί και λαμβάνει τέτοια αμοιβή ή ενοίκια και επιβαρύνσεις και δύναται να επιβάλει τέτοιους όρους και προϋποθέσεις όπως δυνατό να συμφωνηθεί».

2.3.2 Οι περί Ρύθμισης της Αγοράς Ηλεκτρισμού Νόμοι του 2003 μέχρι 2018 (N.122(I)/2003)

Το άρθρο 3(1) του περί Ρύθμισης της Αγοράς Ηλεκτρισμού Νόμου του 2003 (N.122(I)/2003), ως έχει τροποποιηθεί, ορίζει ότι: «Ο παρών Νόμος θεσπίζει κοινούς κανόνες που αφορούν την παραγωγή, τη μεταφορά, τη διανομή και την προμήθεια

ηλεκτρικής ενέργειας, καθώς και την προστασία των καταναλωτών, με στόχο τη βελτίωση και την ολοκλήρωση ανταγωνιστικών αγορών ηλεκτρικής ενέργειας στην Κοινότητα.[...]».

Η Επιτροπή επισημαίνει ότι ο Ν.122(Ι)/2003 καταργήθηκε με τον Ν.130(Ι)/2021. Εντούτοις, το χρονικό πλαίσιο που εξετάζεται στην παρούσα έρευνα αναφέρεται στον καταργηθέντα νόμο.

Σύμφωνα με το άρθρο 3(2): «Ο παρών Νόμος προνοεί τη ρύθμιση της αγοράς ηλεκτρισμού στη Δημοκρατία και, μεταξύ άλλων-

- (α) Εγκαθιδρύει τη Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας Κύπρου·
- (β) προνοεί τη δημιουργία ενός νέου καθεστώτος χορήγησης αδειών αναφορικά με την παραγωγή, μεταφορά, διανομή και προμήθεια ηλεκτρισμού·
- (γ) προνοεί για τη δημιουργία του Διαχειριστή Συστήματος Μεταφοράς Κύπρου·
- (δ) εγκαθιδρύει το πλαίσιο για τις διευθετήσεις μεταξύ του Ιδιοκτήτη Συστήματος Μεταφοράς και του Διαχειριστή Συστήματος Μεταφοράς Κύπρου·
- (ε) ρυθμίζει την πρόσβαση στο σύστημα μεταφοράς και στο σύστημα διανομής·
- (στ) επιτρέπει την εισαγωγή Υποχρεώσεων Δημόσιας Ωφέλειας· και
- (ζ) ρυθμίζει θέματα που αφορούν την προστασία του καταναλωτή·
- (η) ρυθμίζει θέματα που αφορούν την προστασία του περιβάλλοντος·
- (θ) διασφαλίζει ότι οι επιχειρήσεις ηλεκτρικής ενέργειας λειτουργούν σύμφωνα με τις αρχές του παρόντος Νόμου με σκοπό την επίτευξη ανταγωνιστικής, ασφαλούς και περιβαλλοντικώς βιώσιμης αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας και δεν κάνουν διακρίσεις μεταξύ των εν λόγω επιχειρήσεων όσον αφορά τα δικαιώματα ή τις υποχρεώσεις τους.»

Το άρθρο 2 ορίζει ότι: «Ιδιοκτήτης Συστήματος Διανομής» σημαίνει την ΑΗΚ με την ιδιότητά της ως ιδιοκτήτριας του συστήματος διανομής και «Ιδιοκτήτης Συστήματος Μεταφοράς» σημαίνει την ΑΗΚ με την ιδιότητα της ως ιδιοκτήτριας του συστήματος μεταφοράς. Ακολούθως, η ΑΗΚ ορίζει τον Διαχειριστή Συστήματος Διανομής, ο οποίος «είναι υπεύθυνος για τη λειτουργία, τη συντήρηση και, αν είναι αναγκαίο, την ανάπτυξη του συστήματος διανομής σε μία δεδομένη περιοχή και, κατά περίπτωση, των διασυνδέσεών του με άλλα συστήματα, και για τη μακροπρόθεσμη ικανότητα του συστήματος να ανταποκρίνεται στην εύλογη ζήτηση διανομής ηλεκτρικής ενέργειας», ενώ ο Διαχειριστής Συστήματος Μεταφοράς Κύπρου είναι η «Μονάδα Διαχείρισης του Συστήματος Μεταφοράς Κύπρου».

Το δε άρθρο 4 προνοεί τη σύσταση Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας Κύπρου, η οποία είναι νομικά διακριτή και λειτουργικά ανεξάρτητη από κάθε άλλη δημόσια ή ιδιωτική οντότητα και αποτελείται από τρία μέλη. Επίσης, το εν λόγω άρθρο ορίζει ότι «*το Υπουργικό Συμβούλιο διορίζει, μετά από διαβουλεύσεις με την Κοινοβουλευτική Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, πρόσωπα ως μέλη της ΡΑΕΚ. Το Υπουργικό Συμβούλιο διορίζει ένα από αυτά ως Πρόεδρο της ΡΑΕΚ και άλλο ένα ως Αντιπρόεδρο της ΡΑΕΚ.*»

Περαιτέρω, το άρθρο 7 προβλέπει την ίδρυση Γραφείου της ΡΑΕΚ, το οποίο έχει «*δική του χωριστή νομική προσωπικότητα από αυτή της ΡΑΕΚ*», όμως η ΡΑΕΚ προΐσταται, εποπτεύει και ασκεί έλεγχο στο Γραφείο της ΡΑΕΚ. Το Γραφείο της ΡΑΕΚ παρέχει στη ΡΑΕΚ τέτοιες διευκολύνσεις και υπηρεσίες όπως η ΡΑΕΚ κατά την απόλυτη διακριτική της ευχέρεια, ήθελε κρίνει αναγκαίο, προς την άσκηση των εξουσιών και αρμοδιοτήτων της.

Το Γραφείο της ΡΑΕΚ έχει χωριστό Ταμείο, ως ορίζει το άρθρο 11, στο οποίο υποχρεωτικά κατατίθενται τα πληρωτέα και εισπραττόμενα από το εν λόγω Ταμείο ως προβλέπει ο εν λόγω Νόμος, χορηγίες, έσοδα που προέρχονται από περιουσιακά στοιχεία του Γραφείου της ΡΑΕΚ, ποσά τα οποία καταβάλλονται από την Κυβέρνηση της Δημοκρατίας για πληρωμή του προσωπικού του Γραφείου και ποσά που προκύπτουν από την επιβολή διοικητικών προστίμων.

Σύμφωνα με το άρθρο 24(1), η ΡΑΕΚ ενεργεί κατά τρόπο ώστε στον τομέα της αγοράς ηλεκτρισμού, μεταξύ άλλων, «*να εξασφαλίζει την ασφάλεια, συνέχεια, ποιότητα και αξιοπιστία της παροχής ηλεκτρισμού*» και «*να διασφαλίζει, σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος Νόμου, τον ουσιαστικό ανταγωνισμό στην αγορά ηλεκτρισμού και να αποφεύγει τη δυσμενή διάκριση τόσο μεταξύ των κατόχων άδειας όσο και μεταξύ των αιτητών για χορήγηση αδειών*».

Επίσης, η ΡΑΕΚ, ως ορίζεται στη διάταξη 25(1), έχει εξουσία, καθήκον και αρμοδιότητα, μεταξύ άλλων, να ρυθμίζει τις διατιμήσεις, χρεώσεις και άλλους όρους και προϋποθέσεις που εφαρμόζονται από τους αδειούχους για οποιεσδήποτε υπηρεσίες που παρέχονται, να εκδίδει Κανονισμούς και να εξασφαλίζει ότι δεν υπάρχουν διασταυρούμενες επιδοτήσεις μεταξύ των δραστηριοτήτων μεταφοράς, διανομής και προμήθειας.

Ταυτόχρονα, η ΡΑΕΚ, κατά την εκτέλεση των καθηκόντων και την άσκηση των αρμοδιοτήτων και εξουσιών της, σύμφωνα με τη διάταξη 26(1) δύναται:

«(α) Να λαμβάνει ρυθμιστικές αποφάσεις, με τις οποίες να καθορίζει τον τρόπο με τον οποίο θα ρυθμίζει την αγορά ηλεκτρισμού και ποιοι από τους κατόχους αδειών θα δεσμεύονται από μια τέτοια ρυθμιστική απόφαση, και

(β) να λαμβάνει αποφάσεις σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος Νόμου και των δυνάμει αυτού εκδιδόμενων Κανονισμών.»

Επιπρόσθετα, το άρθρο 29(1) προβλέπει ότι «Η ΡΑΕΚ δύναται να λαμβάνει τα δέοντα μέτρα -

(α) Προς αποτροπή της καταχρηστικής εκμετάλλευσης δεσπόζουσας θέσης από οποιοδήποτε κάτοχο αδείας δυνάμει του άρθρου 34· ή

(β) για να απαγορεύει ή κηρύπτει άκυρη, ανάλογα με την περίπτωση, την εσκεμμένη σύναψη ή απόπειρα σύναψης σύμβασης από οποιοδήποτε κάτοχο άδειας, η οποία έχει ως σκοπό ή ως αποτέλεσμα ή θα έχει ως αποτέλεσμα τον περιορισμό, την παρακώλυση ή τη νόθευση του ανταγωνισμού στην αγορά ηλεκτρικής ενέργειας.»

Το άρθρο 34(1) απαγορεύει τη διεξαγωγή από οποιοδήποτε πρόσωπο των ακόλουθων δραστηριοτήτων, εκτός αν στο πρόσωπο αυτό έχει χορηγηθεί προηγουμένως άδεια από την ΡΑΕΚ, σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος Νόμου:

«(α) Να κατασκευάζει σταθμό παραγωγής ηλεκτρισμού ή να παράγει ηλεκτρισμό·

(β) να προμηθεύει ηλεκτρισμό σε επιλέγοντες πελάτες·

(γ) να προμηθεύει ηλεκτρισμό σε μη επιλέγοντες πελάτες·

(δ) να εκτελεί οποιοσδήποτε από τις αρμοδιότητες του Διαχειριστή Συστήματος Μεταφοράς Κύπρου σύμφωνα με το άρθρο 60·

(ε) να εκτελεί οποιοσδήποτε από τις αρμοδιότητες του Διαχειριστή Συστήματος Διανομής σύμφωνα με το άρθρο 53·

(στ) να εκτελεί οποιοσδήποτε από τις αρμοδιότητες του Ιδιοκτήτη Συστήματος Μεταφοράς Κύπρου σύμφωνα με το άρθρο 46· ή

(ζ) να εκτελεί οποιοσδήποτε από τις αρμοδιότητες του Ιδιοκτήτη Συστήματος Διανομής σύμφωνα με το άρθρο 51.»

Σύμφωνα με το άρθρο 52(1) «Ο Διαχειριστής Συστήματος Διανομής αναπτύσσει και διατηρεί ένα οικονομικό, αποδοτικό, συντονισμένο, ασφαλές και αξιόπιστο σύστημα διανομής, που να διασφαλίζει ότι ικανοποιεί τις εύλογες ανάγκες σε ηλεκτρισμό επιδεικνύοντας την απαιτούμενη προσοχή και φροντίδα για προστασία του περιβάλλοντος.»

Ξεκάθαρα, στο άρθρο 89(1) ορίζεται ότι: «Ο Υπουργός, με απόφασή του που δημοσιεύεται στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας, δύναται μετά από διαβούλευση με τη ΡΑΕΚ να δίδει οδηγίες στη ΡΑΕΚ, να επιβάλλει, με την έκδοση ρυθμιστικής απόφασής της ή εφόσον κρίνεται αναγκαίο με την έκδοση Κανονισμών, σε οποιοδήποτε κάτοχο άδειας, Υποχρεώσεις Δημόσιας Ωφέλειας, οι οποίες δυνατό να περιλαμβάνουν υποχρεώσεις αναφορικά με –

- (α) Τη διασφάλιση της παροχής ηλεκτρικής ενέργειας·
- (β) την κανονικότητα, ποιότητα και τιμή της παροχής ηλεκτρισμού·
- (γ) την προστασία του περιβάλλοντος·
- (δ) την ενεργειακή αποδοτικότητα·
- (ε) την προστασία του κλίματος· και
- (στ) την ενέργεια από Ανανεώσιμες Πηγές.»

2.3.3 Οι περί της Ενεργειακής Απόδοσης κατά την Τελική Χρήση και τις Ενεργειακές Υπηρεσίες (Πάροχοι Ενεργειακών Υπηρεσιών) Κανονισμοί του 2014 (Κ.Δ.Π. 210/2014)

Ο Κανονισμός 3(1) των περί της Ενεργειακής Απόδοσης κατά την Τελική Χρήση και τις Ενεργειακές Υπηρεσίες (Πάροχοι Ενεργειακών Υπηρεσιών) Κανονισμών του 2014 (Κ.Δ.Π. 210/2014) προβλέπει ότι η αρμόδια αρχή, κατόπιν γνωμοδότησης της Επιτροπής Ενεργειακών Ελεγκτών, δύναται να εγγράφει στο μητρώο πάροχων ενεργειακών υπηρεσιών, φυσικό ή νομικό πρόσωπο υπό τον όρο ότι αυτό εργοδοτεί ή συμβάλλεται με φυσικό ή νομικό πρόσωπο το οποίο κατέχει άδεια ενεργειακού ελεγκτή σύμφωνα με τους περί της Ενεργειακής Απόδοσης κατά την Τελική Χρήση και τις Ενεργειακές Υπηρεσίες (Ενεργειακοί Ελεγκτές) Κανονισμούς.

Περαιτέρω, ο Κανονισμός 3(4) ορίζει ότι εταιρεία περιορισμένης ευθύνης με μετοχές εγγράφεται στο μητρώο παρόχων ενεργειακών υπηρεσιών, εφόσον πληροί τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

- (i) να είναι εγγεγραμμένη δυνάμει του περί Εταιρειών Νόμου,
- (ii) να έχει στο δυναμικό της ή να έχει συμβληθεί με τουλάχιστον ένα ενεργειακό ελεγκτή.

Σύμφωνα με τον Κανονισμό 8, οι πάροχοι ενεργειακών υπηρεσιών κατόπιν, διεξαγωγής του ενεργειακού ελέγχου από αδειούχο ενεργειακό ελεγκτή και την ετοιμασία της σχετικής έκθεσης αποτελεσμάτων, παρέχουν ενεργειακές υπηρεσίες

μέσω Σύμβασης Ενεργειακής Απόδοσης (ΣΕΑ) στον τελικό καταναλωτή, οι οποίες αφορούν:

«(α) την επιλογή και εκτέλεση έργων εξοικονόμησης ενέργειας με σκοπό τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης καθώς και τη μεθοδολογία του ενεργειακού και οικονομικού οφέλους·

(β) μία ή περισσότερες από τις ακόλουθες επεμβάσεις:

(i) Τοποθέτηση, αντικατάσταση, ρύθμιση συνθηκών λειτουργίας ενεργειακού εξοπλισμού·

(ii) εγκατάσταση ενεργειακά αποδοτικότερων συστημάτων παραγωγής ενέργειας και συστημάτων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας·

(iii) μερική ή ολική αναβάθμιση του κτιριακού κελύφους·

(iv) εγκατάσταση ενεργειακά αποδοτικότερων συστημάτων φωτισμού·

(v) εγκατάσταση και λειτουργία ολοκληρωμένου συστήματος ενεργειακής διαχείρισης·

(vi) οποιοδήποτε άλλο μέτρο εξοικονόμησης ενέργειας/βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης».

2.3.4 Λειτουργικός Διαχωρισμός των Δραστηριοτήτων της ΑΗΚ - Κ.Δ.Π. 372/2014 (Ρυθμιστική Απόφαση 04/2014)

Η ΡΑΕΚ, για να καταστεί δυνατή η εφαρμογή των προνοιών των άρθρων του Ν.122(Ι)/2003, καλεί το Διοικητικό Συμβούλιο της ΑΗΚ να προχωρήσει στην κατάλληλη σύσταση τεσσάρων βασικών και λειτουργικά χωριστών Δραστηριοτήτων/Επιχειρηματικών Μονάδων (εφεξής οι «ΕΜ») ως ακολούθως:

(α) ΕΜ Παραγωγής

(β) ΕΜ Προμήθειας

(γ) ΕΜ Μεταφοράς (Ιδιοκτήτης Συστήματος Μεταφοράς)

(δ) ΕΜ Διανομής (Ιδιοκτήτης Συστήματος Διανομής & Διαχειριστής Συστήματος Διανομής)

και ακόμα μία λειτουργικά χωριστή επιχειρησιακή μονάδα για τις «Άλλες Δραστηριότητες».

Συγκεκριμένα, η επιχειρησιακή μονάδα για τις «Άλλες Δραστηριότητες» περιλαμβάνει όλες τις μη-ρυθμιζόμενες δραστηριότητες της ΑΗΚ, δηλαδή επιθεωρήσεις ηλεκτρολογικών εγκαταστάσεων, συντήρηση οδικού φωτισμού, μονάδα αφαλάτωσης, μελέτη, προμήθεια και εγκατάσταση φωτοβολταϊκών συστημάτων για τρίτους.

Περαιτέρω, το Διοικητικό Συμβούλιο της ΑΗΚ καλείται να εξετάσει το ενδεχόμενο να δημιουργήσει μία ή περισσότερες χωριστές νομικές οντότητες ή ΕΜ, οι οποίες θα εκτελούν ή/και αναλάβουν ξεχωριστά αυτές τις υπηρεσίες και όλες μαζί είτε ως χωριστές νομικές οντότητες είτε ως ΕΜ θα υπάγονται στη Επιχειρησιακή Μονάδα «Άλλων Δραστηριοτήτων».

Περαιτέρω, «οι δραστηριότητες αυτές θα πρέπει να διαχωρίζονται λειτουργικά από τις βασικές δραστηριότητες της ΑΗΚ κατά τρόπο ξεκάθαρο και η κοστολόγηση να γίνεται ξεχωριστά για κάθε μία από τις υπηρεσίες αυτές κατά τρόπο δίκαιο και διαφανή. Η παραχώρηση υπηρεσιών από και προς τις «Άλλες Δραστηριότητες» θα γίνεται μέσω Συμφωνιών Παροχής Υπηρεσιών (SLAs)».

Επίσης, «πόροι και υπηρεσίες που παρέχονται στις ΕΜ από τμήματα κοινών υπηρεσιών (π.χ. οικονομικές υπηρεσίες, υπηρεσίες πληροφορικής, υπηρεσίες ανθρώπινου δυναμικού κλπ.) ή και πόροι και υπηρεσίες που παρέχονται από μια ΕΜ σε μια άλλη (π.χ. εργασίες συντήρησης από την ΕΜ Παραγωγής στην ΕΜ Μεταφοράς) θα πρέπει να περιοριστούν και να υπόκεινται σε όρους και κανόνες, ούτως ώστε να αποκλείονται διεπιδοτήσεις ή/και νόθευση του ανταγωνισμού».

Επιπρόσθετα, ο Λειτουργικός Διαχωρισμός της ΑΗΚ αντικατοπτρίζεται στο κοστολογικό της σύστημα και τυχόν κοινές (διοικητικές κλπ) δαπάνες κατανέμονται χρησιμοποιώντας μια λογική, δίκαιη και διαφανή βάση. Ο βαθμός αξιοπιστίας της μεθοδολογίας που θα ακολουθηθεί στο κοστολογικό σύστημα θα είναι αντικείμενο του ετήσιου ελέγχου του κοστολογικού συστήματος και των χωριστών λογαριασμών της ΑΗΚ από ανεξάρτητους εξωτερικούς ελεγκτές.

2.3.5 Περί Ρύθμισης των Διαδικασιών Σύναψης Δημοσίων Συμβάσεων και για Συναφή Θέματα Νόμος του 2016 (Ν. 73(Ι)/2016)

Η Επιτροπή σημειώνει ότι ο Ν73(Ι)/2016 έχει θεσπιστεί για σκοπούς εναρμόνισης με την πράξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τίτλο «Οδηγία 2014/24/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26^{ης} Φεβρουαρίου 2014, σχετικά με τις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων και την κατάργηση της Οδηγίας 2004/18/ΕΚ».

Το άρθρο 3(1) προβλέπει ότι «σκοπός του παρόντος Νόμου είναι η θέσπιση κανόνων για τις διαδικασίες σύναψης συμβάσεων που πραγματοποιούνται από αναθέτουσες αρχές για δημόσιες συμβάσεις και για διαγωνισμούς μελετών, των οποίων η αξία εκτιμάται ότι δεν υπολείπεται των κατώτατων ορίων που προβλέπονται στο άρθρο 9 ...».

Αναθέτουσες αρχές σημαίνει το κράτος, τις περιφερειακές ή τις τοπικές αρχές, τους οργανισμούς δημοσίου δικαίου ή τις ενώσεις μίας ή περισσότερων από αυτές τις αρχές ή ενός ή περισσότερων από αυτούς τους οργανισμούς δημοσίου δικαίου (άρθρο 2).

Το άρθρο 9 θέτει τα κατώτατα όρια της αξίας των έργων που πραγματοποιούνται με δημόσιες συμβάσεις.

Περαιτέρω, το άρθρο 16(4) ορίζει ότι «*μία σύμβαση, η οποία συνάπτεται αποκλειστικά μεταξύ δύο ή περισσότερων αναθετουσών αρχών, δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του παρόντος Νόμου, όταν πληρούνται σωρευτικά οι κατωτέρω προϋποθέσεις:*

(α) Η σύμβαση καθιερώνει ή υλοποιεί συνεργασία μεταξύ των συμμετεχουσών αναθετουσών αρχών, η οποία αποσκοπεί να διασφαλίσει ότι οι δημόσιες υπηρεσίες που πρέπει να εκτελούν οι εν λόγω αρχές παρέχονται για την επιδίωξη των κοινών τους στόχων·

(β) η υλοποίηση της συνεργασίας αυτής εξυπηρετεί αποκλειστικά σκοπούς δημοσίου συμφέροντος· και

(γ) οι συμμετέχουσες αναθέτουσες αρχές εκτελούν στην ανοικτή αγορά λιγότερο από το 20% των δραστηριοτήτων που αφορά η συνεργασία, όπως το ποσοστό αυτό καθορίζεται στο εδάφιο (5)».

Για τον προσδιορισμό του ποσοστού των δραστηριοτήτων ως αναφέρεται πιο πάνω, λαμβάνεται υπόψη, σύμφωνα με άρθρο 16(5), «*ο μέσος συνολικός κύκλος εργασιών ή άλλο ενδεδειγμένο μέτρο βάσει δραστηριοτήτων, όπως το κόστος που βαρύνει το συγκεκριμένο νομικό πρόσωπο ή αναθέτουσα αρχή, όσον αφορά τις υπηρεσίες, τις προμήθειες και τα έργα κατά την τριετία που προηγείται της ανάθεσης της σύμβασης*».

2.3.6 Ο περί της Ρύθμισης των Διαδικασιών Σύναψης Συμβάσεων Φορέων που Δραστηριοποιούνται στους Τομείς του Ύδατος, της Ενέργειας, των Μεταφορών και των Ταχυδρομικών Υπηρεσιών και για Συναφή Θέματα Νόμος του 2016 (140(I)/2016)

Η Επιτροπή σημειώνει ότι ο Ν. 140(I)/2016 έχει θεσπιστεί για σκοπούς εναρμόνισης με την πράξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τίτλο «Οδηγία 2014/25/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26^{ης} Φεβρουαρίου 2014, σχετικά με τις διαδικασίες σύναψης συμβάσεων φορέων που δραστηριοποιούνται στους τομείς του ύδατος, της ενέργειας, των μεταφορών και των ταχυδρομικών υπηρεσιών και την κατάργηση της Οδηγίας 2004/17/ΕΚ».

Σύμφωνα με το άρθρο 3(1), «*σκοπός του παρόντος Νόμου είναι η θέσπιση κανόνων για τις διαδικασίες σύναψης συμβάσεων που πραγματοποιούνται από αναθέτοντες*

φορείς, για συμβάσεις και για διαγωνισμούς μελετών των οποίων η αξία εκτιμάται ότι δεν είναι μικρότερη των κατώτατων ορίων που προβλέπονται στο άρθρο 10...».

Το άρθρο 2 ορίζει ότι η ΑΗΚ συμπεριλαμβάνεται στους «αναθέτοντες φορείς», οι οποίοι είναι αναθέτουσες αρχές ή δημόσιες επιχειρήσεις οι οποίες ασκούν δραστηριότητες στους τομείς του Ύδατος, της Ενέργειας, των Μεταφορών και των Ταχυδρομικών Υπηρεσιών. Σύμφωνα με το ίδιο άρθρο, «αναθέτουσες αρχές» σημαίνει το κράτος, τις περιφερειακές αρχές ή τις αρχές τοπικής αυτοδιοίκησης, τους οργανισμούς δημοσίου δικαίου και τις ενώσεις μίας ή περισσότερων από αυτές τις αρχές ή ενός ή περισσότερων από αυτούς τους οργανισμούς δημοσίου δικαίου. Επίσης, «οικονομικός φορέας» σημαίνει κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή αναθέτοντα φορέα ή ένωση αυτών των προσώπων ή/και φορέων, συμπεριλαμβανομένης οποιασδήποτε προσωρινής σύμπραξης επιχειρήσεων, που προσφέρει την εκτέλεση εργασιών ή/και έργου, την προμήθεια προϊόντων ή την παροχή υπηρεσιών στην αγορά» και «συμβάσεις έργων» σημαίνει τις συμβάσεις οι οποίες έχουν ως αντικείμενο: (α) την εκτέλεση ή συγχρόνως τη μελέτη και την εκτέλεση εργασιών που αφορούν, μεταξύ άλλων, την εγκατάσταση συστημάτων φωτισμού και σηματοδότησης οδών· (β) την εκτέλεση ή συγχρόνως τη μελέτη και την εκτέλεση έργου· (γ) την υλοποίηση, με οποιαδήποτε μέσα, έργου ανταποκρινόμενου στις απαιτήσεις που ορίζονται από τον αναθέτοντα φορέα, ο οποίος ασκεί καθοριστική επιρροή στο είδος ή τη μελέτη του έργου.

Οι αναθέτοντες φορείς αντιμετωπίζουν τους οικονομικούς φορείς, σύμφωνα με το άρθρο 4, ισότιμα και χωρίς διακρίσεις και ενεργούν με διαφανή και αναλογικό τρόπο. Περαιτέρω, «ο σχεδιασμός των διαδικασιών σύναψης συμβάσεων δεν επιτρέπεται να γίνεται με σκοπό τον αποκλεισμό τους από το πεδίο εφαρμογής του παρόντος Νόμου ή τον τεχνητό περιορισμό του ανταγωνισμού. Ο ανταγωνισμός θεωρείται ότι περιορίζεται τεχνητά όταν η διαδικασία σύναψης σύμβασης σχεδιάζεται με σκοπό την αδικαιολόγητα ευνοϊκή ή δυσμενή μεταχείριση ορισμένων οικονομικών φορέων».

Περαιτέρω, το άρθρο 10(1) προνοεί ότι τα Μέρη I έως IV του παρόντος Νόμου εφαρμόζονται στις συμβάσεις, εκτός αυτών που εξαιρούνται δυνάμει του παρόντος Νόμου, των οποίων η εκτιμώμενη αξία εκτός φόρου προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ) είναι ίση με ή ανώτερη από τα κατωτέρω κατώτατα όρια, όπως αυτά εκάστοτε αναθεωρούνται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, σύμφωνα με το άρθρο 17 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ:

(α) 418.000 ευρώ για τις δημόσιες συμβάσεις προμηθειών και υπηρεσιών καθώς και για τους διαγωνισμούς μελετών·

(β) 5.225.000 ευρώ για τις δημόσιες συμβάσεις έργων·

(γ) 1.000.000 ευρώ για δημόσιες συμβάσεις υπηρεσιών που αφορούν κοινωνικές και άλλες ειδικές υπηρεσίες.

Επιπλέον, η διάταξη 30(4) ορίζει ότι «*μια σύμβαση, η οποία συνάπτεται αποκλειστικά μεταξύ δύο ή περισσότερων αναθετουσών αρχών, δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του παρόντος Νόμου, όταν πληρούνται σωρευτικά οι κατωτέρω προϋποθέσεις:*

(α) *Η σύμβαση θεσπίζει ή υλοποιεί συνεργασία μεταξύ των συμμετεχουσών αναθετουσών αρχών, η οποία αποσκοπεί να διασφαλίσει ότι οι δημόσιες υπηρεσίες που πρέπει να εκτελούν οι εν λόγω αρχές, παρέχονται για την επιδίωξη των κοινών τους στόχων·*

(β) *η υλοποίηση της συνεργασίας αυτής λαμβάνει αποκλειστικά υπόψη το δημόσιο συμφέρον· και*

(γ) *οι συμμετέχουσες αναθέτουσες αρχές εκτελούν στην ανοικτή αγορά λιγότερο από το είκοσι τοις εκατόν (20%) των δραστηριοτήτων που αφορά η συνεργασία, όπως το ποσοστό αυτό καθορίζεται στο εδάφιο (5)».*

Ειδικότερα, η διάταξη 30(5) επεξηγεί ότι για τον προσδιορισμό του ποσοστού των δραστηριοτήτων λαμβάνεται υπόψη ο μέσος συνολικός κύκλος εργασιών ή άλλο ενδεδειγμένο μέτρο βάσει δραστηριοτήτων, όπως το κόστος που βαρύνει το συγκεκριμένο νομικό πρόσωπο, όσον αφορά τις υπηρεσίες, τις προμήθειες και τα έργα, κατά την τριετία που προηγείται της ανάθεσης της σύμβασης.

Δ. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ

1. Σχετική αγορά προϊόντος/υπηρεσίας

Σύμφωνα με την ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αναφορικά με τον τρόπο οριοθέτησης της σχετικής αγοράς για σκοπούς του ενωσιακού δικαίου του ανταγωνισμού (97/C 372/03):

«η αγορά του σχετικού προϊόντος περιλαμβάνει όλα τα προϊόντα ή και τις υπηρεσίες που είναι δυνατό να εναλλάσσονται ή να υποκαθίστανται αμοιβαία από τον καταναλωτή, λόγω των χαρακτηριστικών, των τιμών και της χρήσης για την οποία προορίζονται».²

Η εναλλαξιμότητα ή η υποκατάσταση δεν εκτιμάται μόνον από την άποψη των αντικειμενικών χαρακτηριστικών των σχετικών προϊόντων και υπηρεσιών, αλλά

² Βλ. Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τον καθορισμό της σχετικής αγοράς, ΕΕ C 372 της 3.12.1997.

λαμβάνονται κυρίως υπόψη οι συνθήκες ανταγωνισμού και η διάρθρωση της ζήτησης και προσφοράς στην αγορά.³

Με τον ορισμό της σχετικής αγοράς προσδιορίζονται τα όρια εντός των οποίων ασκείται ο ανταγωνισμός μεταξύ επιχειρήσεων και καθορίζεται το πλαίσιο εντός του οποίου εφαρμόζεται η εθνική και η ενωσιακή πολιτική ανταγωνισμού. Επίσης, κύριος σκοπός του προσδιορισμού της σχετικής αγοράς είναι να διαπιστώσει η Επιτροπή τους ανταγωνιστικούς περιορισμούς τους οποίους αντιμετωπίζουν οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις. Προκειμένου δε, περί εφαρμογής του άρθρου 6(1) του Νόμου, ο ορισμός της αγοράς αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για να εξεταστεί αν υπάρχει δεσπόζουσα θέση σε αυτήν την αγορά.

Όπως έχει προαναφερθεί, η εν λόγω αυτεπάγγελτη έρευνα εξετάζει πιθανή δεσπόζουσα θέση της ΑΗΚ στη σχετική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και ενδεχομένως κατάχρηση αυτής με πιθανολογούμενη παράβαση των προνοιών του άρθρου 6(1) του Νόμου, καθώς και του άρθρου 102 της ΣΛΕΕ σε σχέση με πρακτικές, ενέργειες και συμπεριφορές της Αρχής Ηλεκτρισμού Κύπρου και της θυγατρικής της εταιρείας ESCO ΑΗΚ στον τομέα της αλλαγής, εγκατάστασης και συντήρησης λαμπτήρων οδικού φωτισμού LED κατά την περίοδο 2018, που ξεκίνησαν να πραγματοποιούνται οι εν λόγω υπηρεσίες μέχρι την εξέταση των διάφορων επιστολών από την Επιτροπή σε συνεδρία της, ημερομηνίας 13/3/2020.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, σε διάφορες αποφάσεις της⁴ διακρίνει τις ακόλουθες σχετικές αγορές προϊόντος εντός της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας: (i) Παραγωγής και προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας σε επίπεδο χονδρικής (generation and wholesale supply of electricity), (ii) Μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας (transmission of electricity), (iii) Διανομής ηλεκτρικής ενέργειας (distribution of electricity) και (iv) Προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας σε επίπεδο λιανικής (retail supply of electricity).

Αναφορικά με τις υπηρεσίες οδικού φωτισμού, στην απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής *E.ON/INNOGY*,⁵ θεώρησε ότι αυτές περιλαμβάνουν την κατασκευή, τη λειτουργία/συντήρηση, τη διαχείριση εκταμίευσης ή/και ανανέωση/εκσυγχρονισμό των φωτιστικών οδικού φωτισμού σε συγκεκριμένο δήμο. Στην ίδια υπόθεση, η Ευρωπαϊκή

³ Υπόθεση 322/81, *NV Nederlandshe Banden Industrie Michelin κατά Επιτροπής*, Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1983 σελ.3461, παρ.37.

⁴ Απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής COMP/M.3007 - *E.ON/TXU-Europe Group plc*, ημερομηνίας 18/12/2002. Απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής COMP/M.4517 *ñ IBERDROLA / SCOTTISHPOWER*, ημερομηνίας 26/3/2007. Απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής COMP/M.5512 - *ELECTRABEL/ E.ON*, ημερομηνίας 16/10/2009.

⁵ Απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής M.8870 – *E.ON/ INNOGY*, ημερομηνίας 17/09/2019.

Επιτροπή κατέληξε ότι οι υπηρεσίες οδικού φωτισμού θεωρούνται ως ξεχωριστή αγορά προϊόντων.

Επιπρόσθετα, η Αρχή Ανταγωνισμού της Ολλανδίας στην υπόθεση *Eneco/Remu*⁶ διαπίστωσε ότι υπάρχει μια χωριστή αγορά προϊόντων που περιλαμβάνει συστήματα οδικού φωτισμού και κυκλοφορίας.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στην απόφαση *Kohlberg Kravis Roberts/ Wassall/ Zumtobel*,⁷ όρισε ότι η τυπική εγκατάσταση φωτισμού αποτελείται από την πηγή του φωτός (λάμπα/ λαμπτήρας) και το φωτιστικό. Η πηγή φωτός είναι η συσκευή που μετατρέπει το ηλεκτρικό ρεύμα σε ορατό φως. Το φωτιστικό ελέγχει την κατανομή του φωτός και της θερμότητας, εξασφαλίζει την παροχή της σωστής ηλεκτρικής ενέργειας και παρέχει την οπτική διάταξη που στεγάζει τη λάμπα. Θεώρησε ότι η αγορά φωτιστικών περιλαμβάνει δύο ξεχωριστές αγορές προϊόντων, δηλαδή φωτιστικά για οικιακή χρήση («καταναλωτικά φωτιστικά») και φωτιστικά για επαγγελματική (μη οικιακή) χρήση («επαγγελματικά φωτιστικά»)⁸. Η τελευταία αγορά θα μπορούσε επίσης να καταταμηθεί σε εσωτερικά και εξωτερικά φωτιστικά.⁹ Κατά τη διάρκεια έρευνας αγοράς, προσδιορίστηκε μία περαιτέρω πιθανή υποδιαίρεση της αγοράς επαγγελματικών φωτιστικών εξωτερικού χώρου σε: (i) αυτοκινητόδρομους και μεγάλους δρόμους, (ii) δρόμους και πόλη, (iii) σήραγγα, (iv) αρχιτεκτονικά, (v) προβολείς και (vi) άλλους τύπους φωτισμού.¹⁰

Επίσης, οι λαμπτήρες γενικού φωτισμού μπορούν να χωριστούν περαιτέρω στις ακόλουθες ομάδες προϊόντων σύμφωνα με τη βασική τεχνολογία που χρησιμοποιείται και τα ευρεία χαρακτηριστικά του λαμπτήρα (π.χ. κατανάλωση ενέργειας και ιδιότητες του παραγόμενου φωτός): λαμπτήρες πυρακτώσεως, αλογόνου, φθορισμού, συμπαγούς φθορισμού και εκκένωσης υψηλής έντασης (HID).¹¹

Επιπρόσθετα, στην απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής *Philips/PLI*¹² αναφέρεται ότι Δίοδος Εκπομπής Φωτός (Light emitting diode «LED») είναι μία συσκευή που ενσωματώνει τη λεγόμενη «διασταύρωση p-n» που παράγει φως όταν διεγείρεται από ένα ηλεκτρικό ρεύμα. Επίσης, θεώρησε ότι τα LED ενδέχεται να αποτελούν ξεχωριστή αγορά προϊόντων.

⁶ NMa Decision 3282 – *Eneco/Remu*.

⁷ Απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής IV/M. COMP/M.1876 - *Kohlberg Kravis Roberts/Wassall/Zumtobel*, ημερομηνίας 13/4/2000.

⁸ Απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής IV/M.258 *CCIE / GTE*, ημερομηνίας 25/9/1992.

⁹ Απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής COMP/M.4509 - *PHILIPS/PLI*, ημερομηνίας 29/1/2007.

¹⁰ Απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής COMP/M.6357 - *Koninklijke Philips / Indal Group*, ημερομηνίας 23/11/2011.

¹¹ Απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής IV/M.258 *CCIE / GTE*, ημερομηνίας 25/9/1992.

¹² Απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής COMP/M.4509 - *PHILIPS/PLI*, ημερομηνίας 29/1/2007.

Δεδομένων των πιο πάνω, η Επιτροπή σημειώνει καταρχάς ότι η ΑΗΚ δραστηριοποιείται στη σχετική αγορά της ηλεκτρικής ενέργειας, στην οποία εμπιρεύονται οι αγορές παραγωγής και χονδρικής προμήθειας ηλεκτρισμού, και μεταφοράς, διανομής και λιανικής πώλησης ηλεκτρισμού. Πέραν αυτής, η Επιτροπή, αναφορικά με την υπό εξέταση αυτεπάγγελτη έρευνα και στη βάση των στοιχείων του διοικητικού φακέλου, τη νομολογία και τις εξεταζόμενες πιθανολογούμενες παραβάσεις του Νόμου και της ΣΛΕΕ, ομόφωνα κατέληξε ότι εν προκειμένω εξετάζεται επίσης και δύναται να ορισθεί η σχετική αγορά της προμήθειας, αντικατάστασης/εγκατάστασης και συντήρησης λαμπτήρων οδικού φωτισμού LED.

2. Γεωγραφική Αγορά

Σύμφωνα με την Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, όσον αφορά τον προσδιορισμό της σχετικής αγοράς για σκοπούς του κοινοτικού δικαίου του ανταγωνισμού, οιωνδήποτε «η γεωγραφική αγορά περιλαμβάνει την περιοχή όπου οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις συμμετέχουν στην προμήθεια και στη ζήτηση προϊόντων ή υπηρεσιών και οι όροι του ανταγωνισμού είναι επαρκώς ομοιογενείς και η οποία μπορεί να διακριθεί από γειτονικές κυρίως περιοχές, διότι στις εν λόγω περιοχές οι όροι του ανταγωνισμού διαφέρουν σημαντικά.»¹³

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην απόφαση της *E.ON/INNOGY*¹⁴ θεώρησε ως εθνική τη σχετική γεωγραφική αγορά των υπηρεσιών οδικού φωτισμού.

Η Επιτροπή, λαμβάνοντας υπόψη την προαναφερθείσα νομολογία και τη νομοθεσία που διέπει την εν λόγω σχετική αγορά, θεωρεί ότι στην προκειμένη αυτεπάγγελτη έρευνα ως γεωγραφική αγορά στη σχετική αγορά παροχής υπηρεσιών προμήθειας, αντικατάστασης/εγκατάστασης και συντήρησης λαμπτήρων οδικού φωτισμού LED, δύναται να ορισθεί όλη η επικράτεια της Κυπριακής Δημοκρατίας, καθότι οι υπηρεσίες αυτές πραγματοποιούνται σε όλη την επικράτεια υπό ομοιογενείς όρους.

E. ΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

1. Αυτεπάγγελτη έρευνα

Η Επιτροπή σημειώνει ότι βάσει του άρθρου 26(1) και (2) του Νόμου:

«(1) Η Επιτροπή συνιστά την ανεξάρτητη Αρχή Ανταγωνισμού της Δημοκρατίας για την εφαρμογή των διατάξεων του Άρθρου 101 ΣΛΕΕ και του Άρθρου 102 ΣΛΕΕ, σύμφωνα με τις διατάξεις του Άρθρου 5 του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1/2003.

¹³ *Supra* υποσ. 2, Ανακοίνωση Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τον καθορισμό της σχετικής αγοράς.

¹⁴ Απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Μ.8870 – *E.ON / INNOGY*, ημερομηνίας 17/09/2019.

(2) Τηρουμένων των διατάξεων του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1/2003, η Επιτροπή έχει τις ακόλουθες αρμοδιότητες:

(α) να αποφασίζει, κατόπιν δέουσας έρευνας, αναφορικά με παραβάσεις των διατάξεων των άρθρων 3 ή/και 6, είτε αυτεπάγγελα είτε κατόπιν καταγγελίας [...].»

Στη συγκεκριμένη περίπτωση, πρόκειται για αυτεπάγγελη έρευνα της Επιτροπής εναντίον της ΑΗΚ και της θυγατρικής της εταιρείας ESCO ΑΗΚ LTD για πιθανολογούμενες παραβάσεις του άρθρου 6(1) του Νόμου, καθώς και του άρθρου 102 της ΣΛΕΕ στον τομέα της αλλαγής, εγκατάστασης και/ή συντήρησης λαμπτήρων οδικού φωτισμού LED.

2. Επηρεασμός του εμπορίου μεταξύ των κρατών-μελών

Σύμφωνα με το Άρθρο 3(1) του Ευρωπαϊκού Κανονισμού 1/2003 του Συμβουλίου¹⁵ «οσάκις οι αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών ή τα εθνικά δικαστήρια εφαρμόζουν την εθνική νομοθεσία ανταγωνισμού σε συμφωνίες, αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων ή εναρμονισμένες πρακτικές κατά την έννοια του άρθρου 81(1) της Συνθήκης, οι οποίες είναι πιθανόν να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών κατά την έννοια της διάταξης αυτής, εφαρμόζουν επίσης το άρθρο 81 της Συνθήκης στις εν λόγω συμφωνίες, αποφάσεις ή εναρμονισμένες πρακτικές. Όταν οι αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών ή τα εθνικά δικαστήρια εφαρμόζουν την εθνική νομοθεσία ανταγωνισμού σε τυχόν καταχρηστική πρακτική που απαγορεύεται από το άρθρο 82 της συνθήκης εφαρμόζουν επίσης το άρθρο 82».

Συνεπώς, το άρθρο 3(1) του Κανονισμού 1/2003 υποχρεώνει τις εθνικές αρχές ανταγωνισμού και τα εθνικά δικαστήρια των κρατών μελών, να εφαρμόζουν και τα άρθρα 101 και 102 της ΣΛΕΕ όταν εφαρμόζουν την εθνική νομοθεσία περί ανταγωνισμού σε συμφωνίες ή/και καταχρηστικές πρακτικές που δύνανται να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών.¹⁶

Το κριτήριο επηρεασμού του εμπορίου μεταξύ των κρατών μελών συνιστά αυτόνομο κριτήριο της ενωσιακής νομοθεσίας, το οποίο εκτιμάται *ad hoc* και οριοθετεί το πεδίο εφαρμογής του ενωσιακού δικαίου του ανταγωνισμού.

¹⁵ Βλ. σχετ. ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΚ) αριθ. 1/2003 ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 16ης Δεκεμβρίου 2002, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81 και 82 της Συνθήκης, Επίσημη Εφημερίδα L 001 της 4.1.2003.

¹⁶ Βλ. σχετικά την Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής —Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την έννοια του επηρεασμού του εμπορίου των άρθρων 81 και 82 της Συνθήκης, ΕΕ C 101, 27/04/2004, σελ. 81, παρ. 8 επ..

Το κριτήριο αυτό πληρούται όταν οι υπό εξέταση κάθε φορά συμφωνίες και πρακτικές δύνανται να έχουν ένα ελάχιστο επίπεδο διασυννοριακών επιπτώσεων στο εσωτερικό της Ένωσης.¹⁷

Σύμφωνα και με τη σχετική Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής,¹⁸ η έννοια του εμπορίου καλύπτει όλες τις διασυννοριακές οικονομικές δραστηριότητες.

Κατά πάγια νομολογία, για να μπορεί μια πρακτική να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών, πρέπει, βάσει ενός συνόλου νομικών και πραγματικών στοιχείων, να μπορεί να πιθανολογηθεί επαρκώς ότι μπορεί να ασκήσει άμεση ή έμμεση, πραγματική ή δυνητική επίδραση στα εμπορικά ρεύματα μεταξύ των κρατών μελών, τούτο δε κατά τρόπο που να προκαλείται φόβος ότι θα μπορούσε να εμποδίσει την πραγματοποίηση ενιαίας αγοράς μεταξύ κρατών μελών.¹⁹ Δεν απαιτείται να αποδειχθεί ότι η κάθε φορά εξεταζόμενη πρακτική είχε όντως το αποτέλεσμα αυτό.²⁰ Επίσης είναι αδιάφορο αν η πρακτική μιας συγκεκριμένης επιχείρησης επηρεάζει, αυτοτελώς εξεταζόμενη, το διακοινοτικό εμπόριο.²¹

Η έννοια της επίδρασης στα εμπορικά ρεύματα δεν προϋποθέτει μόνο τον περιορισμό ή τη μείωση του εμπορίου αλλά οποιαδήποτε διαφοροποίηση των εμπορικών ρευμάτων, αρκεί αυτή να είναι αισθητή.²²

Κατά συνέπεια και στην περίπτωση συμφωνιών ή πρακτικών που καλύπτουν το έδαφος ενός μόνο κράτους μέλους θεμελιώνεται επίδραση στο εμπόριο μεταξύ κρατών μελών αρκεί να υπάρχει δυνατότητα αισθητής μεταβολής των εμπορικών ρευμάτων μεταξύ αυτών.

Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης,²³ οι περιοριστικές του ανταγωνισμού πρακτικές που καλύπτουν ολόκληρο το έδαφος ενός εκ των κρατών

¹⁷ *Ibid*, παρά. 12-13.

¹⁸ *Ibid*.

¹⁹ Βλ. Συνεκδικασθείσες υποθέσεις 209 έως 215 και 218/78, *Heintz van Landewyck SARL και λοιποί κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*, [1980], Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1980 σελ. 03125, σκέψη 170, Υπόθεση C-219/95 P, *Ferriere Nord SpA κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*, [1997] Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1997 σελ. I-04411, σκέψη 20.

²⁰ Βλ. *supra* υποσ. 16, παρά. 16.

²¹ *Ibid*, παρά. 15.

²² *Ibid*, παρά. 34 και 77.

²³ Βλ. Υπόθεση 8/72, *Vereeniging van Cementhandelaren κατά Επιτροπής*, [1972] Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1972 σελ. 00977, σκέψη 29. Υπόθεση 126/80, *Maria Salonia κατά Giorgio Poidomani και Franca Giglio, χήρας Baglieri*, [1981] Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1981 σελ. 01563/1981. Υπόθεση 42/84, *Remia BV και λοιποί κατά Επιτροπής*, [1985] Συλλ. Νομ. 1985, σελ. 2545, σκέψη 22. Υπόθεση C-35/96, *Επιτροπή κατά Ιταλίας*, [1998] Συλλ. Νομ. 1998, σελ. I-3851, σκέψη 48. Υπόθεση C-309/99, *J. C. J. Wouters, J. W. Savelbergh, Price Waterhouse Belastingadviseurs BV κατά Algemene Raad van de Nederlandse Orde van Advocaten* [2002] Επίσημη Εφημερίδα αριθ. C 109 της 04/05/2002 σ. 0004.

μελών, ζωτικό δηλαδή τμήμα της κοινής αγοράς, έχουν εξ ορισμού ως αποτέλεσμα την παρακώλυση της οικονομικής αλληλοδιεισδύσεως που επιδιώκεται με τη Συνθήκη.

Η φύση των προϊόντων που καλύπτονται από τις συμφωνίες ή πρακτικές παρέχει μία ένδειξη για το εάν το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών δύναται να επηρεαστεί. Όταν η ίδια η φύση των προϊόντων διευκολύνει τις διασυνοριακές συναλλαγές ή τα καθιστά ιδιαίτερα σημαντικά για επιχειρήσεις που επιθυμούν να εγκατασταθούν ή να αναπτύξουν τις δραστηριότητές τους σε άλλα κράτη μέλη, το εφαρμοστέο του ενωσιακού δικαίου προσδιορίζεται ευκολότερα απ' ό,τι σε περιπτώσεις στις οποίες η ζήτηση για προϊόντα προμηθευτών από άλλα κράτη μέλη είναι, λόγω της φύσης τους, πιο περιορισμένη ή στις οποίες τα προϊόντα παρουσιάζουν μικρότερο ενδιαφέρον από την άποψη της διασυνοριακής εγκατάστασης ή της επέκτασης της οικονομικής δραστηριότητας που δραστηριοποιείται μέσω παρόμοιας εγκατάστασης.²⁴

Αναφορικά με την εφαρμογή του άρθρου 102 της ΣΛΕΕ, η Επιτροπή σημειώνει τα εξής: η Επιτροπή, βασιζόμενη κυρίως στο λεκτικό της σχετικής Ανακοίνωσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, σημειώνει σχετικά τα ακόλουθα:

«3.2.5. Καταχρήσεις δεσπόζουσας θέσης που καλύπτουν ένα μόνο Κράτος μέλος²⁵

93. Όταν μια επιχείρηση κατέχει δεσπόζουσα θέση που καλύπτει το σύνολο κράτους μέλους και η συμπεριφορά της έχει ως αποτέλεσμα τον καταχρηστικό αποκλεισμό ανταγωνιστών από την αγορά, το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών δύναται κανονικά να επηρεαστεί. Η καταχρηστική αυτή συμπεριφορά δυσχεραίνει γενικά την είσοδο ανταγωνιστών από άλλα κράτη μέλη στην αγορά και συνεπώς μπορεί να επηρεάσει τα εμπορικά ρεύματα (71). Στην υπόθεση *Michelin* (72), για παράδειγμα, το Δικαστήριο έκρινε ότι το σύστημα εκπτώσεων σε πιστούς πελάτες απέκλειε τους ανταγωνιστές από άλλα κράτη μέλη και συνεπώς επηρέαζε το εμπόριο κατά την έννοια του άρθρου 82.....

94. Εάν καταχρηστικός αποκλεισμός από την αγορά επηρεάζει τη διάρθρωση του ανταγωνισμού στο εσωτερικό κράτους μέλους, για παράδειγμα με τον παραγκωνισμό ή την απειλή παραγκωνισμού ενός ανταγωνιστή, δύναται επίσης να επηρεάσει και το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών. Εάν η επιχείρηση που απειλείται με παραγκωνισμό δραστηριοποιείται σε ένα μόνο κράτος μέλος, η κατάχρηση δεν επηρεάζει κανονικά το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών. Ωστόσο, το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών μπορεί να επηρεαστεί εάν η απειλούμενη επιχείρηση πραγματοποιεί εξαγωγές σε ή εισαγωγές

²⁴ Βλ. *supra* υποσ. 16, παρά. 30.

²⁵ *Ibid*, παρά. 93 seq.

από άλλα κράτη μέλη (74) και ασκεί ταυτόχρονα δραστηριότητες σε άλλα κράτη μέλη (75)....

96. Όταν μια επιχείρηση κατέχει δεσπόζουσα θέση που καλύπτει το σύνολο κράτους μέλους, είναι καταρχήν αδιάφορο εάν η κατάχρηση που διαπράττει η δεσπόζουσα επιχείρηση επηρεάζει τμήμα μόνο του εδάφους του κράτους μέλους ή ορισμένους μόνο αγοραστές στο έδαφός του. Μια δεσπόζουσα επιχείρηση μπορεί να εμποδίσει το εμπόριο με ουσιαστικό τρόπο εάν υιοθετεί καταχρηστική συμπεριφορά σε τομείς ή έναντι πελατών που ενδέχεται να αποτελέσουν στόχο ανταγωνιστών από άλλα κράτη μέλη.»

Επιπρόσθετα, η εν λόγω Ανακοίνωση προβλέπει και για Κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης που καλύπτει μέρος μόνο κράτους μέλους τα εξής:

97. Όταν η δεσπόζουσα θέση καλύπτει μέρος μόνο κράτους μέλους, ορισμένες κατευθυντήριες γραμμές μπορούν να αναζητηθούν, όπως και στην περίπτωση των συμφωνιών, στην απαίτηση του άρθρου 82 να καλύπτει η δεσπόζουσα θέση σημαντικό τμήμα της κοινής αγοράς. Εάν η δεσπόζουσα θέση καλύπτει μέρος κράτους μέλους που αποτελεί σημαντικό τμήμα της κοινής αγοράς και η κατάχρηση δυσχεραίνει την πρόσβαση ανταγωνιστών από άλλα κράτη μέλη στην αγορά στην οποία η επιχείρηση κατέχει δεσπόζουσα θέση, πρέπει κανονικά να θεωρείται ότι το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών δύναται να επηρεαστεί αισθητά.

98. Κατά την εφαρμογή του κριτηρίου αυτού, πρέπει να ληφθεί ιδίως υπόψη το μέγεθος της σχετικής αγοράς από πλευράς όγκου. Οι περιοχές ενός κράτους μέλους, ή ακόμα και ένας λιμένας ή αερολιμένας σε αυτό, μπορούν, ανάλογα με τη σημασία τους, να αποτελούν σημαντικό τμήμα της κοινής αγοράς. [...]

99. Όπως και στην περίπτωση της δεσπόζουσας θέσης που καλύπτει το σύνολο κράτους μέλους (βλέπε παράγραφο 95 ανωτέρω), το εμπόριο ενδέχεται να μην μπορεί να επηρεαστεί αισθητά εάν η κατάχρηση έχει καθαρά τοπικό χαρακτήρα και αφορά αμελητέο μόνο τμήμα των πωλήσεων της δεσπόζουσας επιχείρησης.»

Η Επιτροπή σημειώνει περαιτέρω ότι στην Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αναφέρεται ότι η εφαρμογή του ενωσιακού δικαίου εκτείνεται σε κατηγορίες συμφωνιών και καταχρηστικών πρακτικών που μπορούν να έχουν διασυννοριακές επιπτώσεις, ανεξάρτητα από το εάν μία συγκεκριμένη συμφωνία ή πρακτική είχε ή όχι το αποτέλεσμα αυτό.²⁶

²⁶ Ibid, παρά 26-27.

Επιπρόσθετα, όπως υποστηρίζεται στην εν λόγω Ανακοίνωση, το ενωσιακό εμπόριο μπορεί να επηρεαστεί στην παρούσα υπόθεση έστω και εάν η γεωγραφική αγορά είναι εθνική, εφόσον η ΑΗΚ, αποτελεί τη μοναδική επιχείρηση στο σύνολο του κράτους μέλους, δηλαδή της Κυπριακής Δημοκρατίας στην αγορά της ηλεκτρικής ενέργειας.

Ενισχυτικό της πιο πάνω θέσης είναι η υπόθεση *Ministere Public κατά Jean-Louis Tournier*²⁷ στην οποία θεωρήθηκε δεδομένη η εφαρμογή του άρθρου 102 ΣΛΕΕ σε υπόθεση καταχρηστικής υπερτιμολόγησης σχετικά με τα δικαιώματα του δημιουργού στο μουσικό τομέα (SACEM) από τις Γαλλικές δισκοθήκες, αν και η εν λόγω πρακτική περιοριζόταν στο Γαλλικό έδαφος.

Λαμβάνοντας υπόψη, τα παραπάνω, τα θέματα που εξετάζονται στο πλαίσιο της παρούσας αυτεπάγγελτης έρευνας και το ότι οι εξεταζόμενες πρακτικές της ΑΗΚ στον τομέα της αλλαγής/εγκατάστασης λαμπτήρων οδικού φωτισμού LED καλύπτουν όλη την περιοχή της Κυπριακής Δημοκρατίας, αλλά και το γεγονός ότι η αγορά παροχής υπηρεσιών προμήθειας, αντικατάστασης, εγκατάστασης και συντήρησης λαμπτήρων οδικού φωτισμού LED ενδεχόμενα να ενδιαφέρει επιχειρήσεις των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Επιτροπή θεωρεί ότι υφίσταται επηρεασμός του εμπορίου μεταξύ των κρατών μελών και, κατ' επέκταση, εφαρμογής του άρθρου 102 της ΣΛΕΕ, το οποίο θα εξετασθεί στη συνέχεια, παράλληλα με το εθνικό δίκαιο και τις αντίστοιχες διατάξεις των άρθρου 6(1) του Νόμου.

3. «Επιχείρηση»

Το άρθρο 2 του Νόμου ορίζει ως «επιχείρηση» κάθε φορέα που ασκεί οικονομική δραστηριότητα ανεξάρτητα από το νομικό καθεστώς που τον διέπει και τον τρόπο χρηματοδότησής του.

Σύμφωνα με τη νομολογία του ΔΕΕ, η έννοια επιχείρηση στο πλαίσιο του ανταγωνισμού συμπεριλαμβάνει «κάθε οντότητα που ασκεί οικονομικής ή εμπορικής φύσεως δραστηριότητες», ανεξάρτητα από τη νομική της υπόσταση και τον τρόπο με τον οποίο χρηματοδοτείται.²⁸ Επιπρόσθετα, ο όρος «οικονομικής φύσεως δραστηριότητα» εφαρμόζεται σε οποιαδήποτε προσφορά αγαθών ή υπηρεσιών σε δεδομένη αγορά, ενώ είναι αδιάφορο αν οι δραστηριότητες έχουν σκοπό το κέρδος.²⁹ Ο φορέας που ασκεί οικονομικές δραστηριότητες δεν ταυτίζεται με συγκεκριμένο υποκείμενο δικαίου, αλλά έχει την έννοια οποιουδήποτε φορέα ασκεί οικονομικής

²⁷ Υπόθεση 395/87, *Ministere Public κατά Jean-Louis Tournier*, [1989] ECR -02521.

²⁸ Υπόθεση C-41/90, *Hofner & Elser v. Macrotron*, [1991] ECR I-1979. Υπόθεση C-67/96, *Albany International BV v Stichting Bedrijfspensioenfonds Textielindustrie*, [1999] ECR I-05751. Υπόθεση 170/83, *Hydrotherm v. Compact*, [1984] ECR 2999.

²⁹ *Ibid.*

φύσης δραστηριότητες. Συνεπώς, η έννοια της επιχείρησης, κατά τον Νόμο, καλύπτει κάθε φορέα, ο οποίος ασκεί οικονομική δραστηριότητα - ήτοι δραστηριότητα που συνίσταται στην προσφορά προϊόντων ή/και υπηρεσιών σε συγκεκριμένη αγορά - ανεξάρτητα από το νομικό καθεστώς που τον διέπει και τον τρόπο χρηματοδότησής του.³⁰

Προκύπτει επομένως από τη νομολογία ότι δύο είναι οι βασικές προϋποθέσεις που πρέπει να συντρέχουν σωρευτικά, προκειμένου να διαπιστωθεί η ύπαρξη επιχείρησης υπό το πρίσμα του δικαίου του ανταγωνισμού: α) *αυτονομία οικονομικής δράσης και β) πλήρης ανάληψη των οικονομικών κινδύνων που συνεπάγεται η εκάστοτε οικονομική δραστηριότητα*.³¹ Ο δημόσιος ή ιδιωτικός χαρακτήρας μίας επιχείρησης, η επιδίωξη κέρδους από αυτήν ή ο τρόπος χρηματοδότησής της, δεν αποτελούν στοιχεία προσδιοριστικά της έννοιας της επιχείρησης.

Επίσης, θα πρέπει να αναφερθεί ότι, θεωρείται σκόπιμο κατά την εκτίμηση της έννοιας επιχείρησης, η διερεύνηση των διαχειριστικών όψεων της, σχετικά με το ποιες είναι οικονομικής φύσης και ποιες αμιγώς διοικητικής.³² Εξάλλου, όσον αφορά την οικονομική φύση των δραστηριοτήτων μίας επιχείρησης θα πρέπει να διαχωριστεί ποιες είναι στην πραγματικότητα αυτές, οι οποίες εφαρμόζονται κατ' αυτονομία από την εξεταζόμενη επιχείρηση και ποιες όχι. Σύμφωνα με το ΔΕΕ στην υπόθεση *ΜΟΤΟΕ*,³³ σε περίπτωση κατά την οποία ένα νομικό πρόσωπο δεν θεωρείται για μέρος των δραστηριοτήτων του επιχείρησης, λόγω άσκησης προνομίων δημόσιας εξουσίας, είναι δυνατόν να θεωρείται ως προς άλλες αν ασκεί οικονομικές δραστηριότητες ανεξάρτητες όμως από την άσκηση προνομίων δημόσιας εξουσίας.

Στην παρούσα υπόθεση, η Επιτροπή σημειώνει τα ακόλουθα:

(α) Η ΑΗΚ δραστηριοποιείται στην παραγωγή, τη μεταφορά τη διανομή και την προμήθεια ηλεκτρικής ενέργειας στην επικράτεια της Κυπριακής Δημοκρατίας, έναντι

³⁰ Υπόθεση C-118/85, *Commission v. Italy*, [1987] Συλλ. Νομολ. 2599, παρά. 7. Υπόθεση C-35/96, *Commission v. Italy (CNSD)*, [1998] Συλλ. Νομολ. I-03851, παρά. 36. Υπόθεση C-41/90, *Höfner and Elser v. Macrotron*, [1991] Συλλ. Νομολ. I-1979, παρά. 21. Υπόθεση C-244/94, *Federation Francaise des Societes d'Assurance*, [1995], Συλλ. Νομολ. I-4013, παρ. 14.

³¹ Βλ. σχετικά Απόφαση της Ελληνικής Αρχής Ανταγωνισμού ΑΡΙΘΜ. 610/2015, σελ. 79, η οποία παραπέμπει ενδεικτικά στην ακόλουθη νομολογία: «Βλ. ενδεικτικά υπόθ. T-23/09 *Conseil national de l'Ordre des pharmaciens (CNOF), Conseil central de la section G de l'Ordre national des pharmaciens (CCG) κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής*, σκ. 70-71, υπόθ. C-55/96, *Job Centre coop.arl*, Συλλογή 1997, σελ. I-7119, σκ.21, συνεκδ. υποθ. C-180-184/98, *Pavel Pavlon κ.ά. κατά Stichting Pensioenfonds Medische Specialisten*, Συλλ. 2000 σ. I-6451, σκ. 74, υπόθ. C-118/85 *Επιτροπή κατά Ιταλίας* Συλλ. 1987 σ. 2599, σκ. 7, υπόθ. C-41/90 *Klaus Höfner and Fritz Elser κατά Macrotron GmbH* Συλλ. 1991 σ. I-1979, σκ. 21, υπόθ. C-35/96 *Επιτροπή κατά Ιταλίας (CNSD)* Συλλ. 1998 σ. I-3851, σκ. 36, υπόθ. C-244/94 *Fédération Française des Sociétés d'Assurance κ.ά. κατά Ministère de l'Agriculture et de la Pêche* Συλλ. 1995 σ. I-4013, σκ. 14, απόφαση ΕΑ 292/IV/2005 υπό 2.1.»

³² Υπόθεση T-128/98, *Aéroports de Paris κατά Επιτροπής*, [2000] Συλλ., σελ. II-03929, σκέψεις 110, 112.

³³ Υπόθεση C-49/07, *Μοτοσυκλετιστική Ομοσπονδία Ελλάδος ΝΠΙΔ (ΜΟΤΟΕ) κατά Ελληνικού Δημοσίου*, [2008] Συλλογή της Νομολογίας 2008 I-04863, παρά. 25.

καταβολής τέλους και θέτει αυτή στη διάθεση των καταναλωτών. Επίσης, η ΑΗΚ δραστηριοποιείται στη σχετική αγορά της παροχής υπηρεσιών προμήθειας, αντικατάστασης/εγκατάστασης και συντήρησης λαμπτήρων οδικού φωτισμού LED.

(β) Η ESCO ΑΗΚ διεξάγει υπηρεσίες σκοπός των οποίων είναι η εξοικονόμηση ενέργειας, περιλαμβανομένων συμβουλευτικών υπηρεσιών σε σχέση με ηλεκτρολογικά και ενεργειακά θέματα. Επίσης, προβαίνει σε μετρήσεις και επαληθεύσεις της εξοικονομούμενης ενέργειας καθώς και σε ανάλυση των ενεργειακών δεδομένων από καιρό σε καιρό.

Με βάση τα ανωτέρω, η Επιτροπή καταλήγει ότι, τόσο η ΑΗΚ όσο και η ESCO ΑΗΚ διεξάγουν οικονομικές δραστηριότητες και ως εκ τούτου λογίζονται ως «επιχείρηση» κατά την έννοια των διατάξεων του δικαίου του ανταγωνισμού.

4. Παραβάσεις του Νόμου και της ΣΛΕΕ

4.1 Άρθρο 6(1) του Νόμου/Άρθρο 102 ΣΛΕΕ

Η Επιτροπή, έχοντας υπόψη τα ανωτέρω και ειδικότερα, τα θέματα που εξετάζονται στην παρούσα αυτεπάγγελτη έρευνα για ενδεχόμενη παράβαση του άρθρου 6(1) του Νόμου, επικέντρωσε την προσοχή της, στην εν λόγω πρόνοια και το αντίστοιχο άρθρο 102 της ΣΛΕΕ. Το άρθρο 6(1) του Νόμου καθορίζει τα κάτωθι:

«6.-(1) Απαγορεύεται η καταχρηστική εκμετάλλευση από μία ή περισσότερες επιχειρήσεις της δεσπόζουσας θέσης, που κατέχει ή κατέχουν στο σύνολο ή μέρος της εγχώριας αγοράς ενός προϊόντος, η οποία κατάχρηση δύναται να συνίσταται ιδίως -

(α) στην άμεση ή έμμεση επιβολή αθέμιτων τιμών αγοράς ή πώλησης ή άλλων μη θεμιτών όρων συναλλαγής

(β) στον περιορισμό της παραγωγής ή της διάθεσης ή της τεχνολογικής ανάπτυξης, προς ζημιά των καταναλωτών

(γ) στην εφαρμογή άνισων όρων επί ισοδύναμων συναλλαγών έναντι των εμπορικώς συναλλασσόμενων επιχειρήσεων, με αποτέλεσμα αυτές να περιέρχονται σε μειονεκτική θέση στον ανταγωνισμό

(δ) στην εξάρτηση της σύναψης συμφωνιών από την αποδοχή εκ μέρους των αντισυμβαλλόμενων πρόσθετων υποχρεώσεων, οι οποίες, εκ της

φύσεως τους ή σύμφωνα με τις εμπορικές συνήθειες, δεν έχουν σχέση με το αντικείμενο των συμφωνιών αυτών.

4.1.1 Δεσπόζουσα Θέση

Σύμφωνα με τον ορισμό που δίδεται στο άρθρο 2 του Νόμου, ο οποίος πηγάζει από την Ενωσιακή νομολογία, δεσπόζουσα θέση «σημαίνει τη θέση οικονομικής δύναμης που απολαμβάνει η επιχείρηση, που την καθιστά ικανή να παρακωλύει τη διατήρηση αποτελεσματικού ανταγωνισμού στη σχετική αγορά και της επιτρέπει να ενεργεί σε αισθητό βαθμό ανεξάρτητα από τους ανταγωνιστές και τους πελάτες της και κατ' επέκταση ανεξάρτητα από τους καταναλωτές». Βασικό στοιχείο της έννοιας της δεσπόζουσας θέσης είναι η ύπαρξη οικονομικής ισχύος, η οποία παρέχει στη δεσπόζουσα επιχείρηση ευχέρεια ανεξάρτητης συμπεριφοράς, την αποδεσμεύει δηλαδή από τους περιορισμούς που υπάρχουν σε μια ανταγωνιστική αγορά.

Η Επιτροπή, κατά τη συνεδρία της ημερομηνίας 13/3/2020, στη βάση των ως άνω επιστολών που αφορούν πρακτικές της ΑΗΚ και της θυγατρικής της εταιρείας ESCO ΑΗΚ στον υπό έρευνα τομέα της αλλαγής/εγκατάστασης λαμπτήρων οδικού φωτισμού LED που έγκεινται στη δεσπόζουσα θέση που κατέχει η ΑΗΚ στη σχετική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας, ομόφωνα αποφάσισε ότι ενδεχομένως να προκύπτει καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης της κατά παράβαση των διατάξεων (α), (β), (γ) και/ή (δ) του άρθρου 6(1) του Νόμου και έδωσε οδηγίες στην Υπηρεσία για διεξαγωγή αυτεπάγγελτης έρευνας.

Στη βάση των πιο πάνω, εξετάζοντας το θέμα από τη σκοπιά του άρθρου 6(1), θα πρέπει να εξεταστεί σε πρώτο στάδιο κατά πόσο η ΑΗΚ κατέχει δεσπόζουσα θέση στη σχετική αγορά της ηλεκτρικής ενέργειας, ως έχει ορισθεί, ώστε να προχωρήσει η Επιτροπή και στην εξέταση της στοιχειοθέτησης ή όχι της ύπαρξης οποιασδήποτε κατάχρησης από μέρους της.

Η Επιτροπή λαμβάνει υπόψη της τη νομολογία του ΔΕΕ και δη τις υποθέσεις³⁴ *British Gypsum, Tetra Pak και Tetra Pak II*, στις οποίες κρίθηκε ότι η κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης μπορεί να επισυμβεί σε άλλη σχετική αγορά από αυτήν εντός της οποίας κατέχεται η δεσπόζουσα θέση. Μια επιχείρηση που κατέχει δεσπόζουσα θέση σε μια σχετική αγορά δύναται να χρησιμοποιήσει τη δύναμη της αυτή, ώστε να νοθεύσει τον

³⁴ Υπόθεση C-310/93 P, *BPB Industries plc και British Gypsum Ltd κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*, [1995] Συλλογή της Νομολογίας 1995 I-00865. Υπόθεση T-83/91, *Tetra Pak International SA v. Commission*, [1994] Συλλογή Νομολογίας Δικαστηρίου, σελ. II-755. Υπόθεση C-333/94, *Tetra Pak v. Commission (Tetra Pak II)*, [1996] Συλλογή Νομολογίας του Δικαστηρίου, σελ. I-5951.

ανταγωνισμό σε μια άλλη γειτνιάζουσα σχετική αγορά μέσω πρακτικών μόχλευσης (leverage).

Περαιτέρω, η Επιτροπή λαμβάνει υπόψη της την απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής *Google Search (Shopping)*,³⁵ στην οποία αποφασίστηκε ότι η Google καταχράστηκε τη δεσπίζουσα θέση που κατέχει στην αγορά μηχανών αναζήτησης, παρέχοντας παράνομο πλεονέκτημα σε άλλο προϊόν της Google, στη δική της υπηρεσία σύγκρισης τιμών. Παρείχε περίοπτη θέση στα αποτελέσματα αναζήτησής της μόνο στη δική της υπηρεσία σύγκρισης τιμών, υποβιβάζοντας παράλληλα τις ανταγωνιστικές υπηρεσίες. Η Google νόθευσε τον αξιοκρατικό ανταγωνισμό όσον αφορά τις αγορές υπηρεσιών σύγκρισης τιμών.

Σύμφωνα με την Επίτροπο Ανταγωνισμού, Margrethe Vestager: «*Η Google έχει δημιουργήσει πολλά καινοτόμα προϊόντα και υπηρεσίες που έχουν αλλάξει καταλυτικά την καθημερινότητά μας. Αυτό είναι θετικό. Αλλά η στρατηγική της Google όσον αφορά τη δική της υπηρεσία σύγκρισης τιμών δεν αποσκοπούσε απλώς σε προσέλκυση πελατών μέσω της βελτίωσης του προϊόντος της σε σχέση με εκείνο των ανταγωνιστών της. Αντιθέτως, η Google προέβη σε κατάχρηση της δεσπίζουσας θέσης που κατέχει στις μηχανές αναζήτησης, προωθώντας τη δική της υπηρεσία σύγκρισης τιμών στα αποτελέσματα αναζήτησης, και υποβιβάζοντας εκείνες των ανταγωνιστών. Η πρακτική της Google είναι παράνομη βάσει των αντιμονοπωλιακών κανόνων της ΕΕ. Αρνήθηκε την ευκαιρία σε άλλες εταιρείες να ανταγωνιστούν αξιοκρατικά και να καινοτομήσουν. Και, το πιο σημαντικό, αρνήθηκε στους Ευρωπαίους καταναλωτές τη δυνατότητα για πραγματική επιλογή υπηρεσιών και για πλήρη αξιοποίηση των οφελών της καινοτομίας.*»

Σύμφωνα με την κρατούσα άποψη στη νομολογία, για τη στοιχειοθέτηση δεσπίζουσας θέσης προϋποτίθεται, καταρχήν, ένα σημαντικό μερίδιο αγοράς και ταυτόχρονα η πραγματική δυνατότητα από μέρος της επιχείρησης μονομερούς επηρεασμού των όρων της αγοράς, αυτό δηλαδή που η νομολογία του ΔΕΕ έχει διατυπώσει ως: «δυνατότητα παρεμπόδισης ενός αποτελεσματικού ανταγωνισμού».³⁶

Στην υπόθεση *Tetra Pak International SA*,³⁷ η ιδιαίτερη ευθύνη επεκτείνεται ώστε το άρθρο 102 της ΣΛΕΕ, το αντίστοιχο 6(1) του Νόμου, να εφαρμόζεται και να απαγορεύει κάθε συμπεριφορά επιχειρήσεως, η οποία κατέχει δεσπίζουσα θέση, ικανή να

³⁵ Απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ημ. 27/06/2017, *Google Search (Shopping)* (AT.39740),C(2017) 4444 final.

³⁶ Υπόθεση 85/76, *Hoffmann- La Roche & Co. AG v. Commission*, [1979] ECR 461, Υπόθεση 27/76, *United Brands*, Συλλ. Νομολ. 1978, 207.

³⁷ Υπόθεση T-83/91, *Tetra Pak International SA v. Commission* [1994] ECR II-755.

εμποδίσει τη διατήρηση ή την ανάπτυξη του ανταγωνισμού που υφίσταται ακόμη σε μια αγορά όπου, λόγω ακριβώς της παρουσίας αυτής της επιχειρήσεως, ο ανταγωνισμός είναι ήδη εξασθενημένος.

Όπως προκύπτει από πάγια νομολογία, το μεγάλο ποσοστό συμμετοχής της επιχείρησης σε μια αγορά αποτελεί τη σημαντικότερη ένδειξη για την απόδειξη δεσπόμενης θέσης. Μία επιχείρηση που διαθέτει πολύ υψηλό μερίδιο αγοράς για αρκετό χρονικό διάστημα βρίσκεται λόγω του μεριδίου αυτού σε κατάσταση ισχύος που την καθιστά υποχρεωτικό συνέταιρο και της εξασφαλίζει την ελευθερία συμπεριφοράς (freedom of action) έναντι των ανταγωνιστών, η οποία χαρακτηρίζει την επιχείρηση με δεσπόμενα θέση.³⁸ Σχετικά κρίθηκε ότι η κατοχή ποσοστού στις σχετικές αγορές ύψους 80% έως 100% ήταν αρκετό για τη θεμελίωση ύπαρξης δεσπόμενης θέσης.³⁹

Μερίδιο αγοράς άνω του 50% θεωρείται ότι αποτελεί ένδειξη ύπαρξης δεσπόμενης θέσης και, επομένως, απαιτείται να ληφθούν υπόψη και άλλοι παράγοντες, προκειμένου να θεμελιωθεί η ύπαρξη δεσπόμενης θέσης.

Σχετικά, στην υπόθεση AKZO, το ΔΕΕ καθιέρωσε ως μαχητό τεκμήριο ύπαρξης δεσπόμενης θέσης, την κατοχή μεριδίου αγοράς πάνω από το 50%.⁴⁰ Στην εν λόγω απόφαση καταγράφεται ότι: «60. Ως προς τα μερίδια αγοράς, το Δικαστήριο έχει αποφανθεί (απόφαση της 13ης Φεβρουαρίου 1979, 85/76, Hoffmann-La Roche (Jurispr. 1979, σ. 461, σκέψη 41) ότι ιδιαίτερα σημαντικά μερίδια αποτελούν καθεαυτά, χωρίς τη συνδρομή εξαιρετικών περιστάσεων, απόδειξη υπάρξεως δεσπόμενης θέσης. Αυτό συμβαίνει όταν πρόκειται για μερίδιο 50%, όπως είχε διαπιστωθεί στην υπόθεση εκείνη. 61. Εξάλλου, ορθώς η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι και άλλοι παράγοντες επιβεβαιώνουν την υπεροχή της AKZO στην αγορά. Εκτός από το γεγονός ότι θεωρείται παγκοσμίως ως πρωτοπόρος στην αγορά των υπεροξειδίων, πρέπει να τονιστεί ότι η AKZO, όπως η ίδια ομολογεί, διαθέτει την καλύτερη οργάνωση έρευνας αγοράς, τόσο από εμπορικής όσο και από τεχνικής απόψεως, καθώς και πολύ περισσότερες γνώσεις από εκείνες των ανταγωνιστών της στον τομέα της ασφάλειας και της τοξικολογίας (παραρτήματα 2 και 4 της κοινοποίησης των αιτιάσεων).⁴¹ Συνεπώς, εκτός του μεριδίου αγοράς, η επιχείρηση AKZO διέθετε, επίσης, προβάδισμα σε σχέση με τους ανταγωνιστές από άποψη τεχνολογικής εξέλιξης και

³⁸ Υπόθεση C-85/76 Hoffmann-La Roche v. Commission, παρ. 41.

³⁹ Ibid, σκ. 53-56, 59-60 και 67 και supra υποσ.38, σκ.109.

⁴⁰ Δημήτρης Τζουγανάτος, Το Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού, Νομική Βιβλιοθήκη, 2013, σελ. 506.

⁴¹ Υπόθεση C-62/86, Akzo Chemie v. Commission, Συλλογή 1991, σελ. I-3359, σκέψεις 60-61.

εμποροβιομηχανικών γνώσεων και εμπειριών στη συγκεκριμένη αγορά, γεγονός που ενίσχυε τη θεμελίωση δεσπόζουσας θέσης της στη σχετική αγορά.

Σχετικά είναι και τα όσα καταγράφονται στην απόφαση *Tetra Pak II*,⁴² στην οποία σημειώθηκε ότι: «109. Προκειμένου, πρώτον, για τον τομέα ασηπτικής συσκευασίας, από τα συγκλίνοντα στοιχεία που παρέσχαν οι διάδικοι προκύπτει ότι η *Tetra Pak* κατείχε το 90% περίπου των αγορών ασηπτικής συσκευασίας όσον αφορά τόσο τις μηχανές όσο και τα χάρτινα κουτιά στο σύνολο της Κοινότητας καθ' όλη τη διάρκεια της περιόδου αναφοράς. [...] 110. Επιπλέον, όπως επισήμανε η Επιτροπή, η παρουσία, στις αγορές των μηχανών και των ασηπτικών χάρτινων κουτιών, ενός μόνον ανταγωνιστή της *Tetra Pak*, ήτοι της *PKL*, που κατείχε τα υπόλοιπα μερίδια της αγοράς, ήτοι περίπου το 10 % των αγορών αυτών, καθώς και η ύπαρξη τεχνολογικών εμποδίων και πολυαριθμωμένων διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας που παρακώλυαν την πρόσβαση νέων ανταγωνιστών στην αγορά των ασηπτικών μηχανών, συνέβαλαν στη διατήρηση και την ενίσχυση της δεσπόζουσας θέσεως της *Tetra Pak* τόσο στην αγορά των μηχανών όσο και στην αγορά των ασηπτικών χάρτινων κουτιών. Πράγματι, ακόμη και εάν, όπως παραδέχονται οι δύο διάδικοι, η διείδυση ανταγωνιστών στην αγορά των ασηπτικών χάρτινων κουτιών ήταν τεχνικώς δυνατή, η έλλειψη διαθέσιμων ασηπτικών μηχανών, λόγω ιδίως της πολιτικής των αλληλένδετων πωλήσεων που εφαρμόζει η *Tetra Pak*, συνιστούσε, στην πραγματικότητα, σοβαρό εμπόδιο για τη διείδυση νέων ανταγωνιστών στην αγορά.».

Περαιτέρω, η ενδεχόμενη ολιγοπωλιακή δομή της αγοράς, στην οποία η επιχείρηση κατέχει μερίδιο της τάξης του 40%- 50%, δεν αποτελεί από μόνη της επαρκή ένδειξη δεσπόζουσας θέσης και επομένως απαιτούνται συμπληρωματικές ενδείξεις για τη διαπίστωσή της.⁴³ Μερίδια γύρω στο 35-38% θεωρούνται σημαντικά, αλλά όχι από μόνα τους ικανά για τη στοιχειοθέτηση δεσπόζουσας θέσης.⁴⁴

Σε αυτό το σημείο, σημειώνεται ότι παρά το γεγονός ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το ΔΕΕ αφήνουν ανοικτό το ενδεχόμενο μια επιχείρηση να κατέχει δεσπόζουσα θέση σε μία αγορά με μερίδιο πολύ μικρότερο του 50%,⁴⁵ εντούτοις το μικρότερο μερίδιο αγοράς που κατείχε μια επιχείρηση την οποία η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έκρινε ότι κατέχει δεσπόζουσα θέση για σκοπούς εφαρμογής του άρθρου 102 (αντίστοιχο του άρθρου 6(1) του Νόμου), ήταν 39.7%.⁴⁶

⁴² Βλ. *Tetra Pak II* [1992] OJ L72/1, [1992] 4 CMLR, σκ. 109-110.

⁴³ Βλ. *supra* υποσ. 40, σελ. 507. «Το Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού»

⁴⁴ *Ibid*

⁴⁵ Υπόθεση C-250/92, *Gottrup Klim v. KLG* [1994], ECR I-5641, [1996] 4 CMLR 191.

⁴⁶ Υπόθεση T-219/99, *British Airways v. Commission* [2003], ECR II-5917, [2004] 4 CMLR 1008.

Κατά την αξιολόγηση που γίνεται προτού εξαχθεί το συμπέρασμα αν μια εταιρεία κατέχει δεσπόζουσα θέση ή όχι, είναι σημαντικό να ερευνάται και η θέση των άλλων ανταγωνιστών στην αγορά. Σε περίπτωση που η υπόλοιπη αγορά είναι κατακερματισμένη σε πληθώρα ανταγωνιστών, τότε, ακόμα και με σχετικά μικρό ποσοστό αγοράς, μια επιχείρηση μπορεί να θεωρηθεί ως κατέχουσα δεσπόζουσα θέση, αφού κανένας εκ των ανταγωνιστών της δεν κατέχει μερίδιο αγοράς αρκετό, ώστε να συνιστά απειλή για τη δεσπόζουσα επιχείρηση. Σχετική είναι η απόφαση *United Brands*,⁴⁷ στην οποία θεωρήθηκε ότι η επιχείρηση *United Brands* κατείχε δεσπόζουσα θέση στη σχετική αγορά, διότι, μεταξύ άλλων, είχε σχεδόν διπλάσιο ποσοστό από τον πλησιέστερο ανταγωνιστή της.

Πιο συγκεκριμένα στη συγκεκριμένη απόφαση καταγράφεται ότι: «108 Χωρίς πολλές συζητήσεις γύρω από τα ποσοστά, τα οποία κατ' ανάγκη προσδιορίζονται κατά προσέγγιση, μπορεί να θεωρηθεί ως βέβαιο ότι το μερίδιο της *UBC* στην οικεία αγορά ήταν πάντοτε άνω του 40% και προσήγγιζε το 45%.

109 Εν τούτοις το ποσοστό αυτό δεν επιτρέπει να συναχθεί ότι η *UBC* ελέγχει αυτομάτως την αγορά.

110 Το μερίδιο αυτό πρέπει να αξιολογηθεί ενόψει της ισχύος και του αριθμού των ανταγωνιστών.

111 Καταρχάς, πρέπει να γίνει δεκτό ότι, στο σύνολο της αγοράς αυτής, το εν λόγω ποσοστό αντιπροσωπεύει *grosso modo* μερίδιο πολλαπλώς ανώτερο αυτού που κατέχει η ισχυρότερη ανταγωνίστριά της, η επιχείρηση *Castle* και *Cooke*, ενώ οι λοιποί ανταγωνιστές υπολείπονται αισθητά.

112 Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με άλλα που έχουν ήδη επισημανθεί, μπορεί να θεωρηθεί ως αποδεικτικό στοιχείο της υπερέχουσας ισχύος της *UBC*.

113 Δεν είναι όμως ανάγκη, για να κατέχει μια επιχείρηση δεσπόζουσα θέση, να έχει εξαφανίσει κάθε δυνατότητα ανταγωνισμού.».

Επίσης, στην υπόθεση *Michelin*⁴⁸ θεωρήθηκε ότι το ποσοστό 57-65% που κατείχε η εταιρεία *Michelin* στη σχετική αγορά, ήταν αρκετό για τη θεμελίωση δεσπόζουσας θέσης, μεταξύ άλλων, διότι οι ανταγωνιστές διέθεταν καθένας ποσοστά 4-8% της σχετικής αγοράς: «52. [...] Ορθώς, επομένως, η Επιτροπή έλαβε υπόψη της, για να εκτιμήσει τη θέση της *NBIM* σε σχέση με την ισχύ και τον αριθμό των ανταγωνιστών

⁴⁷ Υπόθεση 27/76, *United Brands Company and United Brands Continental BV v Commission* [1978] ECR 207, σκ. 108-113.

⁴⁸ Βλ. Υπόθεση 322/81, *NV Nederlandsche Banden Industrie Michelin κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*, [1983] Συλλογή της Νομολογίας 1983 -03461, σκ.52.

της, τμήμα αγοράς 57 έως 65% επί της αγοράς των καινούργιων ελαστικών αντικαταστάσεως για φορτηγά. Σε σύγκριση με τα τμήματα αγοράς μεταξύ 4 και 8% των κυριότερων ανταγωνιστών της NBIM το τμήμα αυτό της αγοράς, συνιστά, έστω και αν ληφθεί υπόψη κάποιος ανταγωνισμός που ασκούν τα αναγομωμένα ελαστικά, ικανή ένδειξη για την ύπαρξη υπερέχουσας ισχύος της NBIM σε σχέση με τους ανταγωνιστές της.».

Περαιτέρω, στην υπόθεση *Hoffmann-La Roche*,⁴⁹ τονίστηκε ότι αποτελεί ισχυρή ένδειξη κατοχής δεσπόζουσας θέσης η σχέση μεταξύ των μεριδίων αγοράς που κατέχει η οικεία επιχείρηση και αυτών που κατέχουν οι ανταγωνιστές της, ιδίως αυτοί που ακολουθούν άμεσα. Όσον αφορά την ομάδα των βιταμινών B3 όπου το μερίδιο αγοράς της Roche ήταν 41,2% σε ποσότητα και 51% σε αξία κρίθηκε ότι δεν μπορούσε να θεμελιωθεί η ύπαρξη δεσπόζουσας θέσης. Το γεγονός ότι το μερίδιο αγοράς του πλησιέστερου ανταγωνιστή ήταν περίπου 30%, σε συνδυασμό με το ότι η Επιτροπή δεν κατέδειξε ποιες θα ήταν οι συμπληρωματικές ενδείξεις που θα μπορούσαν να υποδηλώσουν τη δεσπόζουσα θέση της Roche οδηγούν στο συμπέρασμα ότι δεν αποδείχθηκε επαρκώς η κατοχή δεσπόζουσας θέσης της Roche σε αυτή την αγορά. Αντίθετα όσον αφορά την ομάδα των βιταμινών A, κρίθηκε ότι η Roche κατείχε μερίδιο αγοράς της τάξης του 47% τόσο σε ποσότητα όσο και σε αξία ενώ τα ποσοστά των άλλων παραγωγών ανήλθαν σε 27%, 18%, 7% και 1%. Το Δικαστήριο έκρινε ότι επειδή η εν λόγω αγορά παρουσιάζει χαρακτηριστικά στενής ολιγοπωλιακής αγοράς, στην οποία ο ανταγωνισμός είναι ήδη εξασθενημένος, το ποσοστό της Roche, ίσο με το άθροισμα των ποσοστών των δύο επόμενων ανταγωνιστών της, δείχνει ότι διαθέτει ιδιαίτερη ελευθερία δράσεως για να καθορίζει τη στάση της απέναντι στον ανταγωνισμό. Επομένως κρίθηκε ότι ορθά η Επιτροπή αναγνώρισε την ύπαρξη δεσπόζουσας θέσης.

Σχετική είναι και η υπόθεση *British Airways*,⁵⁰ όπου τα σταθερά μερίδια αγοράς μεταξύ 40-45% της εταιρίας British Airways θεωρήθηκε ότι αποτελούσαν άκρως σημαντική ένδειξη για τη θεμελίωση της δεσπόζουσας θέσης της, καθώς οι ανταγωνιστές της διέθεταν καθένας ποσοστά μεταξύ 2-7% της σχετικής αγοράς.

Στην προκειμένη περίπτωση, η Επιτροπή σημειώνει ότι η ΑΗΚ είναι η μόνη επιχείρηση που δραστηριοποιείται εντός της επικράτειας της Κυπριακής Δημοκρατίας στην αγορά ηλεκτρικής ενέργειας, καθώς και στις εμπειρευόμενες σε αυτή αγοράς παραγωγής και χονδρικής προμήθειας ηλεκτρισμού, και μεταφοράς, διανομής και λιανικής πώλησης

⁴⁹ Βλ. *supra* υποσ. 38, σ. 461.

⁵⁰ Βλ. Υπόθεση T-219/99, *British Airways plc κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*, [2003], Συλλογή της Νομολογίας II-05917, σκ. 210-211.

ηλεκτρισμού. Η ΑΗΚ ιδρύθηκε με βάση τον περί Ανάπτυξης Ηλεκτρισμού Νόμο, Κεφ. 171 και στη βάση του Ν.122(Ι)/2003 αποτελεί καθήκον της ΑΗΚ, μεταξύ άλλων, να παράγει, μεταφέρει, διανέμει και προμηθεύει ηλεκτρισμό. Επομένως αποτελεί τον ιδιοκτήτη του δικτύου ηλεκτρικής ενέργειας σε όλη την επικράτεια της Κυπριακής Δημοκρατίας, το οποίο διαχειρίζεται μέσω του Διαχειριστή Συστήματος. Παράλληλα, η ΑΗΚ δραστηριοποιείται στη συντήρηση του Οδικού Φωτισμού και με βάση τη Ρυθμιστική Απόφαση της ΡΑΕΚ για τον Λειτουργικό Διαχωρισμό των Δραστηριοτήτων της ΑΗΚ, η ΑΗΚ έχει προχωρήσει στη σύσταση της Διεύθυνσης Μη Ρυθμιζόμενων Δραστηριοτήτων, η οποία, μεταξύ άλλων, έχει την ευθύνη για τη συντήρηση του Οδικού Φωτισμού.

Ως εκ τούτου, δεδομένης της μονοπωλιακής θέσης της ΑΗΚ στην υπό αναφορά αγορά, δεν απαιτείται οποιαδήποτε περαιτέρω εξέταση, καθώς η ΑΗΚ κατέχει προφανώς δεσπόζουσα θέση. Ως εκ των ανωτέρω, η Επιτροπή συμπεραίνει ότι η ΑΗΚ εν προκειμένω και για σκοπούς εφαρμογής των διατάξεων του άρθρου 6(1) του Νόμου και του αντίστοιχου 102 της ΣΛΕΕ, κατέχει δεσπόζουσα θέση στη σχετική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας.

Όσον αφορά τη θέση της ΑΗΚ στη σχετική αγορά της προμήθειας, αντικατάστασης/εγκατάστασης και συντήρησης λαμπτήρων οδικού φωτισμού LED, η Επιτροπή επισημαίνει ότι σε αυτή διαφαίνεται η ΑΗΚ να δραστηριοποιείται μεταφέροντας ουσιαστικά εκεί την μονοπωλιακή ισχύ της από την κύρια αγορά δραστηριοποίησής της, ήτοι την αγορά ηλεκτρικής ενέργειας. Σημειώνεται ότι αναφορικά με την θυγατρική της ESCO ΑΗΚ, αυτή δεν δραστηριοποιείται αυτοτελώς στην αγορά της προμήθειας, αντικατάστασης/εγκατάστασης και συντήρησης λαμπτήρων οδικού φωτισμού LED, παρά μόνο προμηθεύει την ΑΗΚ με τους λαμπτήρες οδικού φωτισμού LED, χρησιμοποιώντας το προσωπικό και τους πόρους της μητρικής της εταιρείας και ακολουθώντας με αυτό τον τρόπο τον απαιτούμενο διαχωρισμό των δραστηριοτήτων της ΑΗΚ, ως αναλύθηκε πιο πάνω.

Στη βάση των πιο πάνω, η Επιτροπή προχωρεί να εξετάσει αν η ΑΗΚ προέβη σε καταχρηστική συμπεριφορά εκμεταλλεόμενη τη δεσπόζουσα της θέση.

4.1.2 Κατάχρηση Δεσπόζουσας Θέσης

Σύμφωνα με το Νόμο, καθώς και με την πάγια νομολογία του ΔΕΕ, η κατοχή δεσπόζουσας θέσης δεν είναι καθαυτή παράνομη. Κάτι τέτοιο θα ήταν παράδοξο αφού θα τιμωρούσε ουσιαστικά κάθε επιτυχημένη επιχείρηση. Μόνο η κατάχρηση της δεσπόζουσας αυτής θέσης στη σχετική αγορά μπορεί να οδηγήσει σε παράβαση του Νόμου. Οι καταγγελλόμενες ως καταχρηστικές πράξεις εξετάζονται πιο κάτω.

Σύμφωνα πάντα με την νομολογία του ΔΕΕ και τις αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η κατάχρηση συνδέεται με τη συμπεριφορά της δεσπόζουσας επιχείρησης που επιδρά στη δομή της αγοράς, αποδυναμώνοντας τον ήδη ασθενή ανταγωνισμό, με τη χρήση μεθόδων που δεν αρμόζουν σε καθεστώς υγιούς ανταγωνισμού.⁵¹ Σημειώνεται επίσης, το λεκτικό του ΔΕΕ, όπου οι επιχειρήσεις με δεσπόζουσα θέση στην αγορά ενός προϊόντος έχουν «**special responsibility**» (ιδιαίτερη ευθύνη), πράγμα που τις κάνει ακόμα πιο υπεύθυνες σε περίπτωση παραβίασης του Νόμου.⁵²

Στη δε υπόθεση *Tetra Pak International SA*,⁵³ η ιδιαίτερη ευθύνη επεκτείνεται ώστε το άρθρο 102 (πρώην 82) της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εφεξής η «ΣΛΕΕ»), το αντίστοιχο 6(1) του Νόμου, να εφαρμόζεται και να απαγορεύει κάθε συμπεριφορά επιχειρήσεως, η οποία κατέχει δεσπόζουσα θέση, ικανή να εμποδίσει τη διατήρηση ή την ανάπτυξη του ανταγωνισμού που υφίσταται ακόμη σε μια αγορά όπου, λόγω ακριβώς της παρουσίας αυτής της επιχείρησης, ο ανταγωνισμός είναι ήδη εξασθενημένος. Το Δικαστήριο ανέφερε τα εξής: «*Επομένως, για να καθοριστούν οι προϋποθέσεις αυτές, πρέπει να ερμηνευθεί το άρθρο 86 της Συνθήκης βάσει του αντικειμένου του και του σκοπού του, όπως διευκρινίστηκαν από το Δικαστήριο, το οποίο έκρινε, με την προπαρατεθείσα απόφαση του Michelin κατά Επιτροπής (σκέψη 57), ότι το άρθρο αυτό επιρρίπτει σε επιχείρηση που κατέχει δεσπόζουσα θέση, ανεξάρτητα από τους λόγους μιας τέτοιας θέσεως, την ιδιαίτερη ευθύνη να μη θίγει με τη συμπεριφορά της την άσκηση πραγματικού και ανόθευτου ανταγωνισμού στην κοινή αγορά, σύμφωνα με τον γενικό σκοπό του άρθρου 3, στοιχείο στ', της Συνθήκης όπως ίσχυε την εποχή εκείνη. Εμπίπτει έτσι στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 86 κάθε συμπεριφορά επιχείρησης που κατέχει δεσπόζουσα θέση ικανή να εμποδίσει τη διατήρηση ή την ανάπτυξη του ανταγωνισμού που υφίσταται ακόμη σε μια αγορά όπου, λόγω ακριβώς της παρουσίας αυτής της επιχείρησης, ο ανταγωνισμός είναι ήδη εξασθενημένος (βλ. την προπαρατεθείσα απόφαση Hoffmann-La Roche κατά Επιτροπής, σκέψη 91).*»

Στο σημείο αυτό και προτού η Επιτροπή προχωρήσει σε ανάλυση των ισχυρισμών περί παραβάσεων του άρθρου 6 του Νόμου, ως αναφέρονται στην καταγγελία, επισημαίνει ότι η νομολογία έχει καταδείξει ότι η κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης σε μια αγορά μπορεί να καταδικαστεί λόγω των αποτελεσμάτων που παράγει σε μια άλλη αγορά. Αναλυτικότερα, το ΔΕΕ στην υπόθεση *British Airways plc* ανέφερε τα εξής⁵⁴:

⁵¹ Βλ. σχετικά *supra* υποσ. 41, *Akzo Chemie κατά Επιτροπής*, παρ.60-61.

⁵² Υπόθεση C-322/81, *Michelin v. Commission*, [1983] ECR 3461, παρ.52, 59.

⁵³ Υπόθεση T-83/91, *Tetra Pak International SA v. Commission* [1994] ECR II-755, παρά. 114.

⁵⁴ *Supra* υποσ. 51, σκέψεις 127,130,132.

«127 Η καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσεως που γίνεται στην τομεακή αγορά όπου υπάρχει η δεσπόζουσα θέση αλλά της οποίας τα αποτελέσματα γίνονται αισθητά σε χωριστή αγορά όπου η ενδιαφερόμενη επιχείρηση δεν κατέχει δεσπόζουσα θέση μπορεί να εμπίπτει στο άρθρο 82 ΕΚ εφόσον αυτή η χωριστή αγορά είναι επαρκώς συναφής με την πρώτη (βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις του Δικαστηρίου της 6ης Μαρτίου 1974, 6/73 και 7/73, Istituto Chemioterapico Italiano και Commercial Solvents κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1974, σ. 113, σκέψη 22, και της 3ης Οκτωβρίου 1985, 311/84, CBEM, Συλλογή 1985, σ. 3261, σκέψη 26).

[...]

130 Οι υπηρεσίες που πωλούν έτσι στους επιβάτες οι αεροπορικές εταιρίες μέσω των ταξιδιωτικών πρακτόρων του Ηνωμένου Βασιλείου αποτελούνται από τις υπηρεσίες αερομεταφορών στις τακτικές πτήσεις τις οποίες οι εταιρίες διασφαλίζουν από και προς τα βρετανικά αεροδρόμια.

[...]

132 Επομένως, υπάρχει αδιαμφισβήτητη σχέση συναφείας μεταξύ, αφενός, των υπηρεσιών πρακτορείων αεροπορικών ταξιδιών που παρέχουν στις αεροπορικές εταιρίες οι πράκτορες του Ηνωμένου Βασιλείου και, αφετέρου, των υπηρεσιών αερομεταφορών που διασφαλίζουν οι εταιρίες αυτές στις βρετανικές αγορές αερομεταφορών που αποτελούνται από τις αεροπορικές γραμμές από και προς τα αεροδρόμια του Ηνωμένου Βασιλείου.» (η υπογράμμιση είναι της Επιτροπής)

Κατά τον ίδιο τρόπο, το ΔΕΕ στη υπόθεση *Aéroports de Paris* έκρινε ως ακολούθως:⁵⁵

«164 Το επιχείρημα αυτό στερείται παντός νομικού ερείσματος. Πράγματι, το Δικαστήριο υπενθύμισε σαφέστατα στην προπαρατεθείσα απόφασή του της 14ης Νοεμβρίου 1996, *Tetra Pak* κατά Επιτροπής (σκέψη 25), ότι οι προπαρατεθείσες αποφάσεις *Istituto chemioterapico italiano et Commercial Solvents* κατά Επιτροπής και *CBEM* παρέχουν παραδείγματα καταχρηστικών εκμεταλλεύσεων που παράγουν αποτελέσματα σε άλλες αγορές εκτός των αγορών στις οποίες υπάρχει δεσπόζουσα θέση. Δεν υφίσταται επιπλέον καμία αμφιβολία ότι η κατάχρηση δεσπόζουσας θέσεως σε μια αγορά μπορεί να καταδικαστεί λόγω των αποτελεσμάτων που παράγει σε μια άλλη αγορά. Μόνο στη διαφορετική περίπτωση όπου η κατάχρηση πραγματοποιείται σε αγορά άλλη από την αγορά στην οποία υπάρχει δεσπόζουσα θέση το άρθρο 86 της Συνθήκης είναι ανεφάρμοστο, εκτός αν συντρέχουν ειδικές περιστάσεις (βλ.

⁵⁵ *Supra* υποσ.32, T-128/98, σκέψεις 164-165.

προπαρατεθείσα απόφαση της 14ης Νοεμβρίου 1996, Tetra Pak κατά Επιτροπής, σκέψη 27).

Σημειώνεται ότι το άρθρο 6(1) του Νόμου μνημονεύει μια σειρά καταχρηστικών πρακτικών και όπως αναφέρεται στην υπόθεση *Continental Can*,⁵⁶ η λίστα των καταχρηστικών πρακτικών είναι απλώς ενδεικτική όχι όμως εξαντλητική:

4.1.3 Πιθανολογούμενες παραβάσεις του άρθρου 6(1) του Νόμου και 102 της ΣΛΕΕ:

Η Επιτροπή εξετάζει τις πιο κάτω πιθανολογούμενες παραβάσεις των προνοιών του άρθρου 6(1) του Νόμου και του αντίστοιχου άρθρου 102 της ΣΛΕΕ.

(α) Παράνομη διεπιδότηση των δραστηριοτήτων της στον τομέα της αλλαγής/εγκατάστασης και συντήρησης λαμπτήρων οδικού φωτισμού LED

Σύμφωνα με τα στοιχεία του διοικητικού φακέλου της υπόθεσης και συγκεκριμένα από τις υπό εξέταση επιστολές, η Επιτροπή εξέτασε κατά πόσο η ΑΗΚ χρησιμοποιεί τη θέση οικονομικής ισχύος και την δεσπόζουσα θέση, που κατέχει στην ευρύτερη αγορά ηλεκτρικής ενέργειας με σκοπό τον αποκλεισμό των ανταγωνιστών της στην αγορά της προμήθειας, αντικατάστασης/εγκατάστασης και συντήρησης λαμπτήρων οδικού φωτισμού LED. Η Επιτροπή εξέτασε κατά πόσο η ΑΗΚ ενδεχομένως να είχε τη δυνατότητα να χρεώνει/τιμολογεί διαφορετικά ποσά προς την ίδια είτε και προς τη θυγατρική της εταιρεία ESCO ΑΗΚ LTD, από αυτά που θα μπορούσαν να χρεώσουν τα μέλη του ΣΕΗΚ. Όπως χαρακτηριστικά ανέφερε ο ΣΕΗΚ στην επιστολή του ημερομηνίας 28/03/2019: «Ο αγώνας είναι άνισος. Τα ποσά που δε χρεώνει η ΑΗΚ και που θα λάβει αργότερα μέσω της εξοικονόμησης των Δήμων δεν είναι δικά της αλλά κεφάλαια που λαμβάνει από εμάς, τους πολίτες. Εάν αυτό δεν είναι ο ορισμός του αθέμιτου ανταγωνισμού τί είναι;».

Η Επιτροπή επισήμανε ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είχε αρχικά ορίσει τη διασταυρούμενη επιδότηση (cross-subsidization) στην Ανακοίνωση της σχετικά με την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού στον ταχυδρομικό τομέα και σχετικά με την εκτίμηση ορισμένων κρατικών μέτρων στον τομέα των ταχυδρομικών υπηρεσιών (98/C 39/02), στην οποία αναφέρθηκαν τα εξής:⁵⁷

⁵⁶ Υπόθεση 6/72, *Europemballage Corporation & Continental Can v. Commission*, [1973] ECR 215, παρά. 26.

⁵⁷ Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού στον ταχυδρομικό τομέα και σχετικά με την εκτίμηση ορισμένων κρατικών μέτρων στον τομέα των ταχυδρομικών υπηρεσιών. Επίσημη Εφημερίδα αριθ. C 039 της 06/02/1998 σ. 0002 – 0018.

«3.1 Η διασταυρούμενη επιδότηση σημαίνει ότι μια επιχείρηση επωμίζεται ή καταλογίζει το σύνολο ή μέρος του κόστους δραστηριοτήτων της σε μια γεωγραφική αγορά ή αγορά προϊόντος στις δραστηριότητές της σε άλλη γεωγραφική αγορά ή αγορά προϊόντος. Υπό ορισμένες συνθήκες, η διασταυρούμενη επιδότηση στον ταχυδρομικό τομέα, όπου σχεδόν όλοι οι φορείς παροχής αναπτύσσουν προστατευόμενες και μη προστατευόμενες δραστηριότητες, ενδέχεται να στρεβλώσει τον ανταγωνισμό, συγκεκριμένα διότι οι άλλοι ανταγωνιστές περιέρχονται σε μειονεκτική θέση με προσφορές οι οποίες καθίστανται δυνατές όχι λόγω αποτελεσματικότητας (συμπεριλαμβανομένων των οικονομιών κλίμακας) και απόδοσης αλλά λόγω των διασταυρούμενων επιδοτήσεων. Η πρόληψη της διασταυρούμενης επιδότησης που οδηγεί σε αθέμιτο ανταγωνισμό είναι πρωταρχικής σημασίας για την ανάπτυξη του ταχυδρομικού τομέα.»

Η Επιτροπή σημείωσε πως σύμφωνα με τη θεωρία,⁵⁸ πρακτικές διεπιδότησης (διασταυρούμενη επιδότηση/cross-subsidization) εμφανίζονται σε περιπτώσεις όπου μία επιχείρηση καλύπτει το κόστος των δραστηριοτήτων της σε μια αγορά από τη δραστηριότητά της σε άλλη αγορά. Σε αυτό το πλαίσιο, αν μία επιχείρηση που είναι δεσπόζουσα σε μια αγορά διεπιδοτεί τις δραστηριότητές της σε άλλη αγορά όπου δεν είναι δεσπόζουσα, τότε δεν ανταγωνίζεται στη βάση της αποτελεσματικότητας των δραστηριοτήτων της στη δεύτερη αγορά. Ως εκ τούτου, πρακτικές διεπιδότησης εξετάζονται στο πλαίσιο των απαγορευτικών διατάξεων του άρθρου 6(1) του Νόμου και του αντίστοιχου 102 της ΣΛΕΕ.

Η διεπιδότηση συνήθως δίνει τη δυνατότητα στη δεσπόζουσα επιχείρηση να επιβάλει χαμηλότερες τιμές απ' ό,τι θα επέβαλλε ελλείψει της διεπιδότησης. Επισημαίνεται ότι δεν απαιτείται να αποδειχθεί επιθετική τιμολόγηση (predatory pricing) για να στοιχειοθετηθεί παράβαση διεπιδότησης. Στοιχεία, τα οποία αποδεικνύουν ότι οι χαμηλότερες τιμές είναι αποτέλεσμα της διεπιδότησης, ήτοι αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της διεπιδότησης και των χαμηλότερων τιμών, είναι αρκετά για τη στοιχειοθέτηση της παράβασης. Ελλείψει τέτοιων στοιχείων θα πρέπει να αποδειχθεί επιθετική τιμολόγηση, ήτοι τιμές κάτω του μέσου μεταβλητού κόστους.⁵⁹

Η Επιτροπή σημείωσε ότι, σύμφωνα με την απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην υπόθεση *Deutsche Post AG*.⁶⁰

⁵⁸ Βλ. Faull, J. & Nikpay, A. (2007) *The EC Law of Competition*. 2nd edition. Oxford University Press., σελ. 392 – 394.

⁵⁹ *Ibid*, σελ. 392.

⁶⁰ Απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, *Deutsche Post AG* (COMP/35.141), [2001] E E αριθ. L 125 της 05/05/2001 σ. 0027 – 0044.

«(6) Από οικονομικής άποψης υπάρχει "διεπιδότηση" όταν, αφενός, τα έσοδα από την παροχή μιας υπηρεσίας δεν επαρκούν για την κάλυψη του ειδικού οριακού κόστους (*incremental costs*) και, αφετέρου, όταν παρέχεται μια υπηρεσία ή υπάρχει ένας άλλος τομέας δραστηριότητας τα έσοδα των οποίων υπερβαίνουν το "ανεξάρτητο" κόστος. Η υπερκάλυψη του ανεξάρτητου κόστους φανερώνει την πηγή της διεπιδότησης, η οποία έχει ως στόχο την κάλυψη του επιπρόσθετου κόστους. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, ο αποκλειστικός τομέας αποτελεί μια διαρκή πηγή χρηματοδότησης, επειδή τα ποσά που περιέλαβε στον πίνακα 1 η DPAG δείχνουν ότι στον αποκλειστικό τομέα πραγματοποίησε έσοδα τα οποία υπερκαλύπτουν συνολικά το ανεξάρτητο κόστος της.

(7) Κατά την έρευνα για να διαπιστωθεί εάν καλύπτεται το πρόσθετο κόστος των υπηρεσιών δεμάτων για το εμπόριο δι' αλληλογραφίας θα πρέπει να γίνει διαχωρισμός του κόστους που αφορά μόνον την παροχή αυτής της υπηρεσίας από το κοινό σταθερό κόστος το οποίο δεν αφορά μόνον αυτή την υπηρεσία.»

Η Επιτροπή επισήμανε ακόμα ότι, σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή,⁶¹ η διεπιδότηση μπορεί να λάβει διάφορες μορφές όπως, μεταφορά κεφαλαίου, παροχή εγκαταστάσεων, εξοπλισμού, ειδικού προσωπικού ή υπηρεσιών.

Η Επιτροπή σημείωσε σε σχέση με το ζήτημα της επιθετικής τιμολόγησης (*predatory pricing*) ότι, το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εφεξής το «ΔΕΕ») στην υπόθεση *AKZO* επισήμανε ότι η τιμολόγηση κάτω του μέσου μεταβλητού κόστους είναι καταχρηστική, εφόσον δεσπόζουσα επιχείρηση αποσκοπεί στην εκτόπιση των ανταγωνιστών της. Επισημαίνεται ότι το στοιχείο της πρόθεσης εκτοπισμού του ανταγωνιστή⁶² πρέπει να συντρέχει ακόμα και αν η δεσπόζουσα επιχείρηση πωλεί σε τιμές άνω του μέσου μεταβλητού, αλλά κάτω του μέσου συνολικού κόστους.⁶³ Το ΔΕΕ θεώρησε ότι η πρόθεση εκτοπισμού δύναται να συνάγεται από την έλλειψη αντικειμενικής αιτιολογίας για τη διαμόρφωση χαμηλών τιμών σε μακρύτερα χρονικά διαστήματα.⁶⁴ Η εν λόγω κρίση του ΔΕΕ στην υπόθεση *AKZO* και επίσης και στην

⁶¹ Guidelines on the application to EC Competition rules in the telecommunications sector, OJ C233/02 [1991], παρα. 104.

⁶² Όπως αποδείχθηκε π.χ. Υπόθεση T-83/91, *Tetra Pak International SA κατά Επιτροπής*, Συλλογή 1994, II-755, σκέψεις 151, 171 και Υπόθεση T-340/04, *France Telecom κατά Επιτροπής*, Συλλογή 2007, II-3359, σκέψεις 198-215.

⁶³ Υπόθεση C-62/86, *AKZO Chemie BV κατά Επιτροπής*, Συλλογή 1991, I-3359, σκέψεις 71-72.

⁶⁴ Βλ. Τζουγανάτος, Δ. Περιπτώσεις Καταχρηστικής Τιμολόγησης στο Κοινοτικό Δίκαιο του Ανταγωνισμού. Εισήγηση στην επιστημονική συζήτηση για το «Καταχρηστικό τίμημα στις εμπορικές συμβάσεις», Ένωση Αποφοίτων Γαλλικών Πανεπιστημίων και Σχολών σε συνεργασία με τον Β' Τομέα Ιδιωτικού Δικαίου της Νομικής Αθηνών. (Γαλλικό Ινστιτούτο, 23.11.2007). http://www.tzouganatoslaw.gr/images/records/periptwseis_kataxrhstikhs_timologhshs_sto_koinotiko_dik_ao_antagwnismou.pdf

υπόθεση *Tetra Pak II*,⁶⁵ επιβεβαιώθηκε και από το Γεν. ΔΕΕ στην απόφαση *France Telecom*.⁶⁶

Σύμφωνα με τη θεωρία, αναφορικά με το κατά πόσο η τιμολόγηση κάτω του μέσου μεταβλητού κόστους δικαιολογείται αντικειμενικά, η δεσπόμενη επιχείρηση θα είχε ενδεχομένως τη δυνατότητα να τιμολογεί κάτω του μέσου μεταβλητού κόστους σε περιπτώσεις πλεονάζουσας παραγωγής, όταν ασκεί προωθητική πολιτική νέων προϊόντων, όταν επιθυμεί να αποκτήσει εμπειρία σε ορισμένη αγορά καθώς και ή όταν τα προϊόντα έχουν απαξιωθεί λόγω τεχνολογικών εξελίξεων ή λόγω τέλους εποχής.⁶⁷

Η Επιτροπή έκρινε σκόπιμο να σημειώσει επίσης ότι παράβαση δύναται να στοιχειοθετηθεί και σε περίπτωση κατά την οποία οι τιμές της δεσπόμενης επιχείρησης είναι πάνω από το μέσο μεταβλητό κόστος, αλλά κάτω από το μέσο συνολικό κόστος, απαραίτητη όμως προϋπόθεση αποτελεί η απόδειξη ύπαρξης σχεδίου εκτοπισμού των ανταγωνιστών.⁶⁸

Η Επιτροπή προχώρησε με ανάλυση των εξελεγμένων οικονομικών καταστάσεων της ESCO ΑΗΚ για τα έτη 2018 και 2019 και συγκεκριμένα, στη σημείωση 8 των Οικονομικών Καταστάσεων για το έτος 2019 γίνεται αναφορά στην πιο πάνω συμφωνία ως εξής:

«Η Εταιρεία παρέχει στην ΑΗΚ προϊόντα (φωτιστικά οδικού φωτισμού) και υπηρεσίες, τόσο συμβουλευτικές όσο και προώθησης προϊόντων σε σχέση με την αναβάθμιση και συντήρηση του οδικού φωτισμού Τοπικών Αρχών και άλλων ενδιαφερομένων.

Η ΑΗΚ καταβάλλει στην Εταιρεία το ποσό της αξίας των φωτιστικών οδικού φωτισμού και των εξαρτημάτων τους στη βάση γραπτής σύμβασης.»

Εξ' όσων διαφαίνεται από την Κατάσταση Αποτελεσμάτων και λοιπών συνολικών εσόδων για τα έτη 2018 και 2019, το κόστος πωλήσεων της εταιρείας (σημείωση 5 των οικονομικών καταστάσεων) ανέρχεται σε €1.120.703 και €3.339.835 αντίστοιχα, το οποίο ισούται επ' ακριβώς με τα έσοδα που λαμβάνει από την ΑΗΚ για πώληση φωτιστικών οδικού φωτισμού (σημείωση 8 των οικονομικών καταστάσεων).

Η σημείωση 8 αναφέρει επίσης: *«Η ΑΗΚ έχει επίσης συμφωνήσει να παραχωρεί στην Εταιρεία ως αντάλλαγμα των υπηρεσιών αυτών το 50% των καθαρών εσόδων από τις*

⁶⁵ Βλ. *supra* υποσ. 34.

⁶⁶ Υπόθεση T-340/04, *France Telecom κατά Επιτροπής*, Συλλογή 2007, II-3359.

⁶⁷ Βλ. Τζουγανάτος, Δ. Περιπτώσεις Καταχρηστικής Τιμολόγησης στο Κοινοτικό Δίκαιο του Ανταγωνισμού, με περαιτέρω παραπομπή σε Whish, ό.π., 732-733, ν. Bael/Bellis, *Competition Law of the European Community*, 4η έκδ. 2005, 937.

⁶⁸ Βλ. Faull, J. & Nikray, A. (2014) *The EU Law of Competition*. 3rd edition. Oxford University Press., σελ. 399.

Συμφωνίες αναβάθμισης και συντήρησης οδικού φωτισμού που συνάπτει με Τοπικές Αρχές και άλλους ενδιαφερόμενους, αφού αφαιρεθούν όλα τα έξοδα όπως προνοείται στη γραπτή σύμβαση με την ΑΗΚ.»

Από τη σημείωση 8 διαφαίνεται επίσης ότι η εταιρεία λάμβανε ένα μικρότερο εισόδημα από την ΑΗΚ ύψους €1.900 και €240.788 για παροχή υπηρεσιών προς την ΑΗΚ για τα έτη 2018 και 2019 αντίστοιχα. Η εταιρεία σημειώνει ζημιολόγωνα αποτελέσματα για το έτος 2018 ύψους €153.680, ενώ για το έτος 2019 σημείωσε κέρδη ύψους €105.021.

Από τον Ισολογισμό της εταιρείας διαφαίνεται ότι η εταιρεία έχει **αρνητικά ίδια κεφάλαια** ύψους €268.503 και €163.482 για τα έτη 2018 και 2019 αντίστοιχα. γεγονός το οποίο καταλογίζεται όχι μόνο στη ζημιά που σημείωσε το 2018 αλλά και της οικονομικής ενίσχυσης που έλαβε από την ιθύνουσα εταιρεία ΑΗΚ και η οποία εμφανίζεται στον Ισολογισμό αλλά και στη σημείωση 12 των οικονομικών καταστάσεων του 2019 με τον ορισμό «*Οφειλόμενα προς Μητρική Εταιρεία*» και ανέρχεται σε €435.893 και €87.013 για τα έτη 2018 και 2019 αντίστοιχα. Το 2019, η εταιρεία αποπλήρωσε €348.880 (€435.893 – €87.013) του δανείου αυτού εν μέρει από την είσπραξη εσόδων παροχής υπηρεσιών ύψους €240.788 και από την είσπραξη εμπορικών και άλλων εισπρακτέων ύψους €123.520.

Καταρχάς, επισημαίνεται ότι όπως έχει ήδη αναλυθεί στο κεφάλαιο της έννοιας «επιχείρηση», η ΑΗΚ και η ESCO ΑΗΚ αποτελούν μία ενιαία οικονομική ενότητα και συνεπώς, μία επιχείρηση για τους σκοπούς του Νόμου. Έχοντας υπόψη αυτό το πλαίσιο, σημειώνεται ότι εξ' όσων διαπιστώνεται από τα πιο πάνω, η ESCO ΑΗΚ έλαβε μεν οικονομική ενίσχυση από την ΑΗΚ, αφού χωρίς την εν λόγω οικονομική ενίσχυση, η ESCO ΑΗΚ δεν θα ήταν σε θέση να ανταπεξέλθει των χρεών της και να επιβιώσει. Παρόλα αυτά, δεν έχει διαφανεί οποιαδήποτε παράνομη διεπίδότησή της στον τομέα της εγκατάστασης και αντικατάστασης οδικών λαμπτήρων, εφόσον η ESCO ΑΗΚ δεν δραστηριοποιείται στον εν λόγω τομέα. Αντιθέτως, η εν λόγω εταιρεία διαφαίνεται να δραστηριοποιείται σε συμβουλευτικές υπηρεσίες προς την ΑΗΚ και στην αγορά των οδικών λαμπτήρων που εγκαθιστά και/ή αντικαθιστά η ίδια η ΑΗΚ.

Εξ' άλλου, όπως ανέφεραν και οι ελεγκτές της εταιρείας, στις Οικονομικές Καταστάσεις για το έτος 2018 στη σημείωση 2(η) «*Συνεχιζόμενη δραστηριότητα*», η εταιρεία «*Στην αξιολόγηση της ικανότητας της Εταιρείας να συνεχίσει ως συνεχιζόμενη δραστηριότητα οι Σύμβουλοι έλαβαν υπόψη τις προθέσεις και την οικονομική κατάσταση της Εταιρείας. Παρόλο που η Εταιρεία έχει καθαρές υποχρεώσεις ύψους €268.503 31 Δεκεμβρίου 2018 (€114.823 2017) και υπέστη καθαρή ζημιά για το έτος που έληξε την ημερομηνία αυτή ύψους €153.680 (€124.823 2017), οι Σύμβουλοι έλαβαν υπόψη την οικονομική*

και άλλη βοήθεια που λαμβάνει η Εταιρεία από την ιθύνουσα εταιρεία της ώστε να μπορεί να συνεχίσει τις εργασίες της και να εκπληρώνει τις υποχρεώσεις της όταν προκύπτουν.»

Επίσης, πρέπει να σημειωθεί ότι από τις ετήσιες εξελεγμένες οικονομικές καταστάσεις της ΑΗΚ για το έτος 2019 διαφαίνεται ότι στο εισόδημά της (σημείωση 8) περιλαμβάνεται η ξεχωριστή κατηγορία «αντικατάσταση/συντήρηση οδικού φωτισμού», άρα προκύπτει σαφώς ότι παρέχει η ίδια την υπηρεσία αυτή σε τρίτους και όχι η θυγατρική της εταιρεία ESCO ΑΗΚ.

Επιπρόσθετα, η Επιτροπή σημείωσε ότι η ΑΗΚ, στις απαντήσεις της στο ερωτηματολόγιο της Υπηρεσίας ημερομηνίας 12/6/2020, ανέφερε ότι «σε ό,τι αφορά το θέμα του οδικού φωτισμού, η ΑΗΚ ουδέποτε, τόσο πριν όσο και μετά την έκδοση των αποφάσεων αυτών, έπαψε να συντηρεί, να επεκτείνει το δίκτυο του οδικού φωτισμού και γενικά να πραγματοποιεί οποιαδήποτε εργασία που σχετίζεται με αυτό». Πρόσθεσε ότι η ESCO ΑΗΚ δεν συμμετείχε σε κανένα διαγωνισμό αναφορικά με τα έργα αντικατάστασης οδικού φωτισμού με φωτιστικά LED και ότι μόνο η ΑΗΚ δραστηριοποιείται στον τομέα του οδικού φωτισμού και συνεργάζεται με την ESCO ΑΗΚ. Περαιτέρω, η ΑΗΚ, στη συνοδευτική επιστολή στις απαντήσεις της στο εν λόγω ερωτηματολόγιο της Υπηρεσίας, ανέφερε ότι «δεν χρεώνει/τιμολογεί την ESCO ΑΗΚ LTD, λόγω του ότι η εταιρεία αυτή δεν ασχολείται με τις πιο πάνω δραστηριότητες. Οι δραστηριότητες της ESCO ΑΗΚ LTD περιορίζονται σε συμβουλευτικού χαρακτήρα υπηρεσίες προς την ΑΗΚ και διέπονται από εσωτερική συμφωνία που τεκμηριώνει τη σχέση ΑΗΚ και ESCO ΑΗΚ LTD. Ως εκ τούτου, δεν υπάρχει η δυνατότητα διαφορετικής χρέωσης/τιμολόγησης της ΑΗΚ προς την ESCO ΑΗΚ LTD, από την τιμολόγηση που θα μπορούσε να προσφερθεί σε μέλη του ΣΕΗΚ, εάν ενδιαφερθούν να συνεργαστούν με την ΑΗΚ.»

Η Επιτροπή επισήμανε ότι η ΑΗΚ ιδρύθηκε με βάση τον περί Ανάπτυξης Ηλεκτρισμού Νόμο, Κεφ. 171. Τηρουμένων των διατάξεων του εν λόγω Νόμου και του Ν.122(Ι)/2003 αποτελεί καθήκον της ΑΗΚ, μεταξύ άλλων, να παράγει, μεταφέρει, διανέμει και προμηθεύει ηλεκτρισμό. Μετά την έκδοση της Ρυθμιστικής Απόφασης της ΡΑΕΚ 04/2014, η ΑΗΚ προχώρησε στη δημιουργία τεσσάρων Βασικών Ρυθμιζόμενων Δραστηριοτήτων και ακόμη μιας λειτουργικά χωριστής διεύθυνσης για τις Μη-Ρυθμιζόμενες Δραστηριότητες, η οποία περιλαμβάνει τη συντήρηση οδικού φωτισμού.

Το Υπουργείο Ενέργειας παραχώρησε άδεια στην ΑΗΚ για δραστηριοποίηση της ESCO ΑΗΚ, με επιστολή του ημερομηνίας 15/3/2016, στην οποία αναφέρει «σύμφωνα με τις πρόνοιες του άρθρου 12(3) του Περί Αναπτύξεως Ηλεκτρισμού Νόμου, Κεφ. 171,

παραχωρώ τη έγκριση μου στο αίτημά σας για εγκαθίδρυση εταιρείας Παροχέα Ενεργειακών Υπηρεσιών νοουμένου ότι θα τηρούνται όλες οι σχετικές πρόνοιες:

(α) Των Περί Ενεργειακής Απόδοσης Νόμων του 2009 μέχρι 2015 και ειδικότερα του άρθρου 5(4).

(β) Των Περί Ρύθμισης της Αγοράς Ηλεκτρισμού Νόμων του 2003 μέχρι 2015 και ειδικότερα των άρθρων 48 και 55.

(γ) Όλων των Κανονισμών και Διαταγμάτων που εκδίδονται δυνάμει των πιο πάνω Νόμων και ειδικότερα των περί της Ενεργειακής Απόδοσης κατά την Τελική Χρήση και τις Ενεργειακές Υπηρεσίες (Πάροχοι Ενεργειακών Υπηρεσιών) Κανονισμών του 2014 (Κ.Δ.Π. 210/2014).»

Περαιτέρω, η ΑΗΚ και η ESCO ΑΗΚ έχουν υπογράψει στις 2/1/2018 «Σύμβαση Παροχής Υπηρεσιών Οδικού Φωτισμού από την ESCO ΑΗΚ LTD στην Αρχή Ηλεκτρισμού Κύπρου», η οποία αφορά «στην πώληση και παράδοση όλων των φωτιστικών οδικού φωτισμού και/ή των φωτιστικών και των εξαρτημάτων τους που καλύπτονται από οκταετή εγγύηση, καθώς και στην παροχή υπηρεσιών για την ετοιμασία και προώθηση προτάσεων προς ενδιαφερόμενες Τοπικές Αρχές, την ετοιμασία των σχετικών προς τούτο Συμβάσεων Προμήθειας, αναβάθμισης και συντήρησης οδικού φωτισμού μεταξύ ΑΗΚ και Τοπικής Αρχής, τον έλεγχο και τη διαχείριση των παραγγελιών της συγκεκριμένης Σύμβασης, την επικαιροποίηση του τελικού κόστους μετά την ολοκλήρωση των εργασιών αντικατάστασης, από την ESCO ΑΗΚ LTD στην ΑΗΚ». Επίσης, η εν λόγω Σύμβαση στο προοίμιο αναφέρει ότι η ESCO ΑΗΚ «παρέχει στην ΑΗΚ υπηρεσίες, τόσο συμβουλευτικές όσο και προώθησης προϊόντων σε σχέση με την αναβάθμιση και συντήρηση του οδικού φωτισμού Τοπικών Αρχών και άλλων ενδιαφερομένων» και η ΑΗΚ «έχει συμφωνήσει να παραχωρεί στην ESCO ΑΗΚ LTD ως αντάλλαγμα των υπηρεσιών αυτών το 50% των καθαρών εσόδων από τις Συμφωνίες αναβάθμισης και συντήρησης οδικού φωτισμού που συνάπτει με Τοπικές Αρχές και άλλους ενδιαφερόμενους, αφού αφαιρεθούν όλα τα έξοδα όπως προνοείται στην παρούσα Σύμβαση». Επιπλέον, οι σημαντικοί όροι της εν λόγω Σύμβασης προνοούν τα εξής:

«3. ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ESCO ΑΗΚ LTD

3.1 Η ESCO ΑΗΚ LTD συμφωνεί να πωλεί και να παραδίδει στην ΑΗΚ φωτιστικά οδικού φωτισμού μαζί με τα εξαρτήματα τους....

3.2 Η ESCO ΑΗΚ LTD συμφωνεί ότι η τιμή πώλησης είναι η τιμή CFR στο λιμάνι της Λεμεσού ή Λάρνακας και δεν περιέχει οποιοδήποτε ποσοστό κέρδους επί της τιμής

κτήσης των φωτιστικών παρά μόνον όλες τις νόμιμες επιβαρύνσεις και κόστη που προκύπτουν μέχρι και την παράδοση των φωτιστικών στην πλησιέστερη αποθήκη της ΑΗΚ από την οποία θα εξυπηρετηθεί η συγκεκριμένη Τοπική Αρχή (κόστος επιθεωρήσεων, αμοιβές εκτελωνιστικών, εισαγωγικοί δασμοί/φόροι και μεταφορικά).

4. ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΑΗΚ

4.1 Η ΑΗΚ μέσω της Διεύθυνσης Μη Ρυθμιζόμενων Δραστηριοτήτων, ως αντάλλαγμα για την παροχή των πιο πάνω προϊόντων και υπηρεσιών, συμφωνεί και αναλαμβάνει:

4.2 να καταβάλλει στην ESCO ΑΗΚ LTD το ποσό της αξίας των φωτιστικών οδικού φωτισμού και των εξαρτημάτων τους, στην τιμή που αναλυτικά περιγράφεται στην παράγραφο 3.2 πιο πάνω.

4.3 να πληρώνει στην ESCO ΑΗΚ LTD ποσό αξίας του 50% των καθαρών εσόδων της ΑΗΚ από τις συμφωνίες που συνομολογεί με Τοπικές Αρχές και άλλους ενδιαφερόμενους για Αναβάθμιση και Συντήρηση Οδικού Φωτισμού, μετά την αφαίρεση όλων των εξόδων, περιλαμβανομένων των εξόδων συντήρησης, και άλλων εξόδων που έχουν περιληφθεί ως κόστη στις Συμφωνίες με τις Τοπικές Αρχές και δεν αναφέρονται ρητά στην παρούσα σύμβαση, των διοικητικών εξόδων και των εξόδων εγκατάστασης φωτιστικών.»

Επισημαίνεται, επίσης, ότι στις 12/9/2019, το Υπουργείο Εσωτερικών απέστειλε επιστολή προς το Γενικό Διευθυντή της ΑΗΚ με θέμα: «Πρόταση για αντικατάσταση 98,643 ενεργοβόρων φωτιστικών με φωτιστικά LED στις Κοινότητες της Κύπρου», η οποία αναφέρει ότι το Υπουργικό Συμβούλιο κατά τη συνεδρία του στις 4/9/2019, ενέκρινε Πρόταση του Υπουργού Εσωτερικών σε σχέση με το Πρόγραμμα αντικατάστασης των υφιστάμενων ενεργοβόρων φωτιστικών οδικού φωτισμού στις Κοινότητες, με φωτιστικά τύπου LED από ΑΗΚ. Επιπρόσθετα, το Υπουργείο ζήτησε από την ΑΗΚ να ετοιμάσει και να αποστείλει: «το συντομότερο δυνατό σχετικό κατάλογο με το σύνολο των Κοινοτήτων, στον οποίο να καταγράφονται, τόσο ο αριθμός των φωτιστικών που θα αντικατασταθούν (με βάση τις δικές σας εκτιμήσεις), όσο και το συνολικό κόστος ανά Κοινότητα, έτσι ώστε να γίνουν τα σχετικά εμβάσματα προς τις Κοινότητες, αμέσως μετά την υπογραφή των μεταξύ σας Συμβάσεων...».

Συγκεκριμένα, το Υπουργικό Συμβούλιο, με την Απόφασή του με Αριθμό 1513/2019 και ημερομηνία 4/9/2019, αποφάσισε:

«(α) Να εγκρίνει την ανάληψη από την Αρχή Ηλεκτρισμού Κύπρου «του έργου της αντικατάστασης των υφιστάμενων ενεργοβόρων φωτιστικών του οδικού φωτισμού των

Κοινοτήτων με φωτιστικά τύπου LED, με μεμονωμένες Συμβάσεις με την κάθε Κοινότητα ξεχωριστά».

(β) Να εγκρίνει το σενάριο αποπληρωμής του κόστους της αντικατάστασης των φωτιστικών, ως η εισήγηση στην παράγραφο 7 της Πρότασης.

.....»

Επιπλέον, η Επιτροπή, από την εν λόγω Πρόταση του Υπουργικού Συμβουλίου, σημειώνει τις ακόλουθες παραγράφους:

«2. Κατόπιν αλληπάλληλων συναντήσεων της Ένωσης Κοινοτήτων Κύπρου με τον Υπουργό Εσωτερικών για το θέμα της ανάγκης εξεύρεσης τρόπου, μεταξύ άλλων, μείωσης των συνεχώς αυξανόμενων ποσών που καλούνται οι Κοινότητες να καταβάλουν στην ΑΗΚ για την κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας για τον οδικό φωτισμό, αλλά και της συντήρησής του, υιοθετήθηκε η εισήγηση για ανάθεση από την Ένωση στο Ενεργειακό Γραφείο Κυπρίων Πολιτών της εκπόνησης σχετικής μελέτης.

3. Με την υπό αναφορά μελέτη που παραδόθηκε τον Ιούλιο του 2016, διαφάνηκε ότι οι τεχνολογικές εξελίξεις στον τομέα του οδικού φωτισμού επιτρέπουν τη μετάβαση σε νέα φωτιστικά σώματα τύπου LED υψηλής απόδοσης, καλύτερης ποιότητας φωτισμού και μεγαλύτερης διάρκειας ζωής.

.....

5. Εντός του 2019 και κατόπιν παράκλησης του Υπουργείου Εσωτερικών, η Διεύθυνση Μη Ρυθμιζόμενων Δραστηριοτήτων της ΑΗΚ, ετοίμασε τεχνοοικονομική πρόταση, στη βάση και των τεχνοοικονομικών δεδομένων της μελέτης του Ενεργειακού Γραφείου, το κυριότερο πόρισμα της οποίας κατέδειξε ότι το ενεργειακό όφελος/εξοικονόμηση που επιτυγχάνεται με την αντικατάσταση των ενεργοβόρων 100.000 περίπου φωτιστικών, με φωτιστικά τύπου LED είναι μέχρι και το 60% της υφιστάμενης κατανάλωσης. ....

.....

1. Το Υπουργείο Εσωτερικών αξιολόγησε τόσο τα περιβαλλοντικά οφέλη της πρότασης ..... και εισηγείται την υιοθέτηση του ακόλουθου σεναρίου:

ΕΠΙΛΕΓΟΜΕΝΟ ΣΕΝΑΡΙΟ ΑΠΟΠΛΗΡΩΜΗΣ : ΠΡΟΚΑΤΑΒΟΛΗ 50%, ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΣΕ 12 ΜΗΝΕΣ

.....».

Περαιτέρω, η Επιτροπή σημείωσε ότι η ΑΗΚ στις 9/3/2018⁶⁹ απέστειλε επιστολή στην Αρμόδια Αρχή Δημοσίων Συμβάσεων, Γενικό Λογιστήριο της Δημοκρατίας, με θέμα «Συντήρηση Οδικού Φωτισμού (ΟΦ) και Αντικατάσταση ενεργοβόρων φωτιστικών με φωτιστικά LED», στην οποία αναφέρεται στη συνάντησή τους που πραγματοποιήθηκε στην 1/2/2018. Η ΑΗΚ πρόσθεσε ότι «είναι αποδέκτης πολλών αιτήσεων και προσκλήσεων από τις Τοπικές Αρχές για να της αναθέσουν την αντικατάσταση των φωτιστικών του ΟΦ με LED. Ταυτόχρονα η Υπηρεσία σας εξ όσων γνωρίζουμε έγινε δέκτης αρκετών επιστολών τόσο από την Ένωση Δήμων και Ένωση Κοινοτήτων όσο και ξεχωριστά από τις Τοπικές Αρχές για να αποφανθεί κατά πόσο μπορούν οι Τοπικές Αρχές να αναθέσουν στην ΑΗΚ ή στην ESCO ΑΗΚ LTD την πιο πάνω εργασία.

Στην εν λόγω συνάντηση πραγματοποιήθηκε ένας εποικοδομητικός διάλογος όπου ανταλλάχθηκαν διάφορες σκέψεις/απόψεις/εισηγήσεις για το συγκεκριμένο θέμα.

Κατ' επέκταση η ΑΗΚ θεωρεί ότι:

1. Οι Τοπικές Αρχές μπορούν να αναθέτουν την αντικατάσταση και συντήρηση των φωτιστικών του Οδικού Φωτισμού με LED στην ΑΗΚ (Διεύθυνση Μη Ρυθμιζόμενων Δραστηριοτήτων) και να συνάπτουν απευθείας συμβάσεις αφού και τα δύο μέρη είναι Αναθέτουσες Αρχές, τηρουμένων πάντα των διατάξεων του σχετικού Νόμου.

Κατά τη συνάντηση επεξηγήθηκε η μεθοδολογία, ότι δηλαδή η αποπληρωμή του όλου Έργου θα γίνεται με προκαταβολή και το υπόλοιπο ποσό να θεωρείται δάνειο το οποίο θα εξοφλείται σε ισόποσες μηνιαίες δόσεις. Σε τέτοια περίπτωση η συμφωνία αυτή δεν θεωρείται σύμβαση ενεργειακής απόδοσης και συνεπώς δεν αντίκειται στο Νόμο «Των Περί Ενεργειακής Απόδοσης Νόμων του 2009 μέχρι 2015», καθώς επίσης και όλων των σχετικών Κανονισμών και Διαταγμάτων που εκδίδονται.

Οι Τοπικές Αρχές έχουν επίσης, τη δυνατότητα να προβαίνουν σε προκήρυξη διαγωνισμού για την αντικατάσταση και συντήρηση των φωτιστικών του Οδικού Φωτισμού με LED, με τη μέθοδο της χρηματοδότησης και της αποπληρωμής μέσω εγγυημένων ενεργειακών αποδόσεων του έργου (υπηρεσίες ενεργειακής απόδοσης που παρέχουν οι εταιρείες ESCO). Σε αυτήν την περίπτωση η ESCO ΑΗΚ μπορεί να λαμβάνει μέρος στη διαγωνιστική διαδικασία και να ανταγωνίζεται τις άλλες εταιρείες παροχής ενεργειακών υπηρεσιών.

2. Η Διεύθυνση Μη Ρυθμιζόμενων Δραστηριοτήτων μπορεί να αγοράζει τα φωτιστικά LED από την ESCO ΑΗΚ, εφόσον η ESCO ΑΗΚ τα έχει προμηθευτεί μετά

⁶⁹ Επιστολή της ΑΗΚ προς το Γενικό Λογιστήριο (Παράρτημα Τόμ.2, ερ.100).

από διαγωνιστική διαδικασία, εφαρμόζοντας το Νόμο 140(Ι)/2016 με τίτλο «Ο περί της Ρύθμισης των Διαδικασιών Σύναψης Συμβάσεων Φορέων που Δραστηριοποιούνται στους Τομείς του Ύδατος, της Ενέργειας, των Μεταφορών και των Ταχυδρομικών Υπηρεσιών και για Συναφή Θέματα Νόμος του 2016» και διαδικασίες αγορών που εφαρμόζει η ΑΗΚ ως Οργανισμός Δημοσίου Δικαίου.».

Συμπέρασμα

Ως εκ των ανωτέρω, καθίσταται σαφές ότι μόνο η ΑΗΚ δραστηριοποιείται με την αντικατάσταση/εγκατάσταση και συντήρηση λαμπτήρων οδικού φωτισμού LED και όχι η θυγατρική της ESCO ΑΗΚ. Ως εκ τούτου, δεν είναι δυνατόν να διαπιστωθεί οποιασδήποτε μορφής παράνομη διεπίδότηση της ΑΗΚ προς τη θυγατρική της, εφόσον αφενός η ESCO ΑΗΚ δεν δραστηριοποιείται στην υπό εξέταση αγορά και αφετέρου η ΑΗΚ και η ESCO ΑΗΚ αποτελούν μία ενιαία οικονομική ενότητα και άρα μία «επιχείρηση» για τους σκοπούς του Νόμου.

Συνεπώς, η Επιτροπή ομόφωνα αποφάσισε ότι δεν δύναται να στοιχειοθετηθεί παράβαση του άρθρου 6(1)(α) του Νόμου και άρα δεν πρέπει να αναληφθεί περαιτέρω δράση σε σχέση με το άρθρο 102 στοιχ. α' της ΣΛΕΕ.

(β) Περιορισμός της διάθεσης/παραγωγής στον τομέα της αλλαγής/εγκατάστασης λαμπτήρων οδικού φωτισμού LED – Άρθρο 6(1)(β) του Νόμου και 102 της ΣΛΕΕ

Η Επιτροπή, κατά τη συνεδρία της ημερομηνίας 13/3/2020, είχε κρίνει επίσης σκόπιμο βάσει των ενώπιόν της στοιχείων και πληροφοριών, όπως διερευνηθεί κατά πόσον οι συμβάσεις απευθείας ανάθεσης έργων αλλαγής, εγκατάστασης και/ή συντήρησης λαμπτήρων οδικού φωτισμού LED σε διάφορους κυρίως Δήμους αποτελούν προϊόν της οικονομικής ισχύος, αλλά και της φήμης του σήματος της ΑΗΚ και κατ' επέκταση, κατά πόσον αποτελεί κατάχρηση της δεσπόζουσας θέσης της κατά παράβαση του άρθρου 6(1)(β) του Νόμου ως αποτέλεσμα του περιορισμού της διάθεσης/παραγωγής στον τομέα της αλλαγής/εγκατάστασης λαμπτήρων οδικού φωτισμού LED.

Αναφορικά με την πιθανολογούμενη παράβαση του άρθρου 6(1)(β) του Νόμου από μέρους των υπό έρευνα εταιρειών, η Επιτροπή σημείωσε τη σχετική νομολογία, η οποία θεωρεί ότι υπάρχει περιορισμός της διάθεσης ή άρνηση συναλλαγής εν γένει, είτε αυτή είναι άρνηση πώλησης προϊόντος ή υπηρεσίας ή άρνηση σύναψης σύμβασης

κτλ. και η οποία προβάλλεται από τη δεσπόζουσα επιχείρηση και δεν δικαιολογείται αντικειμενικά.⁷⁰

Σύμφωνα με το γράμμα του νόμου, καθώς και την πάγια νομολογία του ΔΕΕ, ο λόγος για τον οποίο απαγορεύεται η συγκεκριμένη πρακτική κατά το άρθρο 102 της ΣΛΕΕ, αντίστοιχο του άρθρου 6(1) του Νόμου, είναι ότι θα μπορούσε να οδηγήσει σε εξαφάνιση κάθε ανταγωνισμού εκ μέρους της επιχείρησης εναντίον της οποίας προβάλλεται.⁷¹ Θα πρέπει να αποδεικνύεται ότι, η δεσπόζουσα επιχείρηση δεν ήταν σε θέση να επιλέξει άλλο μέτρο, λιγότερο επώδυνο από την άρνηση πώλησης, για την προάσπιση των εμπορικών της συμφερόντων.

Στην Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής «Κατευθύνσεις σχετικά με τις προτεραιότητες της Επιτροπής κατά τον έλεγχο της εφαρμογής του άρθρου 82 της συνθήκης ΕΚ σε καταχρηστικές συμπεριφορές αποκλεισμού που υιοθετούν δεσπόζουσες επιχειρήσεις»,⁷² καταγράφεται ως στόχος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής «[...] όσον αφορά τον έλεγχο της εφαρμογής σε σχέση με συμπεριφορά αποκλεισμού είναι να διασφαλίσει ότι οι επιχειρήσεις που κατέχουν δεσπόζουσα θέση δεν προκαλούν στρέβλωση του αποτελεσματικού ανταγωνισμού αποκλείοντας τους ανταγωνιστές τους κατά αντι-ανταγωνιστικό τρόπο, γεγονός που έχει αρνητικό αντίκτυπο στην ευημερία του καταναλωτή, είτε με τη μορφή υψηλότερου επιπέδου τιμών σε σχέση με εκείνο που θα επικρατούσε διαφορετικά ή με κάποια άλλη μορφή, όπως είναι η κατώτερη ποιότητα και ο περιορισμός των επιλογών του καταναλωτή.»⁷³

Επίσης, στην εν λόγω Ανακοίνωση, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή καταγράφει ότι: «Κατά την εφαρμογή του άρθρου 82 σε συμπεριφορές αποκλεισμού από επιχειρήσεις που κατέχουν δεσπόζουσα θέση, η Επιτροπή θα επικεντρώνεται στις μορφές των συμπεριφορών που είναι περισσότερο επιζήμιες για τους καταναλωτές. Οι καταναλωτές επωφελούνται από τον ανταγωνισμό μέσω των χαμηλότερων τιμών, της καλύτερης ποιότητας και της μεγαλύτερης επιλογής νέων ή βελτιωμένων προϊόντων ή υπηρεσιών. Συνεπώς, η Επιτροπή, ελέγχει την εφαρμογή της νομοθεσίας έτσι ώστε να διασφαλίσει ότι οι αγορές λειτουργούν ορθά και οι καταναλωτές επωφελούνται από την

⁷⁰ Βλ. Υπόθεση 6 και 7/73, *Istituto Chemioterapico Italiano S.p.A. και Commercial Solvents Corporation κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*, [1974] ECR 223.

⁷¹ Υπόθεση 311/84, *SA Centre belge d'études de marché - télémarketing (CBEM) κατά SA Compagnie luxembourgeoise de télédiffusion (CLT) και SA Information publicité Benelux (IPB)*, [1985] ECR 3261.

⁷² ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΠΡΟΕΡΧΟΜΕΝΕΣ ΑΠΟ ΤΑ ΟΡΓΑΝΑ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ, ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ, Ανακοίνωση της Επιτροπής — Κατευθύνσεις σχετικά με τις προτεραιότητες της Επιτροπής κατά τον έλεγχο της εφαρμογής του άρθρου 82 της συνθήκης ΕΚ σε καταχρηστικές συμπεριφορές αποκλεισμού που υιοθετούν δεσπόζουσες επιχειρήσεις (2009/C 45/02).

⁷³ *Ibid*, παρά. 19.

αποτελεσματικότητα και την παραγωγικότητα που προκύπτουν χάρη στον ουσιαστικό ανταγωνισμό μεταξύ των επιχειρήσεων.»

Στη συνέχεια, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναφέρει ότι θα παρεμβαίνει βάσει του άρθρου 82 (νυν 102 της ΣΛΕΕ) όταν, βάσει αδιάσειστων και πειστικών στοιχείων, η εικαζόμενη καταχρηστική συμπεριφορά είναι πιθανό να οδηγήσει σε αντιανταγωνιστικό αποκλεισμό. Και επεξηγεί τον όρο «*αντι-ανταγωνιστικός αποκλεισμός*» καταγράφοντας ότι χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια κατάσταση στην οποία η αποτελεσματική πρόσβαση των πραγματικών ή δυνητικών ανταγωνιστών σε προμήθειες ή αγορές εμποδίζεται ή ματαιώνεται λόγω της συμπεριφοράς της δεσπόζουσας επιχείρησης, με την οποία η επιχείρηση είναι πιθανό να είναι σε θέση να αυξήσει επικερδώς τις τιμές εις βάρος των καταναλωτών. Ο προσδιορισμός της πιθανής ζημίας του καταναλωτή θα στηρίζεται σε ποιοτικά και, όταν αυτό είναι δυνατό και πρόσφορο, σε ποσοτικά αποδεικτικά στοιχεία. Η Επιτροπή θα εξετάζει αυτόν τον αντι-ανταγωνιστικό αποκλεισμό είτε στο ενδιάμεσο επίπεδο είτε στο επίπεδο των τελικών καταναλωτών ή και στα δύο επίπεδα.⁷⁴

Στο πλαίσιο αυτής της εκτίμησης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θεωρεί εν γένει ότι είναι σκόπιμο να λαμβάνονται υπόψη οι ακόλουθοι παράγοντες:⁷⁵ i. η θέση της επιχείρησης που κατέχει δεσπόζουσα θέση, ii. οι συνθήκες που επικρατούν στη σχετική αγορά, iii. η θέση των ανταγωνιστών της επιχείρησης που κατέχει δεσπόζουσα θέση, iv. η θέση των πελατών ή των προμηθευτών εισροών, v. βαθμός της εικαζόμενης καταχρηστικής συμπεριφοράς, vi. πιθανά αποδεικτικά στοιχεία πραγματικού αποκλεισμού, vii. άμεσα αποδεικτικά στοιχεία στρατηγικής αποκλεισμού.

Σύμφωνα με τις απαντήσεις της ΑΗΚ στο ερωτηματολόγιο της Υπηρεσίας: «[...]Όσον αφορά στον αποκλεισμό ανταγωνιστών στον τομέα της αλλαγής, εγκατάστασης και/ή συντήρησης φωτιστικών οδικού φωτισμού, η ΑΗΚ δεν χρεώνει/τιμολογεί την ESCO ΑΗΚ, λόγω του ότι η εταιρεία αυτή δεν ασχολείται με τις πιο πάνω δραστηριότητες. Οι δραστηριότητες της ESCO ΑΗΚ περιορίζονται σε συμβουλευτικού χαρακτήρα υπηρεσίες προς την ΑΗΚ και διέπονται από εσωτερική συμφωνία που τεκμηριώνει τη σχέση ΑΗΚ και ESCO ΑΗΚ. Ως εκ τούτου, δεν υπάρχει η δυνατότητα διαφορετικής χρέωσης/τιμολόγησης της ΑΗΚ προς την ESCO ΑΗΚ, από την τιμολόγηση που θα μπορούσε να προσφερθεί σε μέλη του ΣΕΗΚ, εάν ενδιαφερθούν να συνεργαστούν με την ΑΗΚ.[...]

⁷⁴ Ibid.

⁷⁵ Ibid, παρά. 20.

Επίσης, η ΑΗΚ σημείωσε ότι: «[...]Σε σχέση με τη δεύτερη παράγραφο του άρθρου 6(1) του Νόμου, όλες οι ενέργειες της ΑΗΚ προάγουν τη διάθεση της τεχνολογικής ανάπτυξης προς όφελος των καταναλωτών και παράλληλα προσφέρουν εξοικονομήσεις ενέργειας, οι οποίες είναι επίσης ωφέλιμες για τους καταναλωτές. Περαιτέρω, οι συμβάσεις απευθείας ανάθεσης έργων που αφορούν την αλλαγή, εγκατάσταση και/ή συντήρηση φωτιστικών οδικού φωτισμού, δεν αποτελούν προϊόν οικονομικής ισχύος, εφόσον έχουν γίνει μετά από διαβούλευση με την Αρμόδια Αρχή Δημοσίων Συμβάσεων, σύμφωνα με το άρθρο 30(4) του περί της Ρύθμισης των Διαδικασιών Σύναψης Συμβάσεων Φορέων που δραστηριοποιούνται στους Τομείς του Ύδατος, της Ενέργειας, των Μεταφορών και των Ταχυδρομικών Υπηρεσιών και για Συναφή Θέματα Νόμου του 2016 (Ν.140(Ι)/2016).[...].».

Η Επιτροπή σημειώνει ότι στην υπό εξέταση υπόθεση δεν τίθεται ζήτημα άρνησης συναλλαγής της ΑΗΚ με τους ανταγωνιστές της στη σχετική αγορά ήτοι τους λοιπούς δραστηριοποιούμενους στην εγκατάσταση και αντικατάσταση οδικών λαμπτήρων. Ούτε διαφαίνεται οποιοσδήποτε περιορισμός της παραγωγής και/ή της διάθεσης στην αγορά συνεπεία των απευθείας αναθέσεων των έργων στην ΑΗΚ, καθώς όπως φαίνεται από τα στοιχεία του διοικητικού φακέλου, οι απευθείας αναθέσεις εδράζονται στον περί της Ρύθμισης των Διαδικασιών Σύναψης Συμβάσεων Φορέων που δραστηριοποιούνται στους Τομείς του Ύδατος, της Ενέργειας, των Μεταφορών και των Ταχυδρομικών Υπηρεσιών και για Συναφή Θέματα (Ν.140(Ι)/2016) και συγκεκριμένα, στο άρθρο 30(4) και γίνονται κατόπιν διαβουλεύσεων με την Αρχή Δημοσίων Συμβάσεων.

Συμπέρασμα

Ως εκ των ανωτέρω, καθίσταται σαφές ότι η δραστηριότητα της ΑΗΚ στη σχετική αγορά της προμήθειας, αντικατάστασης/εγκατάστασης και συντήρησης λαμπτήρων οδικού φωτισμού LED, με απευθείας ανάθεση δεν περιορίζει τη διάθεση και/ή την παραγωγή στη σχετική αγορά κατά παράβαση του άρθρου 6(1)(β) του Νόμου και 102 στοιχ. β' της ΣΛΕΕ, καθώς οι απευθείας αναθέσεις των έργων σε αυτή έχουν νομική βάση.

Συνεπώς, η Επιτροπή ομόφωνα αποφάσισε ότι δεν δύναται να στοιχειοθετηθεί παράβαση του άρθρου 6(1)(β) του Νόμου και άρα δεν πρέπει να αναληφθεί περαιτέρω δράση σε σχέση με το άρθρο 102 στοιχ. β' της ΣΛΕΕ.

(γ) Επιβολή αθέμιτων όρων και/ή πρακτικών κατά παράβαση του άρθρου 6(1)(α) του Νόμου και 102 της ΣΛΕΕ

Η Επιτροπή είχε επίσης αποφασίσει ότι πρέπει να διερευνηθεί κατά πόσον η ΑΗΚ ενεργεί ενδεχομένως καταχρώμενη τη δεσπόζουσα θέση της, καθώς, όπως διαφαίνεται, σύναπτε συμβάσεις εγκατάστασης λαμπτήρων LED πριν λάβει σχετική άδεια από το ΗΜΥ. Περαιτέρω, σημειώθηκε ότι, αφού η ΑΗΚ και/ή η ESCO Α.Η.Κ. απέκτησαν την εν λόγω άδεια, σύναπταν συμβάσεις συντήρησης για την οποία δεν κατείχαν σχετική άδεια. Όπως αναφέρει ο ΣΕΗΚ, το ΗΜΥ αναφέρεται σε έλεγχο κάθε αντικατάστασης και έκδοση Πιστοποιητικού Καταλληλότητας και άρα δεν είναι δυνατόν κανείς να είναι εγκαταστάτης και επιθεωρητής εργασίας του. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή αποφάσισε όπως διερευνηθεί κατά πόσον οι ενέργειες της ΑΗΚ αποτελούν επιβολή αθέμιτων όρων και/ή πρακτικών κατά παράβαση του άρθρου 6(1)(α) του Νόμου.

Η Επιτροπή σημείωσε ότι το άρθρο 6(1)(α) του Νόμου και η αντίστοιχη διάταξη του άρθρου 102 της ΣΛΕΕ, απαγορεύει «τον άμεσο ή έμμεσο καθορισμό αθέμιτων τιμών αγοράς ή πώλησης ή άλλων μη θεμιτών υπό τις περιστάσεις όρων συναλλαγής». Συνεπώς, η εν λόγω διάταξη καλύπτει ρητά περιπτώσεις αθέμιτων όρων συναλλαγής.

Σύμφωνα με τη σχετική νομολογία, για να θεωρηθεί κάποιος όρος συναλλαγής ως δίκαιος ή/και θεμιτός θα πρέπει να είναι καταρχήν σύμφωνος με την αρχή της αναλογικότητας. Βεβαίως, η ύπαρξη δεσπόζουσας θέσης δεν μπορεί να στερήσει από μια επιχείρηση, που κατέχει τέτοια θέση, το δικαίωμα της να προστατεύσει τα εμπορικά της συμφέροντα και θα πρέπει να της δίνεται ευλόγως η ευχέρεια να λαμβάνει τα μέτρα εκείνα που αυτή κρίνει πρόσφορα για την προστασία των εν λόγω συμφερόντων της, πλην όμως δεν μπορεί να επιτραπεί μια τέτοια συμπεριφορά, όταν στόχος είναι ακριβώς η ενίσχυση και η εκμετάλλευση της δεσπόζουσας θέσης.⁷⁶ Σε κάθε περίπτωση, η πρόβλεψη όρων ή περιορισμών, θα πρέπει να είναι πρόσφοροι και αναγκαίοι για την εξυπηρέτηση κάποιου σκοπού και σε καμία περίπτωση δεν δύνανται να υπερβαίνουν το αναγκαίο μέτρο για την εξυπηρέτηση του εν λόγω σκοπού.

Η Επιτροπή σημείωσε ότι στην υπόθεση *BRT/SABAM II*,⁷⁷ το Δικαστήριο εφάρμοσε την αρχή της αναλογικότητας, αναζητώντας την ύπαρξη ισορροπίας μεταξύ των όρων συναλλαγής και του προβαλλόμενου σκοπού, για να κρίνει το δίκαιο ή μη των όρων αυτών. Το Δικαστήριο επεσήμανε ακόμα ότι ο υπερβολικός/καταχρηστικός χαρακτήρας τέτοιων όρων πρέπει να εκτιμάται, λαμβάνοντας υπόψη και το παραγόμενο από αυτούς αποτέλεσμα.

⁷⁶ Βλ. υπόθεση *United Brands* κατά Επιτροπής Υπόθεση 27/76 σκ. 189-191

⁷⁷ 127/73 *BRT/SABAM II* [1974] E.C.R 313, σημ. 8, 11, 13-15

Επίσης, στην απόφαση *Tetra Pak II*,⁷⁸ η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε ότι η ομώνυμη εταιρεία, παραβίασε μεταξύ άλλων, το άρθρο 102(α), αφού προέβη σε καταχρηστική εκμετάλλευση της δεσπόζουσας θέσης της, συναλλασσόμενη με τους πελάτες της με αδικαιολόγητα επαχθείς όρους. Κάποιοι όροι κρίθηκαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ως καταχρηστικοί από μόνοι τους, ενώ άλλοι όροι – που ενδεχόμενα σε άλλη περίπτωση να μην κρίνονταν αθέμιτοι, αφού από μόνοι τους δεν ήταν καταχρηστικοί-, στην δεδομένη υπόθεση κρίθηκαν ότι υπό τις συγκεκριμένες περιστάσεις ήταν καταχρηστικοί.

Η Επιτροπή σημείωσε ότι, σύμφωνα με την επιστολή του ΣΕΗΚ προς την Υπουργό Μεταφορών, Επικοινωνιών και Έργων, η ΑΗΚ προσφοροδοτεί και κερδίζει έργα, τα οποία αφορούν σε ηλεκτρικές εγκαταστάσεις στον ιδιωτικό τομέα χωρίς να έχει την άδεια που εκδίδει το ΗΜΥ, την οποία όμως στην πορεία, κατόπιν απόρριψής της από δουλειές, αποτάθηκε στο ΗΜΥ για την έκδοσή της. Στην εν λόγω επιστολή τίθεται το ερώτημα, «[...] πώς μπορεί ένας Ημικρατικός Οργανισμός, του οποίου οι υπάλληλοι πληρώνονται από τους φορολογούμενους πολίτες να εργάζεται και να ανταγωνίζεται τον ιδιωτικό τομέα; Οι εγγυητικές που ζητούνται για κατάθεση σε δουλειές τέτοιου μεγέθους είναι τεράστιες. Για την ΑΗΚ είναι χρήματα του φορολογούμενου πολίτη (εγγυημένο ταμείο) ενώ για τον ιδιώτη είναι χρήματα της εταιρείας. Από την άλλη, η ΑΗΚ χρησιμοποιεί μηχανήματα, αναβατόρια και όργανα μετρήσεων χιλιάδων ευρώ, τα οποία διαθέτει σε μεγάλους αριθμούς και μπορεί να χρησιμοποιεί ανά πάσα στιγμή, ενώ ο ιδιώτης λόγω κόστους αδυνατεί να κατέχει.».

Σύμφωνα με τις απαντήσεις της ΑΗΚ στο ερωτηματολόγιο της Υπηρεσίας «[...] Περαιτέρω, όπως έχει αναφερθεί πιο πάνω, η ΑΗΚ δεν επιβάλλει αθέμιτους όρους και/ή πρακτικές σε σχέση με τον έλεγχο κάθε εγκατάστασης/αντικατάστασης, διότι στην πράξη δεν γίνεται έλεγχος εγκατάστασης/αντικατάστασης φωτιστικών σύμφωνα με τους περί Ηλεκτρισμού Κανονισμούς. Ο έλεγχος ηλεκτρολογικής εγκατάστασης γίνεται μόνο σε ιδιωτικά δίκτυα μετά από αίτηση του πελάτη και δεν έχει σχέση με την προσφορά υπηρεσιών αλλαγής, εγκατάστασης και συντήρησης οδικού φωτισμού.».

Περαιτέρω, η ESCO ΑΗΚ ανέφερε στις απαντήσεις της, σε ερωτηματολόγιο της Υπηρεσίας, ότι δεν έχει προβεί σε σύναψη συμβάσεων και εκτέλεση εργασιών πριν λάβει την απαραίτητη άδεια από ΗΜΥ. Η ΑΗΚ, σύμφωνα με το άρθρο 12 του περί Ανάπτυξης Ηλεκτρισμού Νόμου, Κεφ. 171, όπως αναφέρεται πιο πάνω, δεν χρειάζεται Άδεια Ενάσκησης της Επιχείρησης, η οποία εκδίδεται από το ΗΜΥ. Προς ενίσχυση της θέσης της ΑΗΚ, παρατίθεται σχετική Νομολογία (Απόφαση της Αναθεωρητικής Αρχής

⁷⁸ Tetra Pak II [1992] OJ L72/1, [1992] 4 CMLR.

Προσφορών ημερομηνίας 26.7.2019, Προσφυγή 1/2019. Απόφαση του Διοικητικού Δικαστηρίου στην Προσφυγή με αρ. 1252/2019 ημερομηνίας 25.11.2019.

Συνεπώς, από τα παραπάνω καθίσταται σαφές ότι ούτε η ΑΗΚ ούτε η θυγατρική της ESCO ΑΗΚ σύναπταν συμβάσεις εγκατάστασης λαμπτήρων LED πριν λάβουν σχετική άδεια από το ΗΜΥ, καθώς δεν γίνεται έλεγχος εγκατάστασης/αντικατάστασης φωτιστικών σύμφωνα με τους περί Ηλεκτρισμού Κανονισμούς. Ο έλεγχος ηλεκτρολογικής εγκατάστασης γίνεται μόνο σε ιδιωτικά δίκτυα μετά από αίτηση του πελάτη και δεν έχει σχέση με την προσφορά υπηρεσιών αλλαγής, εγκατάστασης και συντήρησης οδικού φωτισμού.

Συμπέρασμα

Ως εκ των ανωτέρω, η Επιτροπή σημείωσε ότι από τα στοιχεία του διοικητικού φακέλου της υπόθεσης δεν προκύπτει ότι η ΑΗΚ προέβαινε στις δραστηριότητες της εγκατάστασης και αντικατάστασης λαμπτήρων οδικού φωτισμού εκδίδοντας η ίδια Πιστοποιητικό Καταλληλότητας ούτε ότι σύναπτε συμβάσεις εγκατάστασης λαμπτήρων LED πριν λάβει σχετική άδεια από το ΗΜΥ. Από τα πιο πάνω συμπεραίνεται ότι δεν είναι δυνατόν να στοιχειοθετηθεί ότι οι εξεταζόμενες ενέργειες της ΑΗΚ αποτελούν επιβολή αθέμιτων όρων και/ή πρακτικών.

Συνεπώς, η Επιτροπή ομόφωνα αποφάσισε ότι δεν δύναται να στοιχειοθετηθεί παράβαση του άρθρου 6(1)(α) του Νόμου και άρα δεν πρέπει να αναληφθεί περαιτέρω δράση σε σχέση με το άρθρο 102 στοιχ. α' της ΣΛΕΕ.

(δ) Μη εφαρμογή όμοιων όρων για ισοδύναμες συναλλαγές και τεχνητά εμπόδια στους ανταγωνιστές της ΑΗΚ στη σχετική αγορά – Άρθρα 6(1)(γ) και (δ) του Νόμου και 102 της ΣΛΕΕ

Η Επιτροπή, κατά τη συνεδρία της ημερομηνίας 13/3/2020, είχε θεωρήσει επίσης πως πρέπει να διερευνηθεί, βάσει των ενωπίον της στοιχείων, κατά πόσο η ΑΗΚ, χρησιμοποιώντας τη θέση ισχύος που κατέχει στην αγορά παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, δεσμεύει την παροχή των υπηρεσιών της για αλλαγή και/ή εγκατάσταση λαμπτήρων οδικού φωτισμού LED με τη συντήρηση και/ή επιθεώρηση ή/και έλεγχο εγκατάστασης αυτών με σκοπό την απόσπαση πελατών από μικρούς ανταγωνιστές της και την προτίμηση προς αυτήν και τη θυγατρική της και τον αποκλεισμό των ανταγωνιστών της. Η πιθανότητα αντι-ανταγωνιστικού αποκλεισμού είναι μεγαλύτερη όταν οι ανταγωνιστές δεν είναι σε θέση να ανταγωνίζονται υπό ίσους όρους για το σύνολο της ζήτησης κάθε μεμονωμένου πελάτη.

Επομένως, βάσει των πιο πάνω, η Επιτροπή θεώρησε πως πρέπει να διερευνηθεί το ενδεχόμενο πιθανολογούμενης παράβασης του άρθρου 6(1)(γ) του Νόμου και του αντίστοιχου άρθρου 102 της ΣΛΕΕ για μη εφαρμογή όμοιων όρων για ισοδύναμες συναλλαγές. Επιπρόσθετα, βάσει των πιο πάνω, η Επιτροπή, θεώρησε ότι θα πρέπει να διερευνηθεί και το ενδεχόμενο παράβασης του άρθρου 6(1)(δ) του Νόμου και του αντίστοιχου άρθρου 102 της ΣΛΕΕ αναφορικά με το κατά πόσο η ΑΗΚ με τις πρακτικές ή/και συμπεριφορά της δημιουργεί με τον πιο πάνω τρόπο τεχνητά εμπόδια στους ανταγωνιστές της στη σχετική αγορά.

Το άρθρο 6(1)(γ) του Νόμου ορίζει ότι, καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης συνιστά η πράξη που έχει ως αντικείμενο ή αποτέλεσμα ή ενδεχόμενο αποτέλεσμα την εφαρμογή ανόμοιων όρων για ισοδύναμες συναλλαγές με συνέπεια ορισμένες επιχειρήσεις να τίθενται σε μειονεκτική θέση στον ανταγωνισμό. Η καταχρηστική εκμετάλλευση μπορεί να έχει τη μορφή διακριτικής μεταχείρισης εντός της ίδιας αγοράς ή την υιοθέτηση διαφορετικής τιμολογιακής ή άλλης πολιτικής ανάλογα με την αγορά, στην οποία διατίθενται τα προϊόντα ή υπηρεσίες.

Επομένως, σύμφωνα με τη νομολογία του ΔΕΕ, διακριτική μεταχείριση δεν θεωρείται μόνο η διακριτική τιμολόγηση αλλά και οποιαδήποτε πρακτική ή συμπεριφορά. Σε διάφορες υποθέσεις το Δικαστήριο έκρινε ότι είτε πρόκειται για εφαρμογή του στοιχείου (α) είτε του στοιχείου (γ) του άρθρου 102 της ΣΛΕΕ υπάρχει παράβαση λόγω διακριτικής μεταχείρισης ή επιβολής μη θεμιτών όρων συναλλαγής. Σχετικά, στην υπόθεση *GVL v. Commission*, το Δικαστήριο απεφάνθη ότι: «*Refusal by an undertaking having a de facto monopoly to provide its services for all those who may be in need of them but who do not come within a certain category of persons defined by the undertaking on the basis of nationality or residence must be regarded as an abuse of a dominant position within the meaning of the first paragraph of article 86 of the Treaty.*».⁷⁹

Περαιτέρω, επισημαίνεται ότι για να υφίσταται διακριτική μεταχείριση θα πρέπει να υπάρχει ισοδυναμία στις συναλλαγές μεταξύ των αντισυμβαλλομένων της δεσπόζουσας επιχείρησης, να εφαρμόζονται ανόμοιοι όροι και να τίθενται ορισμένες επιχειρήσεις σε μειονεκτική στον ανταγωνισμό θέση.

Μέσα από τη νομολογία του ΔΕΕ, ένα από τα συστατικά στοιχεία που πρέπει να διαπιστωθούν ώστε να εξακριβωθεί παράβαση του άρθρου 102 στοιχ. γ' της ΣΛΕΕ, αντίστοιχο του άρθρου 6(1)(γ) του Νόμου, δια της διακριτικής μεταχείρισης, είναι η

⁷⁹ Υπόθεση 7/82, *GVL v. Commission*, [1983] ECR 483. Βλ. επίσης, Απόφαση της Επιτροπής 2000/12/EC, 1998 *Football World Cup*, (IV/36.888) [2000] OJ L 5/55).

αξιολόγηση της ισοδυναμίας ή μη των αντιπαροχών των αντισυμβαλλομένων της δεσπόζουσας επιχείρησης.⁸⁰

Αναφορικά με το άρθρο 6(1)(δ) του Νόμου και το αντίστοιχο άρθρο 102 της ΣΛΕΕ, αναφέρεται στην επιβολή από μέρους μιας δεσπόζουσας επιχείρησης προς τον αγοραστή της την προμήθεια από αυτήν και δευτερευόντων προϊόντων ή υπηρεσιών, συνδεδεμένων, τα οποία δεν έχουν καμία σχέση με το αντικείμενο της συμφωνίας (tying clauses). Το εν λόγω προϊόν ή υπηρεσία μπορεί να παρέχεται είτε τη στιγμή της αγοράς είτε κάποια στιγμή στο μέλλον. Απαραίτητη δε προϋπόθεση για την απαγόρευση των εν λόγω ρητών ως καταχρηστικές είναι η απόδειξη ότι δεν έχουν καμία σχέση με το αντικείμενο της σύμβασης.

Επομένως, η πρακτική των συνδεδεμένων πωλήσεων (tying or tied-in sales) ορίζεται ως η πρακτική εκείνη κατά την οποία μία επιχείρηση προσφέρει ένα προϊόν της (tied) με την προϋπόθεση ότι και ένα άλλο προϊόν της (tying) θα αγοραστεί μαζί με αυτό. Τα προϊόντα tied είναι εκείνα που διατίθενται και μόνα τους, ενώ τα προϊόντα tying είναι εκείνα που διατίθενται πάντα μαζί με τα πρώτα και συνιστούν το πακέτο. Γενικότερα, οι συνδεδεμένες πωλήσεις αναφέρονται σε καταστάσεις που απαιτούν από τους καταναλωτές των προϊόντων tying να προβούν στην αγορά και του προϊόντος tied.⁸¹

Η πρακτική αυτή χρησιμοποιείται από μια δεσπόζουσα επιχείρηση προκειμένου να επιτύχει τον αποκλεισμό ανταγωνιστών από τη σχετική αγορά. Το tying γενικά έχει δύο σαφή ή καλύτερα σαφώς υπονοούμενα χαρακτηριστικά. Πρώτον, αφορά δύο ξεχωριστά αγαθά και δεύτερον εμπεριέχει ένα είδος εξαναγκασμού. Η φύση του είναι τέτοια που συναντάται παντού στην οικονομία.⁸²

Σχετικά με το άρθρο 6(1)(δ) του Νόμου, η ΑΗΚ σημείωσε στις απαντήσεις της στο ερωτηματολόγιο της Υπηρεσίας ότι: «[...] απορρίπτει κατηγορηματικά τον ισχυρισμό ότι χρησιμοποιεί τη θέση ισχύος της για να δεσμεύσει την παροχή υπηρεσιών για αλλαγή και εγκατάσταση φωτιστικών οδικού φωτισμού μέσω της συντήρησης και/ή επιθεώρησης και/ή έλεγχο εγκατάστασής τους, με σκοπό την απόσπαση πελατών από μικρούς ανταγωνιστές. Όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, σύμφωνα με τη συνήθη πρακτική, οι Συμφωνίες παροχής υπηρεσιών αντικατάστασης φωτιστικών οδικού φωτισμού LED συνδέονται με την προσφορά συντήρησης και εγγύησης της απόδοσης και της λειτουργίας των φωτιστικών. Η εγγύηση των φωτιστικών άλλωστε, προσφέρεται από

⁸⁰ Υπόθεση T-65/89, *BPB Industries and British Gypsum Ltd v. Commission*, [1993] ECR II-389.

⁸¹ Βλ. *supra* υποσ. 38, *Hoffmann-La Roche*, παρά. 110-111.

⁸² “GCLC Research papers on Article 82 EC”, Chapter: “An Antitrust Analysis of Tying: Position Paper”, Christian Ahlborn, David Bailey and Helen Crossley, Ιούλιος 2005, σελ. 167. “Article 82: Tying and Bundling. A half step forward?”, Penelope Papanandropoulos, *Competition Law Insight*, Ιούνιος 2006, σελ.3 <http://ec.europa.eu/dgs/competition/economist/article82.pdf>

τον ίδιο τον κατασκευαστή τους. Η συνήθης διάρκεια της προσφοράς εγγύησης και συντήρησης είναι 8 χρόνια. Σε μερικές περιπτώσεις, Δήμοι και Κοινότητες ζητούν περισσότερα χρόνια συντήρησης, λόγω έλλειψης τεχνογνωσίας και εξειδίκευσης από πλευράς τους να εκδώσουν διαγωνισμούς και/ή να εξεύρουν καλύτερη και οικονομικότερη λύση. Όσον αφορά στον συσχετισμό της δέσμευσης της παροχής υπηρεσιών αλλαγής και εγκατάστασης με τον έλεγχο της εγκατάστασης, στην πράξη δεν υφίσταται, με εξαίρεση τα ιδιωτικά δίκτυα όπου ο έλεγχος γίνεται από τη Διεύθυνση Διανομής, μετά από αίτηση του πελάτη. Εξάλλου, η συντήρηση και η εγγύηση ενός προϊόντος δεν είναι πρόσθετη υποχρέωση η οποία εκ της φύσεως της ή σύμφωνα με τις εμπορικές συνήθειες, δεν έχει σχέση με το αντικείμενο των συμφωνιών. Αντιθέτως είναι η συνήθης εμπορική πρακτική και έχει άμεση σχέση με το αντικείμενο των συμφωνιών. Ως εκ των πιο πάνω, δεν θεωρείται ότι η πρακτική προσφοράς εγγύησης και συντήρησης αποτελεί τεχνητό εμπόδιο πρόσβασης άλλων επιχειρήσεων στον τομέα της αλλαγής και εγκατάστασης φωτιστικών οδικού φωτισμού.».

Επίσης, σε σχέση με το άρθρο 6(1)(γ) του Νόμου, η ΑΗΚ σημείωσε ότι: «Όσον αφορά στον αποκλεισμό ανταγωνιστών στον τομέα της αλλαγής, εγκατάστασης και/ή συντήρησης φωτιστικών οδικού φωτισμού, η ΑΗΚ δεν χρεώνει/τιμολογεί την ESCO ΑΗΚ, λόγω του ότι η εταιρεία αυτή δεν ασχολείται με τις πιο πάνω δραστηριότητες. Οι δραστηριότητες της ESCO ΑΗΚ περιορίζονται σε συμβουλευτικού χαρακτήρα υπηρεσίες προς την ΑΗΚ και διέπονται από εσωτερική συμφωνία που τεκμηριώνει τη σχέση ΑΗΚ και ESCO ΑΗΚ. Ως εκ τούτου, δεν υπάρχει η δυνατότητα διαφορετικής χρέωσης/τιμολόγησης της ΑΗΚ προς την ESCO ΑΗΚ, από την τιμολόγηση που θα μπορούσε να προσφερθεί σε μέλη του ΣΕΗΚ, εάν ενδιαφερθούν να συνεργαστούν με την ΑΗΚ. Περαιτέρω, όπως έχει αναφερθεί πιο πάνω, η ΑΗΚ δεν επιβάλλει αθέμιτους όρους και/ή πρακτικές σε σχέση με τον έλεγχο κάθε εγκατάστασης/αντικατάστασης, διότι στην πράξη δεν γίνεται έλεγχος εγκατάστασης/αντικατάστασης φωτιστικών σύμφωνα με τους περί Ηλεκτρισμού Κανονισμούς. Ο έλεγχος ηλεκτρολογικής εγκατάστασης γίνεται μόνο σε ιδιωτικά δίκτυα μετά από αίτηση του πελάτη και δεν έχει σχέση με την προσφορά υπηρεσιών αλλαγής, εγκατάστασης και συντήρησης οδικού φωτισμού.».

Συμπέρασμα

Ως εκ των ανωτέρω, η Επιτροπή σημείωσε ότι από τα στοιχεία του διοικητικού φακέλου της υπόθεσης δεν προκύπτει ότι η ΑΗΚ δέσμευε την παροχή των υπηρεσιών της για αλλαγή και/ή εγκατάσταση λαμπτήρων οδικού φωτισμού LED με τη συντήρηση και/ή επιθεώρηση ή/και έλεγχο εγκατάστασης αυτών με σκοπό την απόσπαση πελατών από

μικρούς ανταγωνιστές της και την προτίμηση προς αυτήν και τη θυγατρική της κατά παράβαση του άρθρου 6(1)(δ) του Νόμου και του αντίστοιχου άρθρου 102 της ΣΛΕΕ και τον αποκλεισμό των ανταγωνιστών της. Όπως αναφέρει και η ίδια, αυτό προκύπτει στη βάση των συνήθων εμπορικών πρακτικών, αλλά και σχετικής νομοθεσίας ότι ο κατασκευαστής ή/και ο προμηθευτής έχει την υποχρέωση συντήρησης ή/και εγγύησης του προϊόντος που διαθέτει.

Περαιτέρω, η Επιτροπή ομόφωνα αποφάσισε ότι στη βάση των ενώπιόν της στοιχείων της, δεν έχει στοιχειοθετηθεί οποιαδήποτε παράβαση αναφορικά με το άρθρο 6(1)(γ) του Νόμου και το αντίστοιχο άρθρο 102 της ΣΛΕΕ, καθότι δεν ανευρέθησαν οποιαδήποτε στοιχεία που να υποστηρίζουν το ότι η ΑΗΚ χρεώνει/τιμολογεί την ESCO ΑΗΚ, με διαφορετική τιμολόγηση από αυτήν που θα μπορούσε να προσφερθεί σε μέλη του ΣΕΗΚ, εάν ενδιαφέρονταν να συνεργαστούν με την ΑΗΚ.

Συνεπώς, η Επιτροπή ομόφωνα κατέληξε ότι δεν δύναται να στοιχειοθετηθεί παράβαση των άρθρων 6(1)(γ) και (δ) του Νόμου και άρα δεν πρέπει να αναληφθεί περαιτέρω δράση σε σχέση με το άρθρο 102 της ΣΛΕΕ.

ΣΤ. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Υπό το φως όλων των πιο πάνω αναλυθέντων στοιχείων και μέσα από την αξιολόγηση και συνεκτίμηση των στοιχείων του διοικητικού φακέλου της υπόθεσης και έχοντας υπόψη της τη σχετική νομολογία, η Επιτροπή αποφασίζει ομόφωνα ότι δεν προκύπτει παράβαση του άρθρου 6(1) του Νόμου. Συγκεκριμένα, δεν διαπιστώθηκε οποιασδήποτε μορφής παράνομη διεπίδότηση της ΑΗΚ προς τη θυγατρική της, ESCO ΑΗΚ. Επομένως δεν στοιχειοθετείται παράβαση του άρθρου 6(1)(α) του Νόμου και άρα δεν πρέπει να αναληφθεί περαιτέρω δράση σε σχέση με το άρθρο 102 στοιχ. α' της ΣΛΕΕ.

Περαιτέρω, η Επιτροπή, στη βάση των ενώπιόν της στοιχείων, έχει διαπιστώσει ότι η δραστηριότητα της ΑΗΚ στη σχετική αγορά της προμήθειας, αντικατάστασης/εγκατάστασης και συντήρησης λαμπτήρων οδικού φωτισμού LED, δεν περιορίζει τη διάθεση και/ή την παραγωγή στη σχετική αγορά κατά παράβαση του άρθρου 6(1)(β) του Νόμου και 102 στοιχ. β' της ΣΛΕΕ, καθώς οι απευθείας αναθέσεις των έργων σε αυτή έχουν νομική βάση. Συνεπώς, δεν δύναται να στοιχειοθετηθεί παράβαση του άρθρου 6(1)(β) του Νόμου και άρα δεν πρέπει να αναληφθεί περαιτέρω δράση σε σχέση με το άρθρο 102 στοιχ. β' της ΣΛΕΕ.

Επιπρόσθετα, η Επιτροπή, από τα στοιχεία του διοικητικού φακέλου της υπόθεσης, κατέληξε ότι δεν προκύπτει ότι η ΑΗΚ προέβαινε στις δραστηριότητες της

εγκατάστασης και αντικατάστασης λαμπτήρων οδικού φωτισμού εκδίδοντας η ίδια Πιστοποιητικό Καταλληλότητας ούτε ότι σύναπτε συμβάσεις εγκατάστασης λαμπτήρων LED πριν λάβει σχετική άδεια από το ΗΜΥ. Συνεπώς, δεν δύναται να στοιχειοθετηθεί παράβαση του άρθρου 6(1)(α) του Νόμου και άρα δεν πρέπει να αναληφθεί περαιτέρω δράση σε σχέση με το άρθρο 102 στοιχ. α' της ΣΛΕΕ.

Επίσης, η Επιτροπή, στη βάση των ενώπιόν της στοιχείων, ομόφωνα αποφάσισε ότι δεν προκύπτει ότι η ΑΗΚ δέσμευε την παροχή των υπηρεσιών της για αλλαγή και/ή εγκατάσταση λαμπτήρων οδικού φωτισμού LED με τη συντήρηση και/ή επιθεώρηση ή/και έλεγχο εγκατάστασης αυτών με σκοπό την απόσπαση πελατών από μικρούς ανταγωνιστές της και την προτίμηση προς αυτήν και τη θυγατρική της και τον αποκλεισμό των ανταγωνιστών της κατά παράβαση του άρθρου 6(1)(δ) του Νόμου και του αντίστοιχου άρθρου 102 της ΣΛΕΕ.

Περαιτέρω, η Επιτροπή, από τα στοιχεία του διοικητικού φακέλου της υπόθεσης, ομόφωνα κατέληξε ότι δεν έχει στοιχειοθετηθεί οποιαδήποτε παράβαση αναφορικά με το άρθρο 6(1)(γ) του Νόμου και το αντίστοιχο άρθρο 102 της ΣΛΕΕ, καθότι δεν ανευρέθηκαν οποιαδήποτε στοιχεία που να υποστηρίζουν το ότι η ΑΗΚ χρεώνει/τιμολογεί την ESCO ΑΗΚ, με διαφορετική τιμολόγηση από αυτήν που θα μπορούσε να προσφερθεί σε μέλη του ΣΕΗΚ, εάν ενδιαφέρονταν να συνεργαστούν με την ΑΗΚ.

Λουκία Χριστοδούλου
Πρόεδρος Επιτροπής Προστασίας Ανταγωνισμού

_____

Ανδρέας Καρύδης
Μέλος Επιτροπής Προστασίας Ανταγωνισμού

_____

Παναγιώτης Ουστάς
Μέλος Επιτροπής Προστασίας Ανταγωνισμού

_____

Άριστος Αριστείδου Παλούζας
Μέλος Επιτροπής Προστασίας Ανταγωνισμού

_____

Πολυνείκης-Παναγιώτης Χαραλαμπίδης
Μέλος Επιτροπής Προστασίας Ανταγωνισμού

_____